

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Popyt i podaż pracy

– diagnoza rynku pracy województwa podlaskiego

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków budżetu państwa

Wojewódzki Urząd Pracy
w Białymstoku

Białystok 2005

Popyt i podaż pracy

– diagnoza rynku pracy województwa podlaskiego

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków budżetu państwa

Kierownik Projektu (ze strony Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku):

mgr Marzanna Wasilewska kierownik Oddziału Analiz i Statystyki

Skład zespołu badawczego (ze strony Instytutu Socjologii UwB):

kierownik badań: prof. dr hab. Paweł Georgica

konsultant projektu badawczego: prof. zw. dr hab. Andrzej Sadowski

Wykonawcy:

mgr Urszula Abłażewicz- Górnicka

dr Małgorzata Bieńkowska- Ptasznik

mgr Konrad Górnicki

mgr Maciej Tefelski

Białystok 2005

PRZEDRUK W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI
ORAZ WYKORZYSTANIE
DANYCH STATYSTYCZNYCH W DRUKU DOZWOLONE
WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
PROBLEMATYKA PRACY I METODA BADANIA.....	9
Część I	
PODAŻ NA PRACĘ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	
1. PRZESZŁOŚĆ ZAWODOWA I SPOSOBY POSZUKIWANIA PRACY.....	15
2. SZKOLENIA.....	29
3. STOSUNEK BEZROBOTNYCH DO PRACY I PRZYSŁUGUJĄCEGO ZABEZPIECZENIA FINANSOWEGO.....	32
4. KOBIETY NA RYNKU PRACY W OPINII BEZROBOTNYCH.....	43
5. KAPITAŁ SPOŁECZNY BEZROBOTNYCH.....	54
Część II	
POPYT NA PRACĘ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	
1. CHARAKTERYSTYKA BADANEJ PRÓBY.....	66
2. ZMIANY W ZATRUDNIENIU W BADANYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH.....	73
3. CHARAKTERYSTYKA POPYTU NA PRACĘ.....	78
4. SPOSOBY POSZUKIWANIA PRACOWNIKÓW I BARIERY W ZATRUDNIENIU....	84
5. ZATRUDNIENIE SUBSYDIOWANE.....	87
6. PODSUMOWANIE	95
SPIS TABEL	97
SPIS WYKRESÓW.....	102

KWESTIONARIUSZE WYWIADU.....104

WSTĘP

Problem bezrobocia jest postrzegany, jako aktualnie najważniejszy w skali kraju. Jest on przedmiotem zainteresowania i obawy nie tylko obywateli (co potwierdzają liczne badania, w wyniku których okazuje się, że od dłuższego czasu zajmuje on pierwsze miejsce w rankingu najważniejszych problemów w Polsce), ale i czynników władzy każdego szczebla. Nie ma w tym nic dziwnego, skoro stopa bezrobocia na koniec 2004 roku w Polsce wynosiła 19,1%, a w województwie podlaskim 15,9% liczby ludności czynnej zawodowo. Jest ono największym kosztem przekształcenia systemu gospodarczego.

Zgodnie ze słownikowym określeniem „bezrobocie jest sytuacją, w której jednostka nie może sprzedać swojej siły roboczej na rynku pracy, mimo iż chce to zrobić. W praktyce bezrobocie bardzo trudno jest rozpoznawać i mierzyć, ponieważ na chęć zatrudnienia się wpływa w pewnym tylko stopniu wielkość i rodzaj popytu na umiejętności jednostki. W rezultacie na oficjalne definicje przyjęte przez rządowe agencje zatrudnienia oddziałują teorie polityczne określające przyczyny dla których jednostki nie chcą lub nie mogą znaleźć pracy, a z drugiej strony – przepisy określające, kto może zarejestrować się jako bezrobotny i pobierać przysługujące z tego tytułu zasiłki”¹.

W sposobach szukania możliwości rozwiązania problemu bezrobocia dominują dwa podejścia. Jedno z nich charakteryzuje się tym, że bezrobotnym należy zapewnić środki umożliwiające normalne życie, przy przyjmowanym

---

¹ Słownik socjologii i nauk społecznych. Pod red. G. Marshalla. Warszawa 2004, s. 30.

milcząco założeniu, że prawdą jest iż każdy bezrobotny chce podjąć pracę (co jest zgodne z pierwszą częścią przytoczonego wyżej określenia). Odzwierciedleniem tego podejścia była „ustawa z grudnia 1989 roku dotycząca bezrobocia i zasiłków dla bezrobotnych, która była nadmiernie liberalna, gdyż nie uzależniała prawa do zasiłku od poprzedniego zatrudnienia i nie ograniczała czasu pobierania miesięcznych zasiłków, co prowadziło do licznych nadużyć”². W związku z tym zaczął się kształtować negatywny stereotyp bezrobotnego, co m.in. wpłynęło na zmianę przepisów prawnych. Drugie podejście charakteryzuje się zwróceniem uwagi na rozwój małych i średnich firm, który pozwoli na zminimalizowanie poziomu bezrobocia bez kosztownych programów jego zwalczania (w tym przypadku odzwierciedlony zostaje ostatni człon przytoczonego wcześniej określenia).

Drugie z rozwiązań jest znacznie bardziej interesujące od pierwszego, gdyż powinno wymuszać na bezrobotnych aktywność na rynku pracy. Innymi słowy powinno prowadzić do motywowania bezrobotnych do poszukiwania pracy. Nie jest to jednak takie proste, bowiem z jednej strony osoby pozostające bez pracy powinny mieć pozytywny stosunek do niej, z drugiej natomiast przedsiębiorcy powinni być zorientowani na zatrudnianie członków tej zbiorowości społecznej. Istnieje na tej drodze cały szereg przeszkód. Nie jest bowiem pewne, czy rzeczywiście osoby pozostające bez pracy chcą podjąć pracę. Kolejnym zagadnieniem jest poziom kwalifikacji tych osób, a zwłaszcza to, czy posiadane kwalifikacje odpowiadają oczekiwaniom pracodawców. Z analiz systematycznie dokonywanych przez Oddział Analiz i Statystyki Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku wynika, że kierunki kształcenia na poziomie średnim i wyższym nie odpowiadają w pełni potrzebom rynku pracy, gdyż dysproporcja między liczbą bezrobotnych a ilością ofert pracy jest najwyższa w grupach specjalistów, techników i innego średniego personelu,

---

² Reszke I.: Stereotypy bezrobotnych i opinie o bezrobociu w Polsce. Warszawa 1995, s. 5.

pracowników usług osobistych i sprzedawców oraz robotników przemysłowych i rzemieślników³. I te kwestie związane z szeroko rozumianymi relacjami między bezrobotnymi, a przedsiębiorcami w kontekście pracy są przedmiotem niniejszego opracowania.

Można oczekiwać, że w wyniku wstąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej następować będą zmiany w wielkości i strukturze bezrobocia w naszym kraju. Systematyczne otwieranie rynków pracy państw członkowskich UE niewątpliwie wpłynie na zmniejszanie się bezrobocia. Aktualnie już zmienia się definicja bezrobotnego, którego definiowało się jako osobę, która wbrew własnej woli pozbawiona jest płatnego zatrudnienia lub zarobkowego zajęcia⁴. Zgodnie z najnowszym określeniem bezrobotnym jest osoba pobierająca zasiłek dla bezrobotnych w swoim kraju i która poszukuje pracy w innych krajach członkowskich UE po wyczerpaniu wszelkich możliwości znalezienia jej w swoim kraju⁵.

Wychodząc naprzeciw problemowi bezrobocia, postrzeganego jako najważniejszy w skali kraju i regionu, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku we współpracy z Instytutem Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku opracował projekt o charakterze badawczym, którego celem było zdiagnozowanie rynku pracy województwa podlaskiego zarówno ze strony popytu na pracę jak też podaży pracy.

Na realizację projektu pozyskano środki z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa, w ramach Działania 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie, Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju

---

³ Wasilewska M., Korzonek J., Sajewicz K., Wasiluk A.: Sytuacja na rynku pracy w województwie Podlaskim w 2004 roku. Białystok – maj 2005, s. 81-101.

⁴ Reszke I., op.cit., s. 24.

⁵ Krowicka A., Pitera-Czyżowska E.: Opieka zdrowotna po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Warszawa 2004.

Regionalnego, a sama realizacja przedsięwzięcia odbywała się w partnerstwie wyżej wymienionych instytucji.

Niniejsza publikacja jest prezentacją wyników przeprowadzonych badań. Dostarcza odpowiedzi na pytania nurtujące realizatorów polityki rynku pracy w województwie, przede wszystkim urzędy pracy. Z jednej strony charakteryzuje typowe cechy podlaskich bezrobotnych, i bezrobocia w ujęciu generalnym, jego przyczyny i skutki, analizuje szanse jego reprezentantów na zmianę swojej sytuacji zawodowej. Z drugiej strony charakteryzuje lokalnych pracodawców, określa podstawowe tendencje w zatrudnianiu i prognozuje zapotrzebowanie na pracę w poszczególnych grupach zawodowych. Przybliża preferencje pracodawców w odniesieniu do kandydatów na wolne miejsce pracy i analizuje ich upodobania co do form zatrudnienia oraz źródeł, w których poszukują pracowników. Formułuje ocenę odnoszącą się do perspektyw rozwoju sytuacji na regionalnym rynku pracy w najbliższym okresie.

Mamy nadzieję, że opracowanie to stanie się lekturą wspomagającą pracę nie tylko publicznych służb zatrudnienia ale również innych realizatorów polityki rynku pracy, takich jak organy administracji rządowej i samorządowej odpowiedzialne za realizację polityki oświatowej, szkoły i instytucje szkoleniowe oraz przyczyni się do wyciągnięcia wniosków w procesie dostosowywania podaży pracy do popytu na nią.

PROBLEMATYKA PRACY I METODA BADANIA

Temat dotyczący uwarunkowań podaży pracy w województwie podlaskim jest bardzo szeroki. Brak jest bowiem danych, które umożliwiłyby jego sprowadzenie do odpowiedzi na konkretne pytania. Wymaga on praktycznie dokonania analizy całokształtu sytuacji życiowej i podejmowanych działań składających się na wizerunek osoby pozostającej bez pracy. Wycinkowe badanie mogłoby prowadzić do błędnych wniosków, powodujących opracowanie strategii postępowania względem tej zbiorowości społecznej, a w konsekwencji podjęcie w oparciu o nią działań nie będących adekwatnymi do stanu rzeczywistego. Stąd też i zakres problematyki badawczej jest bardzo obszerny. Ogólną problematykę badawczą można sprowadzić do następujących pytań:

1. Jaki jest stosunek do pracy zawodowej bezrobotnych, zamieszkałych na obszarze województwa podlaskiego, widziany przez pryzmat historii zatrudnienia tych osób oraz ich sytuacji życiowej?
2. Jakie są zakładane plany rozwoju przedsiębiorstw działających na terenie województwa podlaskiego w kontekście wzrostu zatrudnienia i w tej perspektywie zatrudniania bezrobotnych?

Z tych dwóch pytań wynika w sposób logiczny kolejne, a mianowicie:

3. Czy istnieje związek pomiędzy oczekiwaniami bezrobotnych w stosunku do ewentualnej pracy, a polityką zatrudnienia prowadzoną przez przedsiębiorstwa?

Pomijając kolejny etap postępowania badawczego, jakim jest przełożenie ogólnych pytań na pytania szczegółowe, przedstawiamy od razu cele, jakie założono do osiągnięcia podejmując prezentowany temat (nie stanowi żadnej trudności przekształcenie założonych celów w pytania szczegółowe).

Założonymi celami są:

1. określenie sytuacji społeczno-demograficznej osób pozostających bez pracy;
2. analiza przygotowania zawodowego, historii kariery zawodowej oraz potencjalnej chęci do przekwalifikowania zawodowego;
3. ocena działalności Powiatowych Urzędów Pracy;
4. określenie poziomu mobilności zawodowej i przestrzennej w poszukiwaniu pracy oraz próba określenia natężenia syndromu bezrobotnego (w aspekcie poziomu niechęci do podjęcia zatrudnienia i wycofania z życia społecznego);
5. ocena sytuacji na rynku pracy oraz kierunków zmiany w tym zakresie z perspektywy bezrobotnych;
6. ocena ofert pracy oraz możliwości podejmowania zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych, a także możliwości samo zatrudnienia i gotowości do niego;
7. określenie i ocena stopnia zbieżności między oczekiwaniami bezrobotnych w odniesieniu do potencjalnej pracy, a rzeczywistymi możliwościami, głównie w kontekście kwalifikacji i płacy;
8. określenie gotowości do szkoleń i preferowanych ich kierunków;
9. określenie szans i barier w zatrudnieniu i przebiegu kariery zawodowej kobiet;
10. określenie kapitału społecznego bezrobotnych i jego implikacji w procesie poszukiwania pracy.

Podobnie szeroki zakres zagadnień składa się na problematykę tematu, odnoszącą się do badania pracodawców. W tym przypadku przedmiotem zainteresowania w szczególności były następujące problemy:

1. historia zakładu pracy i plany dalszego rozwoju pod kątem zatrudnienia;
2. określenie roli strategii rozwoju społeczno-gospodarczego (narodowej i regionalnych) w określeniu kierunków rozwoju zakładu;
3. określenie preferencji pracodawców, co do możliwości i sposobów zatrudnienia;
4. wskazanie zawodów i umiejętności poszukiwanych na rynku pracy;
5. określenie barier w zatrudnianiu nowych pracowników oraz określenie warunków wpływających na wzrost zatrudnienia oraz
6. określenie strategii poszukiwania i rekrutacji nowych pracowników.

Wybór metody badawczej był warunkowany następującymi kryteriami:

1. ograniczeniem do minimum możliwości powstania artefaktów;
2. zapewnieniem możliwie dużego stopnia spontaniczności wypowiedzi respondentów, tak w zakresie formy, jak i treści wypowiedzi oraz
3. zapewnieniem porównywalności uzyskanych wyników.

Oczywistym ograniczeniem w procesie konstruowania narzędzi badawczych był czas niezbędny do udzielenia odpowiedzi na pytania kwestionariuszy wywiadu. Założono, że czas poświęcony na kontakt z respondentem nie powinien powodować jego zmęczenia lub zniechęcenia (co było szczególnym wymogiem w przypadku prowadzenia badania wśród pracodawców). Z tych to powodów opracowane zostały dwa odrębne narzędzia badawcze, w postaci dwóch kwestionariuszy wywiadu.

Badanie przeprowadzone zostało na dwóch odrębnie wyłonionych próbach badawczych. Podstawą do wyłonienia próby bezrobotnych był operat osób pozostających bez pracy uzyskany za pośrednictwem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku z Powiatowych Urzędów Pracy z terenu województwa podlaskiego. Losowanie, do badania, osób pozostających bez pracy przebiegało w dwóch fazach. W pierwszej kolejności sporządzono próbę udziałową, umożliwiającą określenie liczby respondentów do badania z każdego powiatu (co obrazuje poniższa tabela), a następnie w oparciu o spisy bezrobotnych dokonano prostego doboru losowego próby adresowej. Dokonano losowania dwóch prób (podstawowej i rezerwowej), liczących po 1066 osób. Taka wielkość próby umożliwia uogólnienie uzyskanych frakcji w badaniu na całą populację z prawdopodobieństwem 0,95 niepopelnienia błędu większego niż $\pm 3\%$ ⁶.

---

⁶ Kisch L.: Zasady doboru losowego próby reprezentatywnej. W: Metody badań socjologicznych. Wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył S. Nowak. Warszawa 1965, s. 535.

Tabela 1. Próba badawcza

PUP	Liczba bezrobotnych		%		Próba	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
1. Augustów	5440	2623	6,9	6,8	74	35
2.Białystok	23915	11723	30,2	30,3	322	158
3.Bielsk P.	2690	1301	3,4	3,4	36	18
4.Grajewo	5178	2535	6,5	6,6	69	34
5.Hajnówka	2541	1274	3,2	3,3	34	17
6.Kolno	3564	1597	4,5	4,1	48	21
7.Łomża	8588	4431	10,9	11,5	116	60
8.Mońki	2042	904	2,6	2,3	28	12
9.Sejny	2360	1064	3,0	2,8	32	15
10.Siemiaticze	1921	894	2,4	2,3	25	12
11.Sokółka	5762	2651	7,3	6,9	78	36
12.Suwałki	8170	4381	10,3	11,3	110	59
13.Wysokie Maz.	3315	1513	4,2	3,9	45	20
14.Zambrów	3627	1764	4,6	4,6	49	24
Ogółem	79113	38655	100,00	100,00	1066	521

Źródło: badania własne

Poniżej są opisane najważniejsze cechy charakteryzujące badaną populację bezrobotnych. W próbie kobiety stanowiły 52,4%, natomiast mężczyźni 47,6%. Wiek badanych zawierał się od 17 do 64 lat, przy czym najliczniej były reprezentowane osoby w grupie wiekowej 20 – 30 lat, stanowiąc 40,4% ogółu badanych. Blisko połowa badanych (49,2%) żyje w związkach małżeńskich, a ponad 1/3 (39,7%) jest w stanie wolnym. Wykształcenie tych osób jest na poziomie głównie zasadniczym zawodowym (37,1%) lub średnim (34,7%). Dość liczna grupa badanych ukończyła edukację na poziomie szkoły podstawowej (17,9%). Stosownie do wykształcenia, mniej więcej równie licznie bezrobotni potrafią obsługiwać komputer (32,2%), posiadają prawo jazdy (35,0%) oraz znają przynajmniej jeden język obcy (29,6%). Sytuacja rodzinna

badanych jest dość zróżnicowana. Najczęściej rodziny składają się z 3 lub 4 osób (odpowiednio 25,0% i 27,3%). W kolejności, są to rodziny 2 i 5 osobowe (odpowiednio 11,8% i 14,8%). Najliczniejsza rodzina liczyła 14 osób. Brak własnej działki pracowniczej (88,2%), a także nie posiadanie przez rodzinę gospodarstwa rolnego, w którym bezrobotni mogliby pomagać (75,3%) przybliżyła ich sytuację materialną.

W przypadku losowania zakładów pracy zastosowano trochę inną procedurę. Po pierwsze zmniejszono wielkość próby pracodawców, co było spowodowane dość zbliżoną strukturą ich produkcji lub usług (na terenie województwa podlaskiego zakłady pracy charakteryzują się zbliżonym profilem w tym zakresie). Zrealizowano 384 wywiady z właścicielami lub pracownikami losowo wybranych przedsiębiorstw. Taka wielkość próby umożliwia uogólnienie uzyskanych frakcji w badaniu na całą populację z prawdopodobieństwem 0,95 nie popełnienia błędu większego niż $\pm 5\%$ ⁷. Po drugie dokonano od razu prostego doboru losowego na bazie operatu sporządzonego w oparciu o numerację REGON. Wylosowano trzy próby (jedną podstawową i dwie rezerwowe) mając na względzie dużą dynamikę zmian (szybka likwidacja zakładów i powstawanie nowych). W trakcie realizacji badań w terenie okazało się konieczne użycie dodatkowych procedur doboru próby, gdyż operat (baza REGON) okazał się nieaktualny, głównie ze względu na likwidację części przedsiębiorstw oraz ze względu na dużą liczbę odmów zgody na przeprowadzenie wywiadów.

---

⁷Kisch L.: Zasady doboru losowego próby reprezentatywnej. W: Metody badań socjologicznych. Wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył S. Nowak. Warszawa 1965, s. 535

Część I
PODAŻ NA PRACĘ W WOJEWÓDZTWIE
PODLASKIM

1. PRZESZŁOŚĆ ZAWODOWA I SPOSOBY POSZUKIWANIA PRACY

W opinii badanych osób pozostających bez zatrudnienia praca jest przede wszystkim źródłem dochodów pozwalających na egzystencję – na taką odpowiedź wskazało ponad 90% ankietowanych.

Tabela 2. Odpowiedzi na P.2. Czym przede wszystkim w Pana/ Pani przekonaniu jest praca?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. możliwością samorealizacji (wykorzystania własnych umiejętności, talentów itp.)	22,96%
2. możliwością kontaktów z innymi ludźmi	14,13%
3. możliwością zdobycia nowych doświadczeń i umiejętności	22,77%
4. możliwością uzyskania środków finansowych na życie	91,08%
5. urozmaiceniem dnia codziennego	4,65%
6. pożytecznym spędzeniem czasu	8,55%
7. czymś innym, czym	4,65%

Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać do dwóch odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Praca jest zatem traktowana przez przeważającą część badanych w sposób instrumentalny a nie jako wartość sama w sobie. Jest to opinia zrozumiała biorąc pod uwagę, że utrata pracy wiąże się najczęściej ze znaczącym pogorszeniem sytuacji materialnej, którą zasiłek dla bezrobotnego może rekompensować jedynie w niewielkim stopniu i w bardzo ograniczonym czasie. Jest charakterystyczne, że inne sugerowane odpowiedzi uzyskały łącznie kilkukrotnie mniejszą liczbę wyborów. Przydatnym schematem wyjaśniającym taki stan rzeczy jest tzw. piramida potrzeb. Według A. Masłowa, twórcy znanej psycho-społecznej koncepcji potrzeb człowieka, zaspokajanie odczuwanych braków zawsze rozpoczyna się od tych, związanych z egzystencją człowieka jako organizmu biologicznego, a dopiero później mogą być realizowane

potrzeby społeczne wyższego rzędu takie jak potrzeby afiliacyjne czy samorealizacji. Wyniki naszych badań zdają się potwierdzać tezę Masłowa.

Możliwość samorealizacji jako jedną z dwóch najważniejszych funkcji pracy wymieniło około 23% badanych i niemal tyle samo respondentów wskazało na ten aspekt pracy, który związany jest ze zdobywaniem nowych doświadczeń. Stosunkowo niewielu badanych, bo około 14%, wybrało jako jedną z dwóch najważniejszych korzyści związanych z pracą możliwość kontaktu społecznego (spotykania się z innymi). Bezrobotni zatem nie mają rozbudzonych potrzeb tzw. wyższego rzędu bowiem całe ich myślenie ukierunkowane jest na zdobycie środków zapewniających egzystencję biologiczną a konieczność pracy jest dla nich ceną jaką trzeba za to zapłacić. Wyniki badania dowodzą, że wśród bezrobotnych, zwłaszcza długotrwale pozostających bez pracy, mogą się utrvalać nawyki społecznej izolacji, bierności, negatywnych wyborów. Być może jednak w przypadku badanych potrzeba kontaktów międzyludzkich jest realizowana głównie pośród członków rodziny i znajomych nie związanych z byłą pracą i utrata, wraz z zatrudnieniem, okazji do kontaktów z ludźmi jest częściowo kompensowana.

Tabela 3. P.1. Z którym, z poniższych twierdzeń zgadza się Pan/Pani w większym stopniu?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. każda praca jest dobra niezależnie od warunków, w jakich jest wykonywana i wysokości płacy	9,54%
2. praca powinna być wykonywana wyłącznie w bezpiecznych warunkach i za odpowiednie wynagrodzenie	90,46%
Razem	100 %

Źródło: Badania własne

Okazuje się, że nie każda praca przynosząca jakikolwiek dochód jest równie ceniona przez osoby bezrobotne. Ponad 90% zapytanych stwierdziło, że w pracy powinny być stworzone bezpieczne warunki i oferowana odpowiednia

płaca. Oznacza to, jeszcze jeden, dodatkowy argument na rzecz stwierdzenia, że praca dla badanych bezrobotnych nie jest wartością autoteliczną lecz tylko instrumentalną. Trudno więc oczekiwać, że z jednej strony zatrudniane osoby bezrobotne wykazywać się mogą jakąkolwiek pozamaterialną motywacją do pracy ale z drugiej strony oczekiwać też należy że spełnienie warunków satysfakcji materialnego wynagrodzenia nie jest jedynym i wystarczającym warunkiem. Kategorie „bezpieczne warunki”, „odpowiednie wynagrodzenie” są wybitnie subiektywne i można zasadnie podejrzewać, iż są to jedynie preteksty, alibi ażeby żadnej pracy nie podejmować.

Tabela 4. P.3. Jak Pan/Pani ocenia możliwość znalezienia pracy w miejscu swojego zamieszkania?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. bardzo łatwo jest znaleźć pracę	0,56%
2. łatwo jest znaleźć pracę	1,30%
3. raczej trudno	25,54%
4. bardzo trudno	71,30%
5. trudno powiedzieć	1,30%

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość respondentów (96,8%) nisko ocenia szanse znalezienia pracy w swoim miejscu zamieszkania. Przeciwniej odpowiedzi udzieliło zaledwie 1,9% badanych.

Tabela 5. P.4. Jak Pan/Pani sobie wyobrażą swoją sytuację za rok?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. sytuacja zmieni się na lepsze- będę miał/a pracę stałą	14,71%
2. sytuacja zmieni się na lepsze- będę miał/a pracę dorywczą	13,95%
3. sytuacja się nie zmieni- nadal będę bez pracy	44,24%
4. trudno powiedzieć	27,46%

Źródło: Badania własne

Postrzeganie szans na znalezienie pracy jako niewielkich wiąże się z raczej pesymistycznymi ocenami względem przyszłej sytuacji życiowej. Tylko 28% badanych liczy, że ich sytuacja zmieni się na lepsze w ciągu najbliższego roku, z tego połowa (14,7%) wyraża nadzieję na znalezienie stałej pracy, pozostali (13,9%)- pracy dorywczej. Niemal połowa respondentów (44,3%) wyraziła przekonanie, iż za rok nadal będzie pozostawać bez pracy.

Tabela 6. P.5. Czy kiedykolwiek wykonywał/a Pan/ Pani pracę przynoszącą dochód?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1.tak	78,71%
2. nie	21,29%

Źródło: Badania własne

Większość respondentów pracowała wcześniej zawodowo – 78,7%. Nigdy nie wykonywało pracy przynoszącej dochód 21,3% badanych.

Tabela 7. P.6. Kiedy ostatni raz Pan/Pani pracował/a za wynagrodzeniem pieniężnym?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. poniżej roku	52,32%
2. 1-2 lata	8,83%
3. 2-5 lat	15,71 %
4. 5-10 lat	15,99%
6. powyżej 10 lat	7,16%

Źródło: Badania własne

Spośród osób pracujących wcześniej zawodowo 52,3% pozostaje bez pracy krócej niż jeden rok. Niemal połowę uprzednio zatrudnionych respondentów (47,7%) możemy uznać za długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy). Dodatkowo możemy

wyróżnić kategorię chronicznie bezrobotnych, którzy nie pracują dłużej niż dwa lata- w tym przedziale mieści się 38,9% badanych, w tym bez pracy powyżej dwóch lat pozostaje 15,7%, ponad 5 lat- 16%, a 7,2% respondentów dłużej niż 10 lat.

Badani bezrobotni pozostawali bez pracy średnio około 44 miesiące (dokładnie 43,86 miesiąca). Respondenci rejestrowali się w Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne przeciętnie około dwóch razy (średnia arytmetyczna liczby rejestracji wynosi 2,17).

Tabela 8. P.7. Jakie były przyczyny zaprzestania pracy?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. utrata pracy w związku z likwidacją (reorganizacją) zakładu pracy lub stanowiska pracy	25,77%
2. utrata pracy w ramach zwolnień grupowych	5,23%
3. zwolnienie przez pracodawcę z innych przyczyn niż wymienione	5,94%
4. zbankrutowała firma, którą prowadziłem/am	1,43%
5. zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej	3,68%
6. zakończenie pracy na czas określony	32,90%
7. zwolnienie z pracy po powrocie z urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego	4,04%
8. odejście na rentę	2,14%
9. sam zrezygnowałem/am z pracy z przyczyn osobistych	12,83%
10. z innych przyczyn. Jakich?	6,06%

Źródło: Badania własne

W świetle przeprowadzonych badań, najczęstszymi przyczynami zaprzestania pracy wśród bezrobotnych województwa podlaskiego są: zakończenie pracy na czas określony i utrata pracy w związku z likwidacją bądź reorganizacją zakładu pracy lub stanowiska pracy- odpowiednio 32,9 i 25,8%.

Trzecim w kolejności powodem wymienianym przez respondentów jest rezygnacja z pracy z przyczyn osobistych- 12,8% wskazań. Ponad pięć procent (5,2%) respondentów utraciło pracę w wyniku zwolnień grupowych, a 4% badanych jako przyczynę zaprzestania pracy wymieniło zwolnienie z pracy po powrocie z urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego.

Tabela 9. P.8. Jaka była główna przyczyna (osobista) zaprzestania pracy?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. trudne warunki pracy,	11,32%
2. uciążliwe dojazdy	2,83%
3. niskie płace,	18,87%
4. niedogodne godziny pracy,	0,94%
5.konflikty z przełożonymi lub współpracownikami,	12,26%
6. brak możliwości awansu lub podnoszenia kwalifikacji	0,00%
7. niewypłacanie wynagrodzenia na czas	8,49%
8. sytuacja rodzinna	17,92%
9. własna choroba lub niepełnosprawność	9,43%
10. inna.	17,92%

Źródło: Badania własne

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, iż w przypadku rezygnacji z pracy z przyczyn osobistych podstawowe znaczenia odgrywała kwestia wynagrodzenia, zbyt niskiego lub wypłacanego z opóźnieniem - łącznie 27,8% wskazań. Bezrobotni, którzy zaprzestali pracy z przyczyn osobistych jako główny powód swojej decyzji wymieniali przede wszystkim: niskie płace (18,9% wskazań), sytuację rodzinną (17,9%), konflikty w miejscu pracy (12,3%) i trudne warunki pracy (11,3%). W dalszej kolejności, pod względem liczby wskazań, znalazły się takie przyczyny jak choroba lub niepełnosprawność (9,4%) i niewypłacalnie wynagrodzenia na czas (8,5%). Zaledwie 2,8 % badanych wskazało jako powód zaprzestania pracy uciążliwe dojazdy, a mniej niż 1% na niedogodne godziny pracy. Nikt z badanych nie wskazał na brak możliwości awansu lub podnoszenia kwalifikacji jako powód rezygnacji z pracy.

Tabela 10. P.9. Jaki rodzaj działalności gospodarczej przede wszystkim prowadził ostatni pracodawca (lub działalność własnej firmy jeżeli była prowadzona)?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. handel	21,00%
2. usługi	44,57%
3. produkcja	34,43%
Razem	100%

Źródło: Badania własne

Badane osoby przed utratą miejsca pracy zatrudnione były przede wszystkim w usługach- prawie 45% respondentów, w zakładach produkcyjnych- około 35 % i w handlu- 21%. Przemiany struktury przedsiębiorstw zgodnie z tendencjami ogólnoświatowymi prowadzą do zmniejszenia liczby miejsc pracy w produkcji na rzecz tworzenia stanowisk w sektorze usług. Ten proces związany z trendami rozwoju gospodarki kapitalistycznej w Polsce, w tym oczywiście także na Podlasiu, został wzmocniony poprzez przemiany gospodarki w celu dostosowania jej do wymogów gospodarki wolnorynkowej. Transformacja gospodarcza spowodowała przede wszystkim restrukturyzację polegającą często na redukcji zatrudnienia lub upadek dużych, pochodzących z poprzedniego ustroju, nierentownych przedsiębiorstw produkcyjnych w miejsce, których nie powstawały nowe. W Polsce nastąpił za to żywiołowy rozwój sfery handlu i usług. Można zatem sądzić, że znaczny odsetek bezrobotnych uprzednio zatrudnionych w sektorze produkcji będzie musiał szukać pracy w innych sektorach gospodarki. W wielu przypadkach wiązać się to będzie z koniecznością przekwalifikowania i przede wszystkim przełamania bariery psychologicznej związanej ze zmianą zawodu.

Tabela 11. P.12. Jaki był Pana/Pani status zatrudnienia gdy Pan/Pani ostatnio pracował/a?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. pracownik najemny	92,46%
2. pracodawca	0,47%
3. pracujący na własny rachunek	5,30%
4. praca w rodzinnym gospodarstwie rolnym	0,59%
5. wspomagający członek rodziny	0,94%
6. inny. Jaki?	0,00%
7. Trudno powiedzieć	0,24%
Razem	100%

Źródło: Badania własne

Około 92,5% badanych w ostatnim miejscu zatrudnienia posiadało status pracownika najemnego, a 5,3% respondentów pracowało ostatnio na własny rachunek. Pozostałe kategorie definiujące status zatrudnienia, uzyskały mniej niż 1% wskazań.

Tabela 12. P.13. Jaki rodzaj umowy o pracę posiadał/a Pan/Pani kiedy Pan/Pani ostatnio pracował/a?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w pełnym wymiarze	47,06%
2. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w niepełnym wymiarze	8,00%
3. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony pełnym wymiarze	27,18%
4. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony niepełnym wymiarze	1,18%
5. zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej (umowa o dzieło, zlecenia)	5,29%
6. zatrudnienie bez żadnej umowy formalnej	5,53%
7. samozatrudnienie (własną działalność gospodarczą lub praca dla jednego pracodawcy rozliczana na podstawie faktury/rachunku)	5,29%
8. inny. Jaki	0,47%
9. Trudno powiedzieć	0,00%

Źródło: Badania własne

Niemal połowa badanych (47,1%) w ostatnim miejscu zatrudnienia pracowała na podstawie umowy o pracę na czas określony w pełnym wymiarze czasu pracy. Na czas nieokreślony, również w pełnym wymiarze czasu pracy, pracowało 27,2% respondentów. W niepełnym wymiarze czasu pracy pracowało 9,2% respondentów, w tym zaledwie 1,8% posiadało umowy na czas nieokreślony. Po 5,3% wskazań uzyskały dwie kolejne formy zatrudnienia: zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej (umowa o dzieło, zlecenia) i samozatrudnienie (własną działalność gospodarczą lub praca dla jednego pracodawcy rozliczana na podstawie faktury/rachunku). 5,6% badanych przyznało, iż pracowało wcześniej bez żadnej formalnej umowy o pracę.

Tabela 13. P. 18. Czy podejmuje Pan/Pani starania w celu uzyskania pracy?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. tak	80,21%
2. nie	19,79%

Źródło: Badania własne

Niemal 20% badanych respondentów (19,8%) przyznaje, iż nie poszukuje aktywnie pracy. Pozostali respondenci- 80,2% twierdzą, iż podejmują jakies starania w celu uzyskania zatrudnienia.

Tabela 14. P. 19. W jaki sposób stara się Pan/Pani zmienić swoją sytuację? Proszę wymienić do trzech sposobów.

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. poszukuję pracy w swoim zawodzie	24,35%
2. poszukuję jakiegokolwiek pracy	47,77%
3. staram się zorganizować własne miejsce pracy	2,32%
4. podejmuję różne prace dorywcze (na zlecenie, umowa o dzieło)	11,34%
5. podniosłem kwalifikacje w swoim zawodzie	3,90%
6. staram się zdobyć nowe kwalifikacje	8,46%
7. próbuję zmienić zawód	1,39%
8. planuję wyjazd do innej miejscowości	1,39%
9. planuję zarobkowy wyjazd za granicę	7,16%
10. podejmuję różne prace dorywcze w oparciu o umowę ustną	9,29%
11. w inny sposób	1,12%

Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać do trzech odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Najczęściej wymieniany sposób na odmianę sytuacji wymieniany przez bezrobotnych to poszukiwanie jakiegokolwiek pracy- 47,8% wskazań. Prawie ¼ respondentów poszukuje pracy w swoim zawodzie a ponad 20% podejmuje różnego rodzaju prace dorywcze w oparciu o formalne i nieformalne umowy. Ponad 8% respondentów stara się zdobyć nowe kwalifikacje w swoim zawodzie, prawie 4% podnosi swoje umiejętności zawodowe i tylko niewiele ponad jeden procent próbuje zmienić wyuczony zawód. Ponad 7% spośród przebadanych osób szanse na lepszą przyszłość wiąże z wyjazdem za granicę.

Tabela.15. P.20. W jaki sposób poszukiwał Pan/Pani pracy w ciągu ostatnich 3 miesięcy? Proszę wymienić trzy sposoby z których korzystał/a Pan/Pani najczęściej.

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. korzystam z oferty powiatowego urzędu pracy	30,92%
2. śledzę ogłoszenia w prasie	23,03%
3. szukam pracy z pomocą krewnych i znajomych	21,81%
4. zgłaszam się bezpośrednio do zakładów pracy	10,66%
5. nie podejmuję żadnych starań	3,70%
6. przez Internet	2,76%
7. poprzez prywatne biuro pośrednictwa pracy	2,32%
8. zamieściłem/am ogłoszenie w prasie	1,77%
9. wysyłam listy (telefonuję) do różnych zakładów pracy	0,99%
10. podjąłem starania o zorganizowanie własnego warsztatu pracy	0,88%
11. śledząc oferty pracy w programach telewizji	0,83%
12korzystam z giełdy pracy	0,22%
13. w inny sposób, jaki?	0,11%

Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać do dwóch odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Respondenci poproszeni o wskazanie sposobów poszukiwania pracy w okresie ostatnich trzech miesięcy, najczęściej wymieniali korzystanie z ofert urzędów pracy - na taką możliwość wskazała prawie 1/3 badanych(dokładnie 30,92%). Następnymi, pod względem częstości wskazań, sposobami

poszukiwania pracy były śledzenie ogłoszeń prasowych (23%) i wykorzystywanie powiązań towarzyskich i rodzinnych (21,8%). Niecałe 11% respondentów odwiedza pracodawców w poszukiwaniu pracy. Mniej niż 3% badanych poszukuje zatrudnienia przez Internet i prywatne biura pośrednictwa pracy. Prawie 2% bezrobotnych w celu uzyskania pracy zamieszczało ogłoszenia w prasie. Około 4% badanych przyznało, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie podejmowało żadnych działań prowadzących do uzyskania pracy.

Tabela. 16. P 22. Proszę powiedzieć, co utrudnia Panu/ Pani podjęcie pracy. Następnie proszę ocenić na skali od 1 do 5 jak bardzo wymienione przez Pana/Panią utrudnienie/a przeszkadza w znalezieniu pracy. Na skali 1 oznacza, że określona przyczyna utrudnia podjęcie pracy w niskim stopniu a 5 w wysokim.

Odpowiedzi	Średnia ocena
1. brak jakichkolwiek ofert pracy w miejscu zamieszkania	3,34
2. nie mam znajomości, „układów”	2,88
3. brak ofert pracy w zawodzie	2,77
4. nie mam środków na podjęcie pracy na własny rachunek	2,60
5. nie stać mnie na opłacenie kursu przekwalifikującego	2,31
6. brak kursów dających możliwość przeszkolenia się	2,00
7. zbyt niskie zarobki oferowane przez pracodawców	1,93
8. brak doświadczenia zawodowego (praktyki w swoim zawodzie)	1,91
9. z powodu wieku (pracodawcy wolą zatrudniać młode osoby)	1,90
10. niechęć pracodawców do zatrudniania bezrobotnych	1,81
11. brak umiejętności poszukiwania pracy	1,44
12. sytuacja rodzinna utrudnia mi znalezienie pracy	1,35
13. niska osobista aktywność w poszukiwaniu pracy	1,30
14. niskie kwalifikacje	1,22
15. z powodu małej dyspozycyjności	1,00
16. z powodu złego stanu zdrowia	0,95
17. z powodu płci	0,86
18. z powodu uprzedzeń pracodawców do ludzi takich jak ja	0,80
19. z powodu cech charakteru	0,70
20. inne,	0,53

Źródło: Badania własne

Badani zostali poproszeni o ocenę stopnia, w jakim poszczególne czynniki utrudniają podjęcie przez nich pracy. W celu ułatwienia sformułowania oceny respondenci mieli oceniać każde z utrudnień na pięciostopniowej skali, na której liczba 1 oznaczała, że określony czynnik utrudnia podjęcie zatrudnienia w niskim stopniu a liczba 5, że w wysokim. Największą przeszkodą w podjęciu pracy, w opinii bezrobotnych, jest brak jakichkolwiek ofert pracy w miejscu zamieszkania. Średnia ocen tego czynnika wyniosła 3,34. Kolejnymi czynnikami, do których ankietowani przywiązywali największą wagę były brak odpowiednich znajomości i układów (średnia ocen 2,88) i brak ofert pracy w zawodzie (2,77). Niskie znaczenie bezrobotni przypisywali tym czynnikom utrudniającym uzyskanie pracy, które przynajmniej do pewnego stopnia, można uznać za zależne od osoby pozostającej bez zatrudnienia, takim jak cechy charakteru, mała dyspozycyjność, niedostateczne kwalifikacje, niewielka aktywność w poszukiwaniu pracy.

Tabela.17. P. 24. W jakiej formie chciała/a/by Pan/Pani pracować?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. w miejscu w którym będę miał pewność zatrudnienia	74,05%
2. praca dorywcza (w niepełnym wymiarze czasu)	2,47%
3. praca na własny rachunek	5,89%
5. w każdej formie	17,11%
6. w innej formie, jakiej	0,48%

Źródło: Badania własne

Zwraca uwagę fakt, że tylko 17% a więc mniej, niż co piąty bezrobotny chciałby podjąć pracę w każdej formie. Zdecydowana większość respondentów prawie 3/4 preferuje pracę dającą jakąś gwarancję stałego zatrudnienia. Dla 2,5% badanych satysfakcjonująca byłaby praca dorywcza. Chęć podjęcia własnej działalności gospodarczej deklaruje zaledwie niecałe 6% bezrobotnych z województwa podlaskiego. Podjęcie własnej działalności gospodarczej nie

może być, zatem receptą na znalezienie pracy przez większość bezrobotnych. Jak wskazują badania, odsetek osób przedsiębiorczych, gotowych i zdolnych do prowadzenia działalności na własny rachunek jest w każdym społeczeństwie ograniczona do najwyżej 10 %. Niewątpliwie jednak, owe 6% osób deklarujących chęć założenia własnej firmy powinno być przedmiotem zainteresowania i opieki ze strony odpowiednich instytucji. W razie powodzenia inicjatyw gospodarczych zakładanych przez bezrobotnych miejsca pracy mogą znaleźć, oprócz właścicieli, także inne osoby.

Respondenci deklarują, że w przypadku otrzymania pracy byliby skłonni pracować przeciętnie prawie 44 godziny tygodniowo (43,68) czyli nieco więcej niż zakładane przez obecny kodeks pracy 40 godzin pracy w tygodniu. Badani za swoją pracę spodziewają się wynagrodzenia miesięcznego netto („na rękę”) średnio w wysokości 1200 złotych (1210 zł). To suma dwukrotnie niższa niż przeciętne wynagrodzenie w Polsce ale o około 400zł przewyższające płacę minimalną.

Tabela.18. P.27. Jakie formy pomocy zaoferował Panu/Pani urząd pracy w okresie ostatnich sześciu miesięcy?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. przedstawiono ofertę (oferty) pracy	53,98%
2. wypłacano zasiłek	13,57%
3. zaproponowano przeszkolenie	13,57%
4. udzielono mi informacji, otrzymałem/am materiały informacyjne	8,26%
5. skierowano na staż u pracodawcy	6,19%
6. przedstawiono ofertę pracy subsydiowanej (roboty publiczne, prace interwencyjne)	2,65%
7. inne	1,46%
8. nie zaoferowano mi żadnej pomocy	0,29%

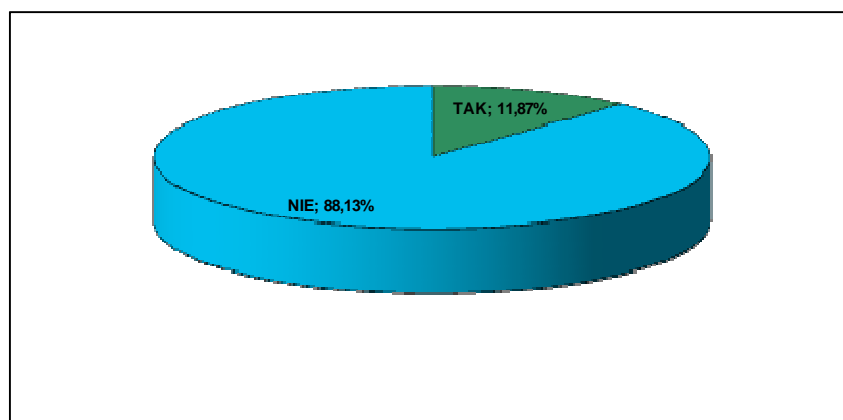
Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać do dwóch odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Ponad połowa ankietowanych stwierdziła, że w urzędach pracy (łącznie powiatowych i wojewódzkim) przedstawiono im ofertę (lub oferty) pracy. Mniej niż 14% otrzymało propozycję przeszkolenia. Tyle samo osób zadeklarowało, że w urzędzie pracy otrzymywało (lub otrzymuje) zasiłek. Ponad 8% respondentów uzyskało potrzebne informacje bądź wręczono im materiały informacyjne. Ponad 6% bezrobotnych zostało skierowanych na staż zawodowy u pracodawcy, a niemal 3% otrzymało propozycję pracy subsydiowanej. Na inne formy pomocy zaoferowanej przez urzędy pracy wskazało 1,5% badanych. Zgodnie z deklaracjami tylko 0,3% badanej populacji osób bezrobotnych urzędy pracy nie zaoferowały żadnej pomocy.

2. SZKOLENIA

Wśród ogółu respondentów tylko 11,87% uczestniczyło w szkoleniach dla bezrobotnych. Oznacza to, że prawie 9 na 10 bezrobotnych objętych badaniem nie korzystało z oferty szkoleń (Wykres 1).

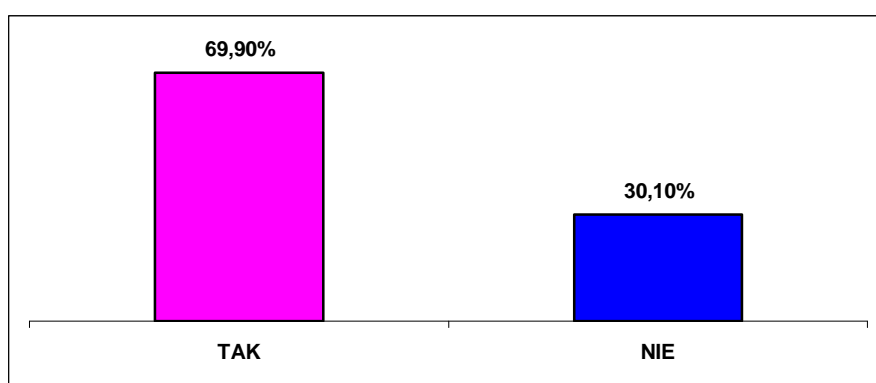

Wykres 1. „Czy uczestniczył(a) Pan/Pani w jakimś szkoleniu dla bezrobotnych?”

Wśród tych respondentów, którzy uczestniczyli w szkoleniu, 44,44% uważa, że zwiększyło ono ich szanse na otrzymanie pracy. Ponad połowa (55,56%) nie podziela tego przekonania. Oznacza to, że wśród bezrobotnych

zdania na temat efektywności szkoleń są podzielone. Respondenci oceniają, że szkolenia zwiększyły ich szanse na znalezienie pracy średnio o 49,42%.

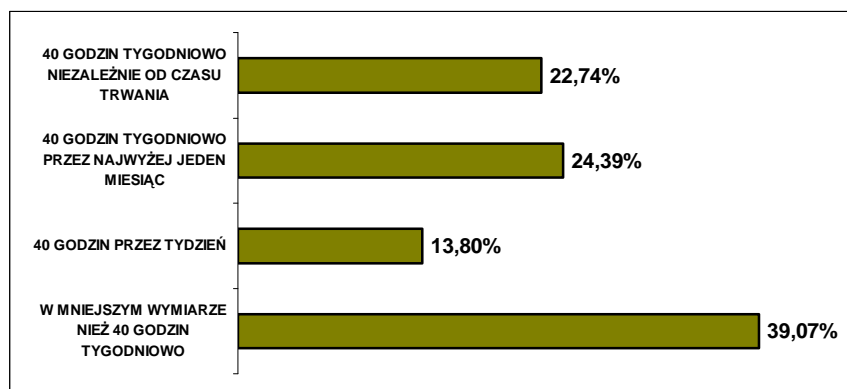
Badanie wykazało, że respondenci są gotowi zdobywać nowe kwalifikacje poprzez uczestnictwo w szkoleniach, nawet za niewielką opłatą, jeśli mieliby po takim kursie zagwarantowane zatrudnienie. Możliwość taką zadeklarowało 69,9% respondentów. Równocześnie, aż co trzeci badany (30,1% ogółu respondentów) wyklucza taką możliwość (Wykres 2).

Wykres 2. „Jeżeli otrzymał(a)by Pan/Pani ofertę pracy, która wymagałaby przeszkolenia, to czy gotowy(a) jest Pan/Pani przejść odpowiednie szkolenie za niewielką opłatą?”

Zdecydowana większość respondentów nie poszukiwała kursów dla bezrobotnych spoza oferty PUP-ów. Aż 78,74% respondentów odpowiedziało negatywnie w pytaniu o ten rodzaj aktywności. Szkoleń spoza oferty PUP poszukiwało 21,26% respondentów.

Bezrobotni są skłonni przeznaczać na szkolenia relatywnie małą część swojego czasu. Osoby, które byłyby skłonne przeznaczyć na szkolenie 40 godzin tygodniowo, niezależnie od czasu jego trwania, stanowią 22,74% ogółu respondentów. Osoby, które uczęszczałyby na szkolenie 40 godzin tygodniowo, ale tylko przez miesiąc, stanowią 24,39% ogółu respondentów. Ci respondenci, którzy byłiby skłonni uczestniczyć w szkoleniu 40-godzinnym, trwającym tydzień, stanowią 13,8% ogółu respondentów. Największą grupę respondentów stanowią natomiast ci, dla których 40 dni szkoleniowych w ciągu tygodnia jest okresem zbyt długim (39,07%) (Wykres 3).

Wykres 3. „Ile czasu jest Pan/Pani jest gotowy(a) przeznaczyć na szkolenie?”

Respondenci są gotowi uczestniczyć zarówno w takich kursach, które podnoszą już posiadane kwalifikacje, jak i tych, które prowadzą do nabycia nowych umiejętności. Chęć taką wyraziło 57,01% ogółu respondentów. 17,33% respondentów w większym stopniu skłonnych jest zmienić swoje kwalifikacje w wyniku szkoleń. Co dziesiąty respondent (11,93%) nie wyraża chęci uczestniczenia w żadnym z wymienionych rodzajów kursów.

Ogólnie rzecz biorąc, respondenci są jednak gotowi do zmiany wyuczonego zajęcia w wyniku kursów. Zmianę kwalifikacji w wyniku kursu, gdyby prowadziła ona do podjęcia pracy, zadeklarowało 84,87% ogółu bezrobotnych. Kursu takiego nie podjęłoby 15,13% ogółu respondentów.

3. STOSUNEK BEZROBOTNYCH DO PRACY I PRZYSŁUGUJĄCEGO ZABEZPIECZENIA FINANSOWEGO

Kolejna część pytań kwestionariusza wywiadu dotyczyła mobilności badanej grupy, podejmowania pracy przez bezrobotnych w specyficznych warunkach, poszukiwaniu odpowiedzialnych za bezrobocie jak również samej sytuacji bezrobotnego. Poruszony został również problem, wysokości zasiłku oraz tego, kto ma udzielać pomocy dla bezrobotnych i komu powinna ona przysługiwać. Został również przedstawiony obraz typowego bezrobotnego.

Na pytanie dotyczące możliwości podjęcia pracy w trudnych i specyficznych warunkach takich jak praca w innym miejscu niż miejsce zamieszkania, uciążliwe dojazdy, konieczność rezygnacji z życia rodzinnego dla większości bezrobotnych byłyby przyczyną nie podjęcia zatrudnienia. Badani bezrobotni w 78,4% nie podjęliby pracy gdyby miała ona szkodliwy wpływ na zdrowie, w 64,5% gdyby miała spowodować rezygnację z życia rodzinnego i w 57,9% gdyby wymagała uciążliwych dojazdów. Także częste wyjazdy służbowe dla 50,9% badanych byłyby powodem rezygnacji z podjęcia pracy. Jedynie pozostawanie w pracy po godzinach dla 65,4% i praca w systemie zmianowym dla 65,4% badanych nie stanowiłoby przeszkody w decyzji o podjęciu pracy (odpowiednie dane przedstawione zostały w poniższej tabeli)

Tabela 19. Chęć podjęcia pracy w specyficznych warunkach

L.p.	Czy podjąłby się Pan/i pracy gdyby :	tak	%	nie	%	Trudno powie- dzieć	%
1.	Wymagała uciążliwych dojazdów	361	33,9	616	57,9	87	8,2
2.	była w systemie zmianowym	697	65,4	318	29,9	50	4,7
3.	była w warunkach szkodliwych dla zdrowia	152	14,3	833	78,4	78	7,3
4.	wymagała częstych wyjazdów służbowych	458	43,1	541	50,9	63	5,9
5.	wymagała pozostawania w pracy po godzinach	695	65,4	295	27,7	73	6,9
6.	wymagała rezygnacji z życia rodzinnego	284	26,8	684	64,5	93	8,8

Źródło: badania własne

Bezrobotni nie są, więc skłonni do poświęcenia, podjęcia ryzyka i rezygnacji z życia rodzinnego na rzecz zatrudnienia. Nie ma w tym niczego dziwnego, jeżeli przypomnimy odpowiedź na pytanie 1 kwestionariusza, w którym 90,7% badanych wybrało stwierdzenie, że praca powinna być wykonywana wyłącznie w bezpiecznych warunkach i za odpowiednie wynagrodzenie.

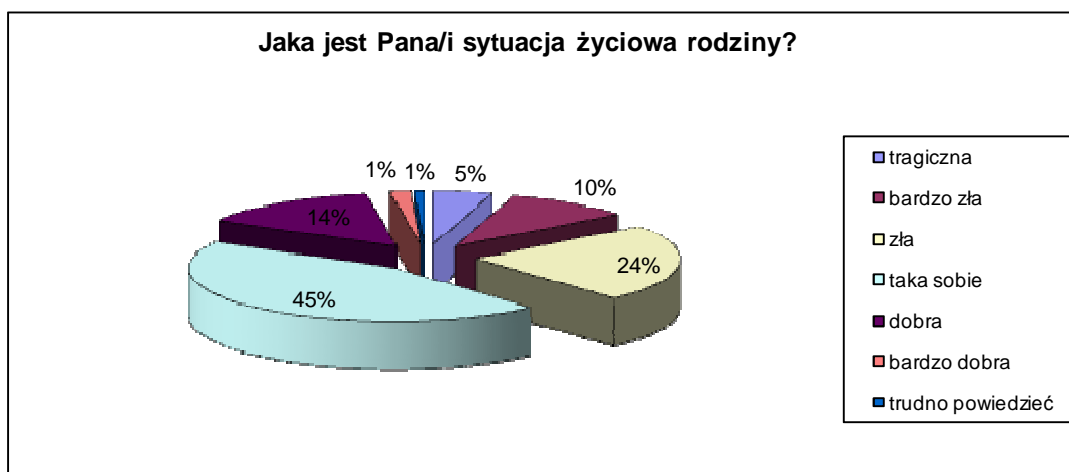
Odpowiedzi na następne pytanie ankiety potwierdza wyżej przedstawioną opinię o braku chęci do podejmowania przez bezrobotnych ryzyka i zmiany dotychczasowego trybu życia. Na pytanie o gotowość wyjazdu do innego miejsca, gdyby respondent znalazł tam pracę, np. na Śląsku tylko 281 badanych osób (26,4%) gotowych byłoby się przenieść do innego miasta. Aż 65,6% ankietowanych nie zgodziłoby się na taką zmianę.

Kolejne pytanie dotyczyło kwoty wynagrodzenia netto, jaka skłoniłaby badanych do zmiany miejsca zamieszkania. Ponad połowa badanych (549 osób) odpowiedziała, że żadna płaca nie skłoniłaby ich do wyjazdu w celu podjęcia

pracy. Tylko 9 osób odpowiedziało, że każde, nawet najniższe pobory mogłyby być powodem zmiany miejsca zamieszkania. Wśród wymienianych kwot przez pozostałych badanych, która skłoniłaby respondentów do wyjazdu w inne miejsce średnia wyniosła 2.662,- zł (najniższe wynagrodzenie, jakie wskazano wynosiło 700,- zł, a najwyższe 7.000,- zł).

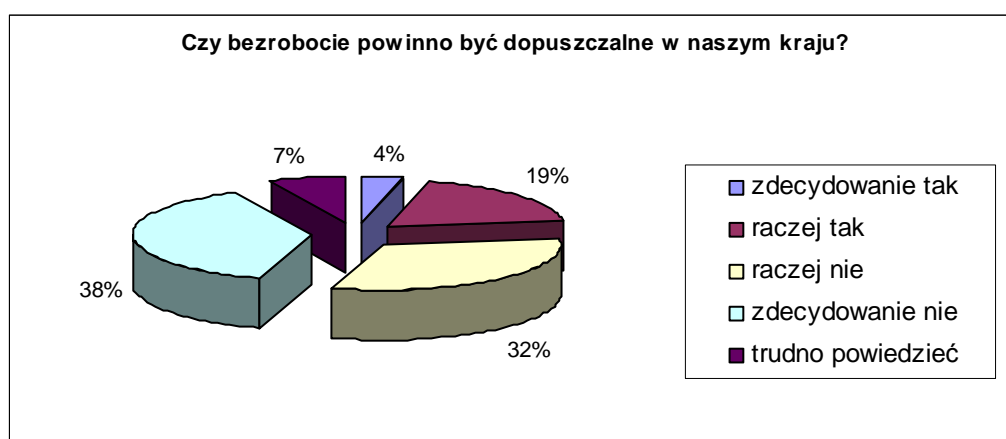
Wyżej przedstawione dane wskazują na brak chęci do opuszczenia rodziny i swego miejsca zamieszkania w celu znalezienia pracy. Nawet gdyby mogliby zarobić tam na utrzymanie siebie i bliskich nie skłoniłoby ich to do zmiany miejsca zamieszkania. Widać, zatem że dla badanej populacji w systemie wartości ważniejsze jest przywiązanie do rodzinnych korzeni niż praca i związany z tym zarobek oraz pozycja i rozwój. Wydawać by się mogło, że respondentom wystarczy to, co posiadają i jest to niezbędne do zaspokojenia najważniejszych potrzeb. Nie pracowaliby w trudnych warunkach, nie wyjechaliby poza miejsce zamieszkania, nie skusiłyby ich do tego żadne pobory, pomimo że na pytanie o ocenę obecnej sytuacji materialnej rodziny większość badanych odpowiedziała, że jest „taka sobie” (44,5%), jako złą oceniało ją 38,6% badanych a jaką dobrą tylko 16,1% (odpowiednie dane przedstawiono na wykresie 4).

Wykres 4. Sytuacja życiowa bezrobotnego.

A więc sytuacja bezrobotnych nie jest ani dobra ani tragiczna, ale nie chcą oni w większości podejmować żadnych kroków, aby to zmienić. Boją się zaryzykować, by poprawić swoją sytuację materialną z takiej sobie lub złej na lepszą.

Badani respondenci uważają, że bezrobocie powinno być w Polsce zlikwidowane (opowiada się za tym ponad 69,7 % ankietowanych). Sporo jednak osób stwierdziło, że bezrobocie powinno być w kraju dopuszczalne. Tak uważa 246 osób (23,2%). Odpowiedzi wskazywać mogą na to, że bezrobotnym jest dobrze, tak jak żyją otrzymując zasiłek i kiedy nie są zobowiązani do podjęcia pracy.

Wykres 5. Dopuszczalność bezrobocia w Polsce

Ciągle panuje dość powszechna, nostalgiczna tęsknota za okresem Polski Ludowej, na co wskazują odpowiedzi na kolejne pytanie. Ponad 51,0% badanych uważa ten okres za lepszy dla przeciętnego obywatela. Czasy demokracji mają zdecydowanie mniej zwolenników. Tylko 8,7% uważa, że czasy po 1990 roku są dla nich korzystniejsze. Mniej więcej, co dziesiąta osoba nie widzi różnicy pomiędzy jednym i drugim okresem.

Tabela 20. Lepsze czasy dla przeciętnych obywateli

L.p.	Kiedy było w Polsce lepiej dla przeciętnego obywatela?	Liczba osób	%
1.	W okresie Polski Ludowej	542	51,0
2.	W okresie po 1990 roku	92	8,7
3.	Zarówno jednym, jak i drugim okresie było tak samo	107	10,1
4.	Trudno powiedzieć	321	30,2
	Razem:	1062	100,0

Źródło: badania własne

Na kolejne pytanie, kto ponosi winę za bezrobocie w miejscu zamieszkania respondenta najwięcej osób wskazało na pierwszym miejscu na władze centralne - rząd (79,6%) na drugim miejscu najczęściej wymieniany był parlament (Sejm i Senat) – 69,0% i na trzecim miejscu wymieniano władze lokalne (69,5%). Odpowiednie dane przedstawiamy w poniższej tabeli.

Tabela 21. Odpowiedzialni za bezrobocie

L.p.	Kto jest odpowiedzialny za bezrobocie?	Pierwsze wskazanie		Drugie wskazanie		Trzecie wskazanie	
		Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
1.	Władze centralne (rząd)	836	79,6	24	3,8	4	1,3
2.	Parlament (Sejm i Senat)	66	6,3	439	69,0	7	2,3
3.	Władze lokalne (samorząd terytorialny)	74	7,0	105	16,5	214	69,5
4.	Kierownicy zakładów pracy	31	2,9	37	5,8	39	12,7
5.	Ludzie sami są sobie winni	32	3,0	25	3,9	40	13,0
6.	Ktoś inny	11	1,0	6	0,9	4	1,3

Źródło: badania własne

Na podstawie danych (tabela 21) można stwierdzić, że największą odpowiedzialnością za bezrobocie w kraju obarczana jest władza. Według badanych to przez system rządzenia w Polsce istnieje problem bezrobocia.

Stosunkowo rzadko obarczane winą za obecny stan rzeczy było kierownictwo zakładów pracy, podobnie rzadko obwiniano samych siebie.

Kolejna część pytań kwestionariusza wywiadu odnosiła się do pomocy otrzymywanej przez bezrobotnych. Skąd ona pochodzi i jaka to jest pomoc, oraz o stosunek do przysługujących bezrobotnym zasiłków.

Na pytanie czy będąc bezrobotnym respondent otrzymał jakąś pomoc aż 80,6% badanych odpowiedziało, że żadnej pomocy nie otrzymało w ciągu ostatniego roku. Wśród badanych, którzy na to pytanie odpowiedzieli twierdząco najwięcej osób uzyskało pomoc z instytucji pomocy społecznej (50,7%), Powiatowych Urzędów Pracy (15,2%), władz lokalnych (14,3%) i rodziny (10,1%). Tylko jedna osoba otrzymała pomoc z organizacji charytatywnych, a dwie osoby z Kościoła (tabela 22).

Tabela 22. Instytucje i osoby udzielające bezrobotnym pomocy.

L.p.	Kto udzielił Panu/i pomocy?	Liczba osób	%
1.	Władze lokalne	31	14,3
2.	Wojewódzki Urząd Pracy	12	5,5
3.	Powiatowy Urząd Pracy	33	15,2
4.	instytucje pomocy społecznej	110	50,7
5.	organizacje charytatywne	1	0,5
6.	Kościół	2	0,9
7.	Rodzina	22	10,1
8.	osoby prywatne	3	1,4
9.	ktoś inny	3	1,4
	Razem	217	100,0

Źródło: badania własne

W większości przypadków nie była to jednorazowa pomoc tylko ciągła. Z tego typu pomocy korzystało 129 osób, czyli 66,5%.

Na pytanie, kto powinien udzielać pomocy takim osobom jak respondent najczęściej wymieniane były: władze centralne przez wydawanie odpowiednich przepisów prawnych (wskazane przez 33,9% badanych), władze lokalne (wojewódzkie, powiatowe, gminne) - 31,7% i instytucje pomocy społecznej (24,3%).

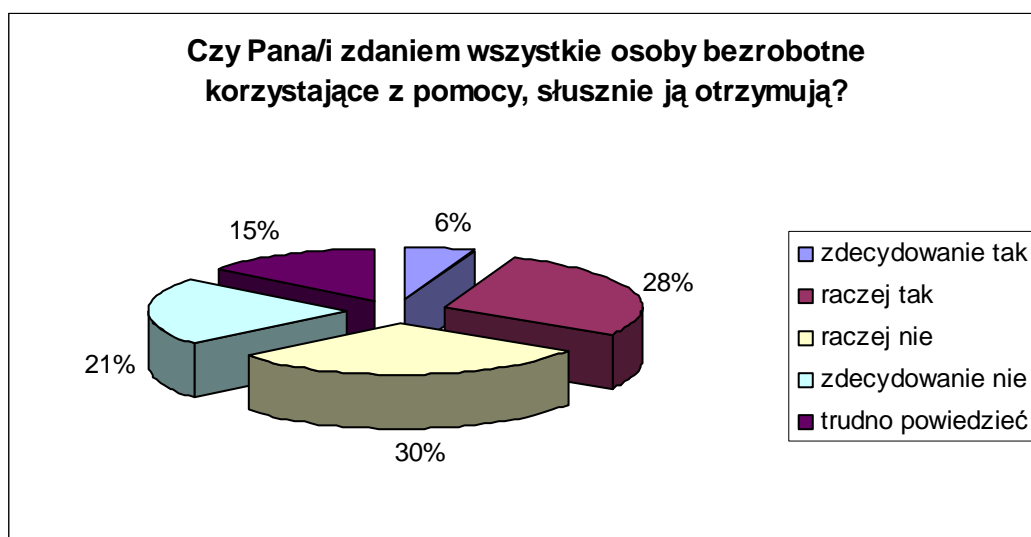
Tabela 23. Kto powinien udzielać pomocy bezrobotnym?

L.p.	Bezrobotnym powinny udzielać pomocy:	Liczba osób	%
1.	Władze centralne przez wydawanie odpowiednich przepisów prawnych	585	33,9
2.	Władze lokalne (wojewódzkie, powiatowe, gminne)	547	31,7
3.	instytucje pomocy społecznej	419	24,3
4.	organizacje charytatywne	57	3,3
5.	Inne organizacje pozarządowe	37	2,1
6.	Kościół	22	1,3
7.	Rodzina	40	2,3
8.	Osoby prywatne	9	0,5
9.	Ktoś inny	10	0,6
10.	Nie potrzebuję od nikogo pomocy	96	8,9

Źródło: badania własne

Badani bezrobotni w głównej mierze oczekują pomocy ze strony państwa. Według odpowiedzi na wcześniejsze pytanie to właśnie rząd według osób badanych jest odpowiedzialny za problem bezrobocia i dlatego to od niego oczekują wsparcia i pomocy.

Następne pytanie porusza problem osób otrzymujących pomoc. Według badanych nie wszystkie osoby bezrobotne korzystające z pomocy słusznie ją otrzymują. Większa część respondentów udzieliła odpowiedzi, że raczej nie (29,6%) i zdecydowanie nie (21,0%). Mniej więcej co trzecia osoba badana (34,3%) stwierdziła, że osoby korzystające z pomocy, słusznie ją otrzymują (wykres 6).

Wykres 6. Czy wszystkie osoby korzystają słusznie z pomocy?

To pytanie podsumować można w taki sposób, iż takie cechy, jak zazdrość i „wieczna niesprawiedliwość” znajdują odzwierciedlenie w odpowiedziach.

W kolejnych pytaniach uwaga była koncentrowana na zasiłku dla bezrobotnych w kontekście otrzymywania, jego wysokości i przekonań na ten temat, a także oczekiwanej jego wysokości. Prawo do zasiłku przysługuje bezrobotnemu po spełnieniu warunków określonych w art.71 Ustawy z dn. 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DZ.U. Nr 99 poz. 1001 ze zm.). Spośród badanych bezrobotnych 46,3% nie otrzymywało zasiłku. Aktualnie 44,3% ankietowanych taki zasiłek otrzymuje, a 9,4% otrzymywało go wcześniej.

Zauważyć można pewną rozbieżność w udzielanych odpowiedziach. Trochę wcześniej zapytano respondentów o to, czy otrzymują jakąś pomoc i 80,6% badanych odpowiedziało, że żadnej pomocy nie otrzymało w ciągu ostatniego roku, a w tym pytaniu 53,7% stwierdziło, że otrzymywało bądź otrzymuje zasiłek dla bezrobotnych, a jest to jakaś forma pomocy. Z tego jednoznacznie wynika, że w przekonaniu bezrobotnych nie jest to pomoc, a coś co im się słusznie należy.

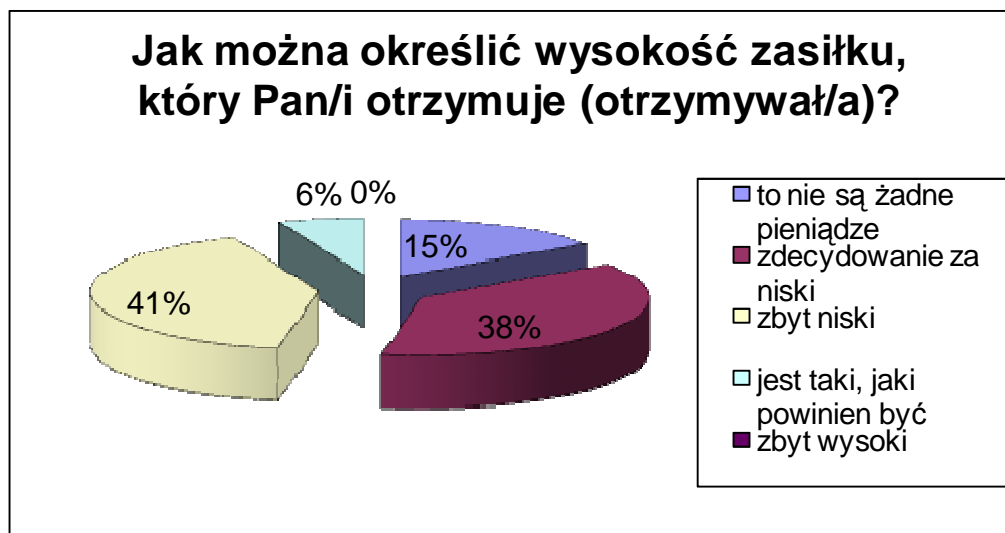
Kolejne pytanie dotyczyło tylko tych respondentów, którzy otrzymują lub otrzymywali zasiłek. Zapytano bezrobotnych o wysokość zasiłku w ostatnim czasie. Wśród uzyskanych odpowiedzi na temat wysokości otrzymywanego zasiłku, średnia wyniosła 441,40 zł. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

Tabela 24. Wysokość zasiłku dla bezrobotnych.

Kategoria	Kwota w zł
Zasiłki dla bezrobotnych	od 1 października 2003
- podstawowy (100%)	503,20
- obniżony (80%)	402,60
- podwyższony (120%)	603,90

Źródło: badanie własne

Prawie wszystkie osoby badane (94,2%) uważają, że zasiłek, który otrzymują jest zbyt niski lub zdecydowanie za niski. Tylko w przekonaniu 5,8% badanych zasiłek jest odpowiedniej wysokości (wykres 7)

Wykres 7. Ocena wysokości zasiłku dla bezrobotnych

W przekonaniu respondentów wysokość zasiłku powinna wynosić średnio 607,60 zł, przy rozpiętości oczekiwań od 300,- zł do 1.500,- zł.

Na pytanie, gdyby w Pana/Pani miejscu zamieszkania pojawiły się nowe możliwości pracy, to którzy bezrobotni powinni być w pierwszej kolejności zatrudniani, większość badanych wskazała osoby, które mają najtrudniejszą sytuację życiową (53,2%), oraz na te, które najdłużej pozostają bez pracy (14,2%).

Tabela 25. Pierwszeństwo bezrobotnych w zatrudnieniu.

L.p.	Kto powinien być zatrudniany w pierwszej kolejności?	Liczba osób	%
1	Najdłużej pozostający bez pracy	150	14,2
2	Najmłodszy (absolwenci)	92	8,7
3	Mający najtrudniejszą sytuację życiową	563	53,2
4	Posiadający odpowiednie kwalifikacje	101	9,5
5	Kobiety samotnie wychowujące dzieci	61	5,8
6	Starszy, powyżej 50 roku życia, którym brakuje lat pracy do emerytury	85	8,0
7	Inni	7	0,7
	Razem	1059	100,0

Źródło: badania własne

Bardzo rzadko wymieniane były tu grupy, którym najtrudniej jest znaleźć pracę takie jak osoby starsze wiekiem, absolwenci czy matki samotnie wychowujące dzieci.

Zrezygnowany, załamany, poszukujący zarobku, bezradny, zagubiony, biedny, mający trudną sytuację materialną oraz nerwowy i agresywny w stosunku do otoczenia to według opinii respondentów typowe cechy przeciętnego bezrobotnego. Blisko co czwarty ankietowany (24,8%) twierdził, że główną cechą bezrobotnego jest zrezygnowanie i załamanie. Według 15,6% poszukiwanie zarobku, a według 14,2% jest bezradność i zagubienie.

Tabela 26. Cechy typowego bezrobotnego.

	Cechy bezrobotnego	Liczba osób	%
1.	zrezygnowany, załamany	521	24,8
2.	nerwowy, agresywny w stosunku do otoczenia	212	10,1
3.	biedny, mający trudną sytuację życiową	278	13,2
4.	bezradny, zagubiony	298	14,2
5.	poszukujący zarobku	328	15,6
6.	Apatyczny	96	4,6
7.	mający poczucie opuszczenia przez wszystkich	106	5,0
8.	żyjący w poczuciu zagrożenia	206	9,8
9.	Inne	54	2,6

Źródło: badania własne

Odpowiedzi na to pytanie mogą być odzwierciedleniem stanu respondentów. Wśród odpowiedzi nie pojawiła się żadna pozytywna ani nawet neutralna cecha np. determinacja w poszukiwaniu pracy, chęć walki, zaangażowanie, itp. Wymieniane przez badanych cechy stwarzają wizerunek załamane, wiecznie zmęczonego i nieszczęśliwego człowieka, a z takim podejściem trudno jest przekonać pracodawcę żeby chciał bezrobotnego zatrudnić.

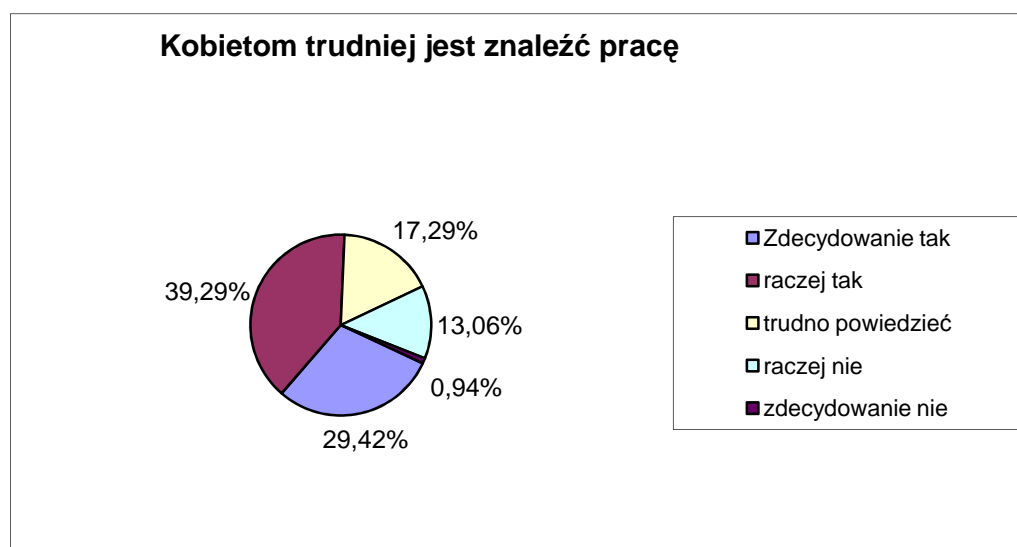
***

Podsumowując powyższą część raportu można stwierdzić, iż badana populacja bezrobotnych jest zbiorowością bardzo przywiązaną do korzeni, miejsca zamieszkania i rodziny. Nie wykazuje chęci do podejmowania ryzyka i pracy w trudnych warunkach wymagających od niej dużego wysiłku. Do opuszczenia miejsca zamieszkania nie zmusiłaby jej nawet wysoka pensja. Mimo tego sytuacja materialna jest w większości przeciętna lub zła we własnym przekonaniu. Większość badanych nie otrzymuje żadnej pomocy. Winą za bezrobocie obarczają rządzących i to oni powinni według badanych zająć się problemem bezrobocia. Jest to grupa osób, która z nostalgią wspomina czasy Polski Ludowej. Ponad połowa z nich nie otrzymywała nigdy żadnego zasiłku przysługującego bezrobotnym. Pozostali uważają jego wysokość za niewystarczającą do zaspokojenia podstawowych i najważniejszych potrzeb. Typowy obraz współczesnego bezrobotnego to człowiek załamany, zagubiony, ciągle poszukujący zarobku.

4. KOBIETY NA RYNKU PRACY W OPINII BEZROBOTNYCH

Badania dotyczące sytuacji kobiet na rynku pracy pokazują, że jest to kategoria borykająca się z większymi problemami niż mężczyźni przy poszukiwaniu pracy, czy jej utrzymaniu. Wynika to z wielu różnych czynników, po części dyktowanych przez tradycyjnie pojmowaną rolę kobiety, jako osoby zajmującej się przede wszystkim domem, oraz tradycyjną rolę mężczyzny - głównego żywiciela. Rzeczywistość jednak pokazuje, że wiele kobiet podejmuje pracę zawodową z różnych powodów.

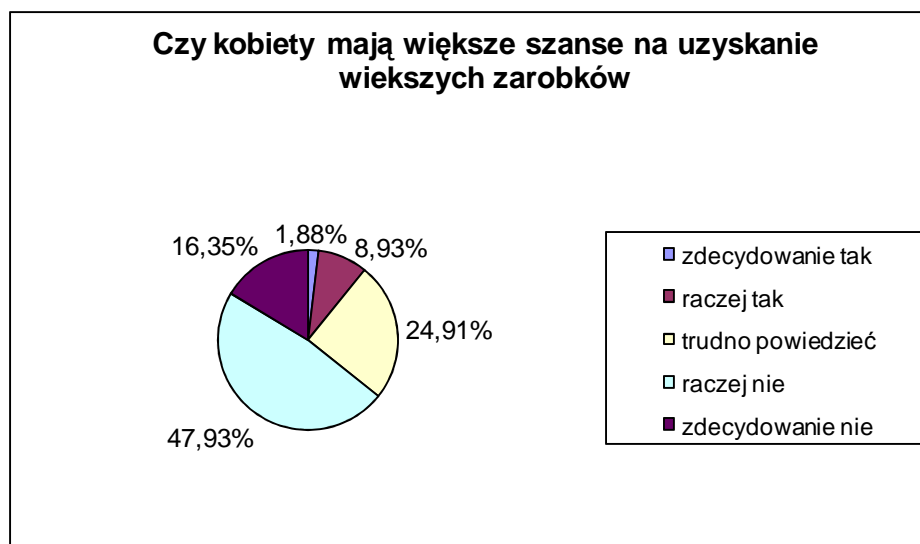
Również w badaniu „*Nasze życie codzienne*” respondenci zaproszeni do badania zostali poproszeni o wyrażenie opinii na temat sytuacji kobiet na rynku pracy.

Wykres 8. Kobietom trudniej jest znaleźć prace

Ponad połowa badanych zgadza się z opinią, że kobietom jest trudniej znaleźć pracę, zaledwie 14% badanych nie zgadza się z takim sądem, 17,29% respondentów nie ma na ten temat wyrobionego zdania.

Z badań przeprowadzanych w Polsce wynika, że Polki zajmując te same stanowiska, co mężczyźni zarabiają mniej. Respondenci zostali zapytani o to, czy ich zadaniem kobiety mają większe szanse na uzyskanie większych zarobków.

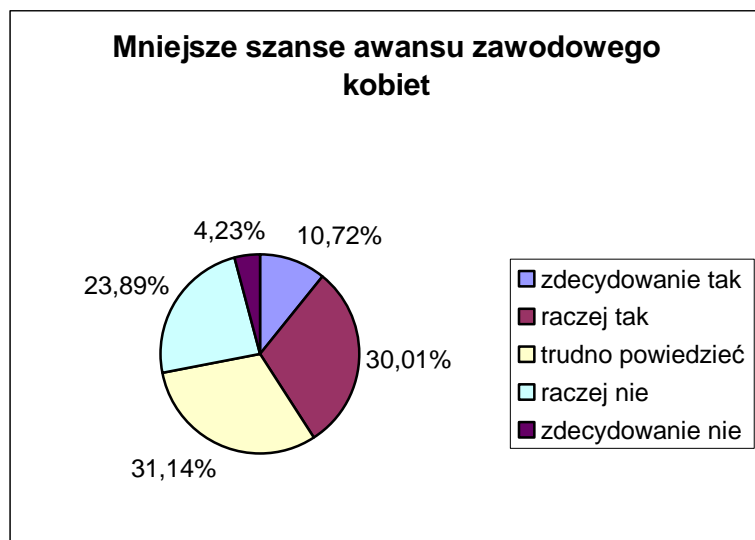

Wykres 9. Wyższe zarobki kobiet

Respondenci biorący udział w badaniu „Nasze życie codzienne” nie zgadzają się z opinią, że kobiety mają większe szanse (niż mężczyźni) na wyższe zarobki – uważa tak 64,28% badanych, w tym kategorycznie 16,35% respondentów uważa, że „zdecydowanie nie”. Za ledwie 10,81% respondentów zgadza się, że kobiety mają większe szanse na wyższe zarobki. Zaznaczyć jednak należy, że co czwarty badany (24,91%) wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć” – nie ma więc na ten temat ukształtowanego poglądu.

Respondentów zapytano także, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, że kobiety mają mniejsze szanse awansu zawodowego. Trudno tu wskazać, która z opinii przeważała. 30,01% respondentów twierdzi, że powyższe stwierdzenie to raczej prawda, ale równocześnie 31,14% badanych nie ma na ten temat zdania. Jednocześnie 28,12% badanych uważa, że kobiety mają takie same szanse na

awans jak mężczyźni (23,89% raczej się nie zgadza z przedstawioną powyżej tezą, 4,23% zdecydowanie się z nią nie zgadza). Zaledwie 10,72% badanych uważa, że zdecydowanie kobiety mają mniejsze szanse awansu zawodowego.

Wykres 10. Szanse awansu zawodowego kobiet

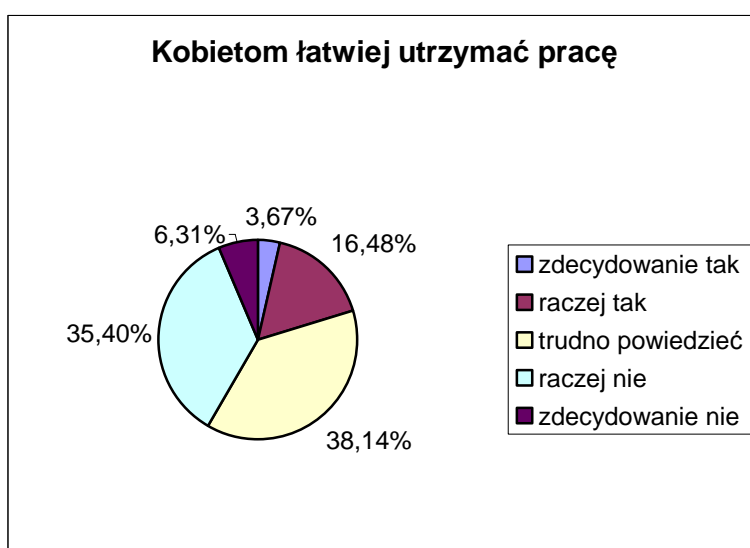
Badanych poproszono również o to, by odnieśli się do dwóch stwierdzeń: „Kobietom jest łatwiej utrzymać pracę” (wykres 11) i „Kobiety łatwiej mogą stracić pracę” (wykres 12).

Większość respondentów (41,71%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobietom jest łatwiej utrzymać pracę: 35,40% respondentów uważa, że raczej tak nie jest, 6,31% respondentów, że zdecydowanie tak nie jest. Znaczna część spośród respondentów – 38,14% nie ma na ten temat zdania. Co piąty badany (20,15%) uważa, że kobietom jest łatwiej niż mężczyznom utrzymać pracę: 3,67% wskazuje odpowiedź „zdecydowanie tak”, a 16,48% „raczej tak”.

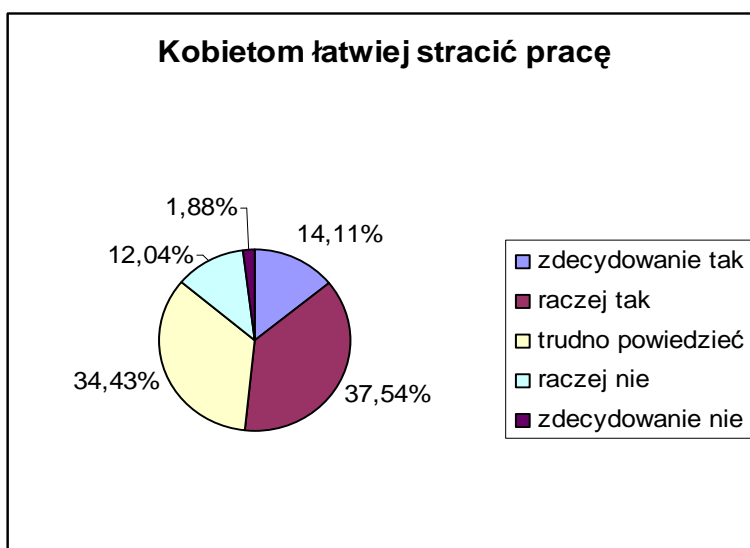
Kolejne stwierdzenie dotyczyło odwrotnej sytuacji. Ponad połowa badanych (51,65%) uznała, że kobietom łatwiej niż mężczyznom jest stracić pracę („zdecydowanie tak” 14,11%, „raczej tak” 37,54%). Zaledwie 13,92%

badanych nie zgodziło się z przedstawioną tezą (12,04% stwierdziło, że „raczej nie”, a 1,88%, że „zdecydowanie nie”).

Ciekawe jest porównanie odpowiedzi na dwa powyższe stwierdzenia. Powinny one stanowić swoją odwrotność, jednak tak nie jest. Porównywalny jest procent odpowiedzi respondentów, którym trudno jest zająć w danej sprawie stanowisko. W przypadku pozostałych odpowiedzi widać, że respondenci częściej zgadzają się, że kobietom jest łatwiej stracić pracę (51,65%) niż „trudniej im utrzymać pracę (41,71%).

Wykres 11. Kobietom łatwiej utrzymać pracę

Wykres 12. Kobietom łatwiej stracić pracę

Dalsza część pytań dotyczyła kwalifikacji zawodowych kobiet, wpływu obowiązków domowych na wykonywaną pracę, wykształcenia, pojmowania ról społecznych kobiet i mężczyzn, operatywności kobiet na rynku pracy i popytu na ich pracę.

Respondentów poproszono o wyrażenie opinii, w jakim stopniu zgadzają się ze stwierdzeniem, że kobiety mają wyższe kwalifikacje zawodowe.

Tabela 27. Kwalifikacje zawodowe kobiet

<i>Kobiety mają wyższe kwalifikacje zawodowe</i>		
	Ilość odp.	Procent
Zdecydowanie tak	110	10,35%
Raczej tak	289	27,19%
Trudno powiedzieć	421	39,60%
Raczej nie	224	21,07%
Zdecydowanie nie	19	1,79%
	1063	100%

Źródło: badania własne

Większość respondentów miała problem z wyrażeniem opinii na powyższe stwierdzenie – 39,60% badanych wskazało odpowiedź: „trudno powiedzieć”. 37,54% uznało, że kobiety są lepiej przygotowane pod względem kwalifikacji zawodowych od mężczyzn (10,35% uważa tak zdecydowanie, a 27,19% raczej zgadza się z tym sądem). 22,86% respondentów nie uważa, aby kobiety miały wyższe kwalifikacje zawodowe od mężczyzn.

W kolejnym pytaniu przedstawiono badanym opinię o tym, że kobiety są lepiej wykształcone.

Tabela 28. Wykształcenie kobiet

<i>Kobiety są lepiej wykształcone</i>		
	Ilość odp.	Procent
Zdecydowanie tak	129	12,18%
Raczej tak	275	25,97%
Trudno powiedzieć	501	47,31%
Raczej nie	149	14,07%
Zdecydowanie nie	5	0,47%
	1063	100%

Źródło: badania własne

Blisko połowa badanych nie umiała ustosunkować się do tego sądu – 47,31% wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”. 38,15% uznała, że kobiety są lepiej wykształcone, a 14,54%, że są one gorzej wykształcone od mężczyzn.

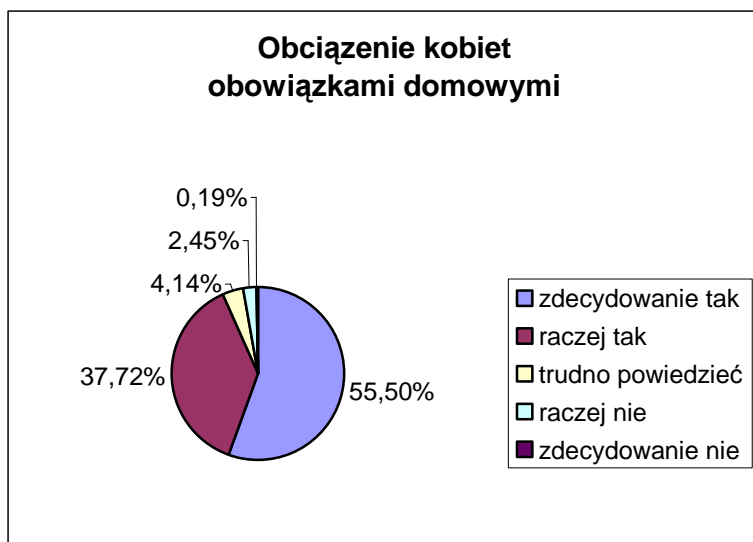
Porównując dane z dwóch przedstawionych tabel widać, że badani chętniej przypisują kobietom wyższe kwalifikacje zawodowe niż wyższe wykształcenie.

Kolejne pytania dotyczyły pojmowania roli społecznej kobiety i możliwości godzenia obowiązków domowych z pracą zawodową.

Badanych zapytano, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, że kobiety są w wyższym stopniu obciążone obowiązkami domowymi.

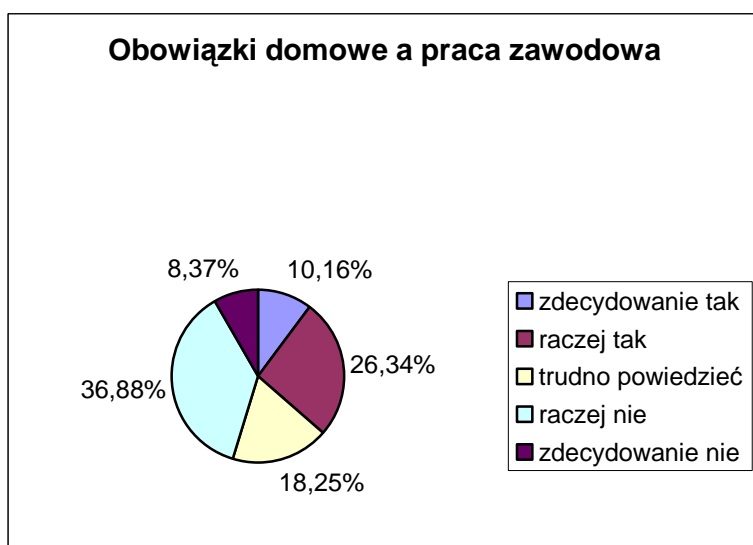
Przeważająca większość badanych (93,22%) uznała, że kobiety mają więcej obowiązków domowych od mężczyzn (w tym 55,50% twierdzi, że „zdecydowanie tak”, a 37,72% że „raczej tak”). Tylko niecałe 3% badanych uważa, że kobiety nie są bardziej obciążone obowiązkami domowymi niż mężczyźni, a 4,14% nie ma na ten temat zdania.

Wykres 13. Obowiązki domowe kobiet

Następnie zapytano badanych, czy ilość obowiązków domowych wpływa na wykonywanie pracy zawodowej.

Wykres 14. Wpływ obowiązków domowych na pracę zawodową

Większość badanych (45,25%) uważa, że ilość obowiązków domowych nie wpływa na wykonywanie pracy zawodowej („raczej nie 36,88%; „zdecydowanie nie” 8,37%). 36,5% uważa, że ilość obowiązków domowych

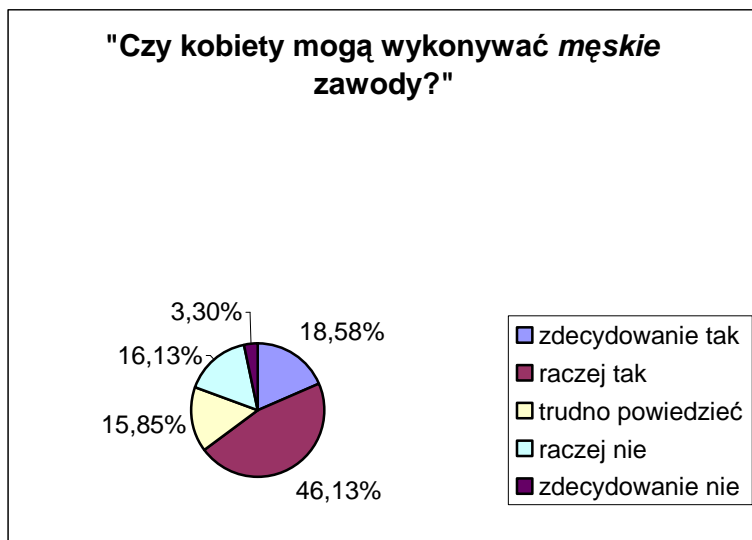
wpływa na wykonywanie pracy zawodowej a 18,25% nie ma na ten temat zdania.

Zestawiając ze sobą opinie na temat obarczenia obowiązkami domowymi kobiet oraz wpływu ilości obowiązków na wykonywaną pracę zawodową widać, że zdaniem respondentów większe obciążenie obowiązkami domowymi nie przeszkadza kobiecie w wykonywaniu pracy zawodowej i nie ma na nią wpływu.

Kolejne pytanie dotyczyło tradycyjnego przekonania o rolach społecznych kobiet i mężczyzn. Badanych zapytano, czy zgadzają się z sądem, że kobiety powinny zajmować się domem a mężczyźni pracować.

67,23% badanych zgadza się z tym stwierdzeniem, a więc potwierdza tradycyjny podział ról kobiet i mężczyzn. 18,92% nie zgadza się z tradycyjnym podziałem ról, a 13,84% nie ma na ten temat zdania.

Badanych poproszono także, aby wyrazili swoją opinię o pracy kobiet w tzw. „męskich zawodach”. Większość badanych 64,71% uważa, że kobiety nie mogą wykonywać „męskich”. 15,85% badanych nie ma na ten temat zdania, a 19,43% uważa, że kobiety mogą wykonywać „męskie zawody”.

Wykres 15. Kobiety w „męskich zawodach”

Badanych pytano także o to, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, że kobietom trudniej założyć własną firmę. Połowa badanych zgadza się z tym stwierdzeniem. 13,01% „zdecydowanie tak”; 37,32% „raczej tak” (łącznie 50,33%). 23,94% respondentów nie ma na ten temat zdania. 19,43% uważa, że kobietom nie jest trudniej założyć własną firmę.

Respondenci zostali także zapytani o to, czy ich zadaniem pracodawcy zgłaszają większe zapotrzebowanie na pracę kobiet. Znaczna część respondentów nie ma na ten temat zdania – 40,66%. 44,25% badanych uważa, że tak nie jest („raczej nie” 32,74%; „zdecydowanie nie” 11,51%). Zaledwie 15,09 badanych sądzi, że pracodawcy chętniej poszukują do pracy kobiet.

Kolejny blok pytań dotyczył tego, czy powinny pojawić się jakieś „odgórne” regulacje ułatwiające kobietom podjęcie pracy.

Respondentów zapytano o to, co może, ich zdaniem, przyczynić się do wyrównania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Poproszono aby respondenci wypowiedzieli się na temat trzech propozycji wsparcia kobiet:

1. wprowadzenia specjalnych ułatwień dla kobiet chcących założyć własną firmę,
2. zwiększenia możliwości podjęcia pracy w elastycznym czasie lub formie prac, np. w niepełnym wymiarze godzin,
3. zaoferowania większej dostępności placówek opiekuńczo-wychowawczych, wspomagających obydwój rodziców w opiece nad małym dzieckiem lub osobami starszymi.

Tabela 29. Wyrównanie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy

Wyrównanie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy			
Odp.	Specjalne ułatwienia dla kobiet	Elastyczny czas pracy kobiet	Placówki opiekuńczo-wychowawcze
Zdecydowanie tak	28,06%	35,78%	37,79%
Raczej tak	45,67%	45,29%	42,32%
Trudno powiedzieć	17,70%	15,16%	13,95%
Raczej nie	7,16%	3,11%	4,62%
Zdecydowanie nie	1,41%	0,66%	1,32%
Ogółem	100%	100%	100%

Zródło: badania własne

Porównując odpowiedzi respondentów na trzy propozycje wsparcia kobiet, aby wyrównać ich szanse na rynku pracy widać, że badani wypowiedzieli się na ten temat bardzo przychylnie. Wszystkie trzy ścieżki pomocy dla kobiet zyskały aprobatę przeważającej większości respondentów. Najlepiej oceniona została propozycja wprowadzenia dla kobiet elastycznego czasu pracy (81,07% badanych jest za, a tylko 3,77% przeciwko takiemu pomysłowi).

Drugi w kolejności lansuje się pomysł zwiększenia dostępności placówek opiekuńczo-wychowawczych, które miałyby wesprzeć obydwój rodziców: 80,11% respondentów jest za, 5,94% przeciw.

Niewielkie różnice widać przy ścieżce wprowadzającej specjalne ułatwienia dla kobiet chcących założyć własną firmę. Choć pomysł zyskał ogólną aprobatę, to jednak nieco mniej osób, go aprobuje. 73,73% jest za, 8,57% przeciw, a 17,70% respondentów nie ma na ten temat zdania.

***

Podsumowując część badana dotyczącą sytuacji kobiet na rynku pracy można zauważyć, że wśród badanych bezrobotnych silnie utrzymuje się tradycyjna wizja kobiet i mężczyzn. Kobieta raczej powinna zajmować się domem, a mężczyzna zarabiać środki na utrzymanie tego domu. Respondenci uznali także, że kobietom przypada większość obowiązków domowych, ale to nie przeszkadza im w wykonywaniu pracy zawodowej. Badani zgodzili się, że kobietom jest trudniej na rynku pracy, łatwiej mogą stracić pracę, jest mniejsze zapotrzebowanie ze strony pracodawców na ich pracę.

Mimo tradycyjnie pojmowanego wizerunku roli kobiet respondenci bardzo pozytywnie odnieśli się do przedstawionych trzech ścieżek wyrównywania szans kobiet na rynku pracy.

5. KAPITAŁ SPOŁECZNY BEZROBOTNYCH

Koncepcja kapitału społecznego odnosi się do możliwości aktywizacji i wykorzystania zasobów więzi, sieci i grup społecznych dla generowania zysku na poziomie indywidualnym i szerszych całości społecznych. W literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele definicji kapitału społecznego. Większość z nich podkreśla jego dwuaspektowy charakter. Kapitał społeczny tworzą struktury relacji społecznych (w tym uczestnictwo w grupach i organizacjach) oraz wartości i normy określające charakter współdziałania społecznego, z których podstawową rolę odgrywają zaufanie społeczne i norma wzajemności.

Pierwsza część badań nad kapitałem społecznym bezrobotnych dotyczy kwestii zaufania społecznego, zaangażowania bezrobotnych w sprawy środowiska lokalnego, zakresu współpracy i powiązań z szerszą społecznością. Zaufanie społeczne, stanowiące podstawę kapitału społecznego można zdefiniować jako mechanizm oparty na założeniu, że innych członków danej społeczności cechuje uczciwe i kooperatywne zachowanie oparte na wspólnie wyznawanych normach⁸. Odpowiedzi na pytanie dotyczące ogólnego zaufania względem innych ludzi przedstawia tabela:

Tabela.30. P. 63. Na ogół ludzie różnią się między sobą stopniem zaufania do innych. Proszę teraz spróbować ocenić siebie pod tym względem. Odpowiedź prosimy umieścić na skali gdzie 1 oznacza bardzo niski stopień zaufania a 5 bardzo wysoki stopień zaufania do innych

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1 - bardzo niski stopień zaufania	4,83%
2 – niski stopień zaufania	13,64%
3 - ani niskie, ani wysokie	42,18%
4 – wysoki stopień zaufania	34,42%
5- bardzo wysoki stopień zaufania	5,04%
Trudno powiedzieć	6,61%
Razem	100%

Źródło: Badania własne

⁸ F. Fukuyama, Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu, PWN, Warszawa –Wrocław 1997,s. 38.

Niespełna 5% badanych (4,8%) określiło swoje zaufanie względem innych ludzi jako bardzo niskie, a 13,6% jako niskie. Odpowiedzi z drugiej strony skali: wysoki i bardzo wysoki stopień zaufania wybrało odpowiednio 34,42% i 5% respondentów. Łącząc kategorie leżące na obu krańcach skali otrzymamy następujące wyniki: 18,4% badanych określiło swój stopień zaufania jako niski i bardzo niski, a 39% jako wysoki i bardzo wysoki. Oznacza to, iż wśród badanych bezrobotnych poziom ufności względem innych przewyższa poziom nieufności. Neutralną kategorię skali zaufania wybrała największa liczba respondentów - 42,2%, określając tym samym swoje zaufanie względem innych jako ani niskie, ani wysokie.

Tabela.31. P. 64. A jak Pan/Pani ocenia swój stopień zaufania wobec niżej wymienionych grup osób? Każdą grupę proszę ocenić na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo małe zaufanie a 5 bardzo duże.

	1 Bardzo małe zaufanie	2 Małe zaufanie	3 Ani małe ani duże	4 Duże zaufanie	5 Bardzo duże zaufanie	Razem
1. Rodziny	1,13%	1,98%	12,72%	31,86%	52,31%	100%
2. Przyjaciół	1,13%	4,80%	24,29%	50,85%	18,93%	100%
3. Znajomych	3,01%	11,68%	42,37%	37,66%	5,27%	100%
4. Sąsiadów	9,16%	15,20%	47,31%	24,08%	4,25%	100%
5. Kolegów/koleżanek z byłej pracy	8,34%	12,7%	54,12%	22,18%	2,65%	100%
6. Mieszkańców twojej miejscowości	8,76%	17,33%	54,43%	18,17%	1,32%	100%
7. Wyznawców tej samej religii	5,20%	11,63%	60,78%	20,13%	2,27%	100%
8. Wyznawców innej niż P. religii	10,5%	17,12%	60,08%	11,35%	0,95%	100%
9. Osób wykształconych	10,5%	17,21%	60,08%	11,35%	0,95%	100%
10. Osób starszych	3,97%	11,71%	62,61%	19,55%	2,17%	100%
11. Ludzi swojego narodu	2,46%	7,46%	55,43%	29,08%	5,57%	100%
12. Władz lokalnych	7,77%	17,82%	59,53%	12,80%	2,09%	100%

Źródło: Badania własne

Kolejne pytanie dotyczy zaufania bezrobotnych względem określonych grup społecznych. Traktując łącznie kategorie: bardzo duże zaufanie i duże

zaufanie, najwyższy poziom zaufania wykazują badani względem rodziny (84,2%) i przyjaciół (69,8%), a więc osób z którymi łączą ich silne więzi, będące podstawą kapitału społecznego typu wiążącego. Z kolei bardzo małe i małe zaufanie względem rodziny przejawia jedynie 3,1% respondentów, a względem przyjaciół 5,9%. W przypadku tych dwóch kategorii: rodzina, przyjaciele, najmniej osób wybrało kategorię neutralną – ani małe, ani duże zaufanie (odpowiednio 12,7% i 24,3%). Analizując drugą stronę skali zaufania: kategorie bardzo małe zaufanie i małe zaufanie, najwyższy poziom nieufności bezrobotni przejawiają względem osób wykształconych (27,62%), mieszkańców tej samej miejscowości (26,09%), władz lokalnych (25,59%) i sąsiadów (24,36%).

Normą podstawową dla funkcjonowania kapitału społecznego i generowania zaufania społecznego jest zasada odwzajemniania, a szczególnie odwzajemnianie uogólnione, o którym mówimy wówczas, gdy wymiana dóbr lub usług między aktorami społecznymi nie ma charakteru bezpośredniego i natychmiastowego rewanżu, lecz opiera się na przeświadczeniu, iż zostaną one wynagrodzone w przyszłości⁹.

Tabela.32. P. 70. Czy zgadza się Pan/Pani z następującymi poglądami, opiniami?

	Tak	Raczej tak	Ani tak ani nie	Raczej nie	Nie	Razem
1. W życiu należy być głównie oddanym rodzinie	44,26%	39,08%	11,30%	3,67%	1,69%	100%
2. Człowiek bardzo uczciwy na ogół kończy marnie	21,99%	36,37%	20,21%	17,58%	3,85%	100%
3. Każdy myśli tylko o sobie, dba tylko o własne dobro	23,92%	38,51%	19,59%	15,25%	2,73%	100%
4. W razie problemów można liczyć na pomoc innych	10,64%	35,22%	27,40%	20,15%	6,59%	100%
5. Większość, gdyby miała okazję, próbowałaby osiągnąć cele kosztem innych	25,52%	42,28%	20,34%	9,70%	2,17%	100%

Źródło: Badania własne

⁹ R. D.Putnam, Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we Współczesnych Włoszech, Znak, Kraków 1995, s. 266-267.

Zdecydowana większość respondentów wyraża przekonanie, iż w życiu należy być oddanym przede wszystkim rodzinie. Z takim poglądem zgodziło się w sumie 83,3% badanych. Traktując dalej łącznie odpowiedzi *tak* i *raczej tak*, stwierdzamy, iż 58,4% bezrobotnych przychyliła się do poglądu, iż człowiek bardzo uczciwy na ogół kończy marnie, 62,4% zgadza się, iż każdy myśli tylko o sobie, dba o własne dobro, a 67,8% uważa, że większość ludzi, gdyby miała okazję, próbowałaby osiągnąć cele kosztem innych. Jednocześnie 45,9% respondentów wyraża przekonanie, iż w razie problemów można liczyć na innych ludzi. Przeciwnego zdania było 26,7% badanych. Znaczna część badanych poddaje zatem w wątpliwość funkcjonowanie w społeczeństwie wartości niezbędnych dla współpracy społecznej, a tym samym podstawowych dla istnienia kapitału społecznego, takich jak wspomniana norma odwzajemniania, zaufanie społeczne, orientacja na dobro wspólne.

Większość analiz kapitału społecznego podkreśla, iż poziom zaufania społecznego, normy regulujące współpracę mają bezpośredni wpływ na częstotliwość, zakres i charakter stosunków społecznych, a te z kolei przyczyniają się do wzmacniania aksjonormatywnych regulacji relacji społecznych. Pamięć przeszłych sukcesów bądź rozczarowań związanych ze współpracą z innymi jednostkami, przedstawicielami określonych grup zawodowych, instytucjami wpływa na zakres i charakter kolejnych interakcji czy też ich zaniechania.

W przypadku osób bezrobotnych zakres relacji społecznych jest istotnie ograniczony ze względu na nieobecność więzi tworzonych w miejscu pracy. Respondentom zadano pytanie o członkostwo w stowarzyszeniach i organizacjach społecznych. Badania pokazują, iż 98% badanych nie należy do żadnej organizacji, stowarzyszenia. Jest to dodatkowy wskaźnik mówiący nam o zakresie relacji społecznych osób bezrobotnych. Odpowiedzi na kolejne pytanie, dotyczące zaangażowania społecznego, rozkładają się podobnie: 97,75%

badanych w ciągu ostatnich kilku lat nie uczestniczyło w działaniach na rzecz swego środowiska lokalnego. Twierdząco na zadane pytanie odpowiedziało zaledwie 2% badanych.

Druga część badania dotyczyła tych zasobów społecznych, które bezrobotni jako jednostki mogą zaktywizować dla osiągnięcia własnych celów. Szczególną uwagę zwrócono na kwestie związane bezpośrednio z sytuacją bezrobocia: poszukiwanie pracy, wsparcie emocjonalne i materialne, dostęp do informacji, szanse awansu społecznego. Za podstawowe wskaźniki tak rozumianego kapitału uznano: zakres i częstotliwość kontaktów społecznych, heterogeniczność sieci społecznych w wymiarze wertykalnym i horyzontalnym.

Spośród badanych, 42,25% stwierdziło, że posiada dużo znajomych, a 48% jako najbardziej odpowiadającą ich sytuacji wybrało odpowiedź *mam niewielką grupę znajomych*. Na posiadanie jednego, dwóch znajomych wskazało 7,5% bezrobotnych. Zaledwie 2,3% procent respondentów stwierdziło, iż nie posiada żadnych znajomych. Te osoby moglibyśmy określić mianem wykluczonych społecznie, gdyż w ich przypadku zerwaniu uległy podstawowe formy relacji społecznych, budowanych w pracy, organizacjach i grupach nieformalnych.

Tabela.33. P. 67. Które z poniższych stwierdzeń najbardziej odpowiada Pana/Pani sytuacji?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. mam dużo znajomych	42,24%
2. mam niewielką grupę znajomych	47,98%
3. mam jednego, dwóch znajomych	7,53%
4. nie mam znajomych	2,26%
5. inna sytuacja	0,00%
Razem	100%

Źródło: Badania własne

Niemal 50% bezrobotnych (49,85%) stwierdziło, iż spotyka się ze swoimi znajomymi kilka razy w tygodniu, a 30,5% badanych raz na tydzień. Rzadziej- raz, dwa razy w miesiącu widuje się ze znajomymi 14,65% respondentów. Najmniej- 5% wskazań, uzyskała ostatnia kategoria- rzadziej niż raz na miesiąc.

Tabela.34. P. 68. Jak często spotyka się Pan/Pani ze swoimi znajomymi?

Odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1. kilka razy w tygodniu	49,85%
2. raz na tydzień	30,53%
3. raz, dwa razy w miesiącu	14,57%
4. rzadziej niż 1 raz na miesiąc	5,05%
Razem	100%

Źródło: Badania własne

Odpowiedzi na powyższe pytania pozwalają nam określić zakres relacji społecznych dostępnych bezrobotnym. O ile są one istotnie ograniczone sytuacją bezrobocia i faktem braku uczestnictwa w stowarzyszeniach, organizacjach i inicjatywach lokalnych, to wydaje się, iż większość badanych ma dość rozbudowane relacje i kontakty prywatne, czego wskaźnikiem jest liczba znajomych i częstotliwość spotkań. Podkreślić jednak trzeba, że o możliwościach wykorzystania posiadanych zasobów społecznych dla realizacji określonych celów, decyduje nie tyle ilość, co jakość kontaktów, ich zróżnicowanie i zasięg.

Tabela .35. P. 69. Czy osoby, z którymi się Pan/ Pani najczęściej spotyka:

	Tak	Nie	Razem
1. są członkami Pani /Pana rodziny	53,77%	46,23%	100%
2. są osobami bezrobotnymi	52,55%	47,45%	100%
3. są znajomymi z ostatniego miejsca pracy	25,29%	74,71%	100%
4. są tego samego wyznania	79,73%	20,27%	100%
5. są tej samej narodowości	91,96%	8,04	100%
6. są tej samej płci	53,93%	46,07%	100%
7. posiadają podobny zawód	37,75%	62,25%	100%
8. posiadają podobne wykształcenie	53,54%	46,46%	100%
9. mają podobne poglądy polityczne	59,28%	40,72	100%

Źródło: Badania własne

Ponad połowa bezrobotnych (53,8%) spotyka się przede wszystkim z członkami swojej rodziny. Więcej niż 50% badanych (53,8%) stwierdziło, że osoby, z którymi spotykają się najczęściej to także osoby bezrobotne. Wynik ten potwierdza tezę obecną w literaturze przedmiotu odnośnie zawężania się kręgu społecznego bezrobotnych do rodziny i innych bezrobotnych. Odpowiedzi na pozostałe pytania dowodzą o względnej homogeniczności sieci społecznych znacznej części respondentów. Spośród badanych 53,5% spotyka się przede wszystkim z osobami o podobnym wykształceniu, a 37,7% z osobami posiadającymi podobny zawód.

Tabela 36. P. 71. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest ktoś, na kogo mógł(a)by Pan/ Pani liczyć w następujących sytuacjach?

		1. wśród członków rodziny			2. wśród przyjaciół i bliskich znajomych			3. wśród dalszych znajomych		
		1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem
A	Gdyby szukał(a) Pan/i pomocy w znalezieniu pracy	57,79	35,22	6,99	48,67	39,49	11,84	20,76	52,70	26,54
B	Potrzebował(a) Pan/i pożyczki, aby założyć własny interes	47,12	44,76	8,12	23,98	57,7	18,32	5,58	67,74	26,68
C	Zachorował(a) i potrzebował(a) opieki	93,28	5,21	1,52	63,20	22,52	14,92	80,55	13,50	5,95
D	Znalazł(a) się w trudnej sytuacji materialnej i potrzebował(a) pieniędzy	80,55	13,50	5,95	49,86	25,54	24,60	11,95	47,72	40,32
E	Szukał(a) wsparcia w razie problemów osobistych, rodzinnych etc	88,01	8,59	3,40	68,52	18,00	13,48	27,17	38,49	34,34
F	Potrzebował(a) wyjaśnienia jakichś skomplikowanych spraw urzędowych	78,54	15,12	6,33	69,03	17,28	13,69	40,53	30,11	29,36
G	Chciał(a) spędzić z kimś czas	88,68	7,83	3,49	84,32	9,07	6,61	56,87	20,09	23,03
H	Potrzebował(a) pomocy przy remoncie domu, mieszkania	80,98	10,41	8,61	60,64	17,60	21,76	24,79	32,92	42,29

Źródło: Badania własne

W swojej ocenie na pomoc innych badani mogą liczyć przede wszystkim w odniesieniu do zaspokojenia potrzeb psychicznych, emocjonalnych, innymi słowy gdy chodzi o wsparcie społeczne. Przy czym, jak wynika z przedstawionej tabeli, gotowość do udzielenia pomocy słabnie wraz z siłą więzi społecznych. Jeśli chodzi o pomoc rodziny, to większość badanych może liczyć na wsparcie w przypadku wszystkich wymienionych sytuacji, z wyjątkiem jednej- a mianowicie pożyczania pieniędzy na założenie własnego interesu-

47,1% wskazań. W przypadku pozostałych sytuacji wymienionych w pytaniu ponad 70% respondentów sądzi, że może liczyć na pomoc członków rodziny.

Na szczególną uwagę zasługuje rozkład odpowiedzi odnośnie pierwszej z wymienionych sytuacji, jaką jest pomoc w poszukiwaniu pracy. Na pomoc rodziny w tej kwestii liczyć może 57,8% respondentów, przyjaciół i bliskich znajomych – 48,7%, a na dalszych znajomych- 20,8%. Jak wykazują wyniki innych badań o ile rodzina i bliscy znajomi mogą czuć się szczególnie zobligowani do udzielenia pomocy w tej sytuacji, ze względu na siłę łączących ich więzi, to w przypadku poszukiwania pracy szczególną rolę odgrywają więzi słabe, reprezentowane to przez kategorię „dalszych znajomych”. Ta prawidłowość, opisana w literaturze przedmiotu przez Marka Granovettera, a określana od jego artykułu mianem „siły słabych więzi”¹⁰, wiąże się przede wszystkim z kwestią dostępu do informacji, a dokładnie z ich różnorodnością, którą zapewniają właśnie słabe więzi.

Najmniej osób wyraziło przekonanie, iż wśród osób im znanych znalazłby się ktoś, kto byłby gotów pożyczyć pieniądze na założenie własnego interesu: wśród członków rodziny widzi taką osobę 47,1% badanych, wśród bliskich znajomych i przyjaciół 24%, a wśród dalszych znajomych 5,6%. Choć taki rozkład odpowiedzi w tej kwestii ma na pewno wielorakie uwarunkowania nie bez znaczenia jest fakt względnej homogeniczności relacji społecznych osób bezrobotnych pod względem usytuowania w strukturze socjoekonomicznej.

---

¹⁰ M. Granovetter, The Strength of Weak Ties, *American Journal of Sociology*, vol. 78, 1973, s.1360 – 1380.

Tabela 37. P. 72. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest:

	1. wśród członków rodziny			2. wśród przyjaciół i bliskich znajomych			3. wśród dalszych znajomych		
	1.Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1.Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1.Tak	2. Nie	3. Nie wiem
a. ktoś zarabiający powyżej 5 tys. zł miesięcznie	11,52	84,80	3,68	10,02	80,25	9,74	7,55	69,22	23,23
b. właściciel firmy, przedsiębiorstwa	17,2	80,53	2,27	18,77	75,26	5,97	18,90	62,01	19,09
c. ktoś mający wykształcenie wyższe	56,67	40,96	2,37	62,90	31,31	5,79	54,80	29,12	16,08
d. prezes, członek zarządu, dyrektor lub inny menadżer wyższego szczebla firmy lub instytucji	9,56	87,88	2,56	9,77	83,87	6,36	10,26	72,27	17,47
e. osoba znana w regionie lub poza nim	10,97	86,09	2,93	13,84	80,00	6,16	13,83	70,55	15,63
f. ktoś wykonujący zawód wymagający dużej wiedzy i wysokich kwalifikacji	23,37	72,47	4,16	25,64	66,29	8,07	18,58	62,18	19,24
g. ktoś kto z racji wykonywanego zawodu obdarzony jest dużym szacunkiem społecznym	15,63	77,84	6,53	14,62	73,22	12,16	12,14	65,56	22,30

Źródło: Badania własne

Kolejne pytanie służy ocenie zasobów, jakimi dysponują osoby znane respondentom, a tym samym mierzy dostęp respondentów do pozycji struktury stratyfikacyjnej. Potwierdza się homogeniczność sieci społecznych osób bezrobotnych, która może istotnie ograniczać szanse znalezienia pracy i awansu społecznego. Zdecydowana większość respondentów nie ma wśród członków swej rodziny, przyjaciół, bliskich i dalszych znajomych, osób posiadających znaczne zasoby materialne, bądź z racji wykonywanego zawodu cieszących się szczególnym autorytetem. Relatywnie częściej obecne w sieciach społecznych respondentów są osoby z wyższym wykształceniem- odpowiednio 56,7% wskazań wśród członków rodziny, 62,9% wśród przyjaciół i bliskich znajomych, 54,8% wśród dalszych znajomych.

***

Podsumowując uzyskane wyniki, można stwierdzić, że bezrobotni posiadają przede wszystkim wiążący kapitał społeczny, tworzony na bazie silnych więzi rodzinnych i przyjacielskich. Ten typ kapitału jest istotny dla zapewnienia wsparcia społecznego, natomiast odgrywa mniejszą rolę w realizacji celów instrumentalnych, w tym w poszukiwaniu pracy. Zasoby społeczne dostępne badanym możemy określić jako mało zróżnicowane w poszczególnych wymiarach struktury społecznej, takich jak wykształcenie, bogactwo, prestiż. Może to ograniczać dostęp badanych do informacji istotnych dla znalezienia pracy i zmniejszać szanse awansu społecznego.

Część II
POPYT NA PRACĘ W WOJEWÓDZTWIE
PODLASKIM

1. Charakterystyka badanej próby

Badaniami objęto 384 zakłady pracy. Małe firmy, zatrudniające do 10 osób, stanowiły 70,5% wszystkich analizowanych podmiotów gospodarczych, firmy średnie (11-50 pracowników) - 19,4%, a duże (powyżej 50 pracowników) 10,1% przedsiębiorstw w próbie. Średnia liczba zatrudnionych w badanych zakładach pracy wyniosła 21 osób. Kobiety stanowiły 49,8% pracowników firm objętych badaniem, a właściciele i członkowie ich rodzin 5,5% ogółu zatrudnionych.

Tabela 1. P. 9. Proszę podać liczbę aktualnie zatrudnionych pracowników w przedsiębiorstwie łącznie z właścicielem/współwłaścicielami.

Odpowiedzi	% odpowiedzi
Do 10 osób	70,52%
11-50	19,36%
51-100	4,62%
101-200	2,60%
201-500	2,32%
Powyżej 500	0,58%
Razem	100 %

N=384

Źródło: Badania własne

w tym kobiet 49,84% i właścicieli oraz członków ich rodzin 5,46%

Wśród pracowników największą grupę tworzyły osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę na czas określony w pełnym wymiarze godzin – 48,3%. Drugą w kolejności formą zatrudnienia w analizowanych firmach były umowy na czas określony w niepełnym wymiarze godzin- 21,6%. Osoby posiadające stałe umowy pracy (umowy na czas nieokreślony) stanowiły 26,6% ogółu pracowników, w tym 21,6% w pełnym, a 6% w niepełnym wymiarze godzin. Inne formy zatrudnienia, takie jak: umowy cywilnoprawne, samozatrudnienie, praca bez formalnej umowy, dotyczyły 8,8% wszystkich pracujących w analizowanych firmach.

Tabela 2. P.10. Jaka jest struktura zatrudnienia w Pana/Pani firmie. Proszę podać liczbę pracowników w każdej kategorii

Odpowiedzi	% odpowiedzi
Właściciele, współwłaściciele	5,39%
Wspomagający członkowie rodziny bez formalnej umowy o pracę	1,70%
Inne osoby bez formalnej umowy o pracę	2,50%
Zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze	48,26%
Zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w niepełnym wymiarze	7,40%
Zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony pełnym wymiarze	21,60%
Zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony niepełnym wymiarze	6,03%
Zatrudnieni na podstawie umowy cywilnoprawnej(umowa o dzieło, zlecenia)	5,26%
Samozatrudnieni *	1,85%
Trudno powiedzieć	0,1%
Razem	100%

*mają własną działalność gospodarczą ale pracują dla jednego pracodawcy rozliczając się z nim na podstawie faktury/rachunku

N=384 Źródło: Badania własne

Średni okres działalności na rynku firm objętych badaniem wynosił 13 lat. Firmy działające na rynku krócej niż jeden rok stanowiły w próbie 5,5% , od roku do 10 lat- 47,1% , od 10 do 15 lat - 34,6%, a powyżej 15 lat 12,8% ogółu przedsiębiorstw.

Tabela 3. P.1. Jak długo Pana/Pani firma działa na rynku?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Poniżej jednego roku	21	5,47%
1-3	42	10,94%
3-5	67	17,45%
6-7	40	10,42%
8-9	32	8,33%
10-11	44	11,46%
12-13	42	10,94%
14-15	47	12,24%
16-17	12	3,13%
18-19	5	1,30%
20-21	5	1,30%
22-23	5	1,30%
24 i więcej	22	5,73%
Razem	384	100,00%

N=384

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość firm objętych badaniem, bo aż 82,81% działa w sektorze prywatnym. Podmioty gospodarcze reprezentujące sektor publiczny stanowiły prawie 10,0% (9,6%) wszystkich analizowanych przedsiębiorstw, sektor spółdzielczy- 2,6%, organizacje pozarządowe 2,4%, a własność komunalną – 0,6% badanych firm.

Tabela 4. P. 2. Jaka jest forma własności (sektor) przedsiębiorstwa?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi ważnych	% odpowiedzi
Sektor prywatny	318	82,81	84,57%
Sektor publiczny	37	9,64	9,84%
Sektor spółdzielczy	10	2,60	2,66%
Organizacja pozarządowa	9	2,35	2,39%
Własność komunalna	2	0,52	0,53%
Brak odpowiedzi	8	2,08	
Razem	376	100,00%	100,00%

N=384

Źródło: Badania własne

Większość analizowanych przedsiębiorstw (65,8%) została zarejestrowana jest jako indywidualna działalność gospodarcza. Kolejne pod względem liczebności w próbie formy organizacyjno- prawne zakładów pracy to: spółka cywilna- 10,6%, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - 6,7%, jednostka budżetowa- 6,1% i spółka jawna- 2,2% udziału w próbie. Inne niż wymienione wyżej formy uzyskały mniej niż 1% wskazań.

Tabela 5 P.3..Jak jest forma organizacyjno- prawna zakładu?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Indywidualna działalność gospodarcza (osoba fizyczna)	254	65,83%
Spółka cywilna	39	10,56%
Spółka jawna	10	2,22%
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	26	6,67%
Spółka akcyjna	3	0,83%
Spółka komandytowa	1	0,28%
Spółka komandytowo – akcyjna	0	0,00%
Spółka partnerska	3	0,56%
Jednostka budżetowa	22	6,11%
Spółka joint-venture	0	0,00%
Inna	26	6,94%
Razem	384	100,00%

Źródło: Badania własne

Głównymi źródłami przychodów badanych firm są handel i usługi. Na handel jako na podstawowy rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wskazało 47% respondentów. Dodatkowo dla 16% firm handel stanowi drugorzędne źródło ich przychodów. Na branżę usługową, jako podstawową dla firmy wskazało 45,7% respondentów a jako dodatkową 13,5% przedstawicieli przedsiębiorstw objętych badaniem. Produkcją zajmuje się najmniej zakładów pracy, bo odpowiednio 8,4 % jako działalnością podstawową i 4,4% jako działalnością drugorzędną.

Tabela 6. P.4. Jaki rodzaj działalności gospodarczej dostarcza firmie najwięcej przychodów?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Handel	180	47,00%
Usługi	171	44,65%
Produkcja	32	8,36%
Razem	383	100,00%

Źródło: Badania własne

Tabela 7. P.5. Jaki jest drugorzędny rodzaj działalności gospodarczej przedsiębiorstwa

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Handel	61	15,89%
Usługi	52	13,54%
Produkcja	15	3,91%
Brak odpowiedzi	256	66,67%
Razem	384	100,00%

Źródło: Badania własne

Najwięcej firm działa w branży związanej z handlem i usługami –takie przedsiębiorstwa stanowiły 43 % próby. Ponad 7,5% firm to zakłady produkcyjne. Około 20 % pracodawców trudni się działalnością gospodarczą i usługową nie uwzględnioną w innych kategoriach. 7% zakładów prowadzi działalność powiązaną z budownictwem. Po około 5% przedsiębiorstw działa w branżach: hotelarskiej i gastronomicznej, związanej z badaniami i edukacją oraz transportowej.

Tabela 8. P.6 W jakiej branży głównie działa przedsiębiorstwo

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Handel hurtowy i detaliczny, naprawy	164	42,93%
Pozostała działalność gospodarcza i usługowa	76	19,90%
Budownictwo	27	7,07%
Hotele i gastronomia	19	4,97%
Badania i edukacja	18	4,71%
Transport	17	4,45%
Produkcja maszyn i urządzeń i produkcja gdzie indziej nie sklasyfikowana	12	3,14%
Służba zdrowia	10	2,62%
Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	9	2,36%
Produkcja artykułów spożywczych	6	1,57%
Produkcja z metali i surowców niemetalicznych z wyłączeniem maszyn i urządzeń	6	1,57%
Włókiennictwo i produkcja odzieży	5	1,31%
Pośrednictwo finansowe	4	1,05%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz i wodę	3	0,79%
Administracja publiczna	3	0,79%
Obsługa nieruchomości i usługi dla firm	2	0,52%
Górnictwo	1	0,26%
Brak odpowiedzi	4	0,52%
Razem	384	100,00%

Kategorie w tabeli powstały przez połączenie węższych kategorii z klasyfikacji PKD

Źródło: Badania własne

Przedstawiciele badanych firm zostali poproszeni o określenie, w jakim stopniu działalność przedsiębiorstwa ukierunkowania jest na rynek lokalny, regionalny, krajowy i międzynarodowy. Na podstawie uzyskanych wyników możemy stwierdzić, że około 3/4 działalności badanych firm zorientowana jest przede wszystkim na rynek lokalny (średnia 74,3%), a dopiero w dalszej kolejności na rynki regionalny i krajowy (średnia wskazań wyniosła tu odpowiednio 12,2 i 7,5%). Średnia wskazań na kategorię *rynek międzynarodowy* wyniosła zaledwie 3,3%.

Tabela 9. P.7 Jakie rynki obejmuje działalność przedsiębiorstwa? Proszę określić w %.

Odpowiedzi	Średnio %
Rynek lokalny	74,03%
Rynek regionalny	12,30%
Rynek krajowy	7,79%
Rynek międzynarodowy	3,23%

Źródło: Badania własne

Na powolny rozwój firmy liczy 31% badanych, a na rozwój dynamiczny 14,3% - łącznie, więc niewiele mniej niż połowa analizowanych przedsiębiorstw (45,3%). Prawie 40% pracodawców (37,9%) zakłada przedsiębiorstwo utrzyma swoją kondycję. Uzyskane dane świadczą o optymizmie przedsiębiorców tym bardziej, że ograniczenie swojej działalności planuje tylko 3,6% podmiotów gospodarczych, a likwidację zakładu- 2,53%.

Tabela 10. P.8. Jak Pan/Pani sądzi czy przedsiębiorstwo w najbliższym roku:

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi	% odpowiedzi ważnych
Utrzyma swoją kondycję	145	37,90	38,98%
Następować będzie powolny rozwój	119	30,99	31,99%
Będzie się dynamicznie rozwijać	55	14,32	14,78%
Trudno powiedzieć	29	7,55	7,80%
Będzie ograniczać działalność	14	3,50	3,76%
Nastąpi likwidacja	9	2,35	2,42%
Inna możliwość	1	0,26	0,27%
Brak odpowiedzi	12	3,13	100,00%
Razem	372	100,00%	

Źródło: Badania własne

2. Zmiany w zatrudnieniu w badanych przedsiębiorstwach

W dalszej części ankiety przedsiębiorcy biorący udział w badaniu poproszeni zostali o udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące stabilności zatrudnienia w ich przedsiębiorstwach.

Tabela 11. P.11. Czy w ciągu ostatniego roku w Pan/Pani przedsiębiorstwie były zwolnienia pracowników?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi	% odpowiedzi ważnych
Tak	106	27,60%	28,27%
Nie	267	69,53%	71,20%
Trudno powiedzieć	2	0,52%	0,53%
Brak odpowiedzi	9	2,35%	100,00%
Razem	384	100,00%	

N=384

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość przedsiębiorców pytana o stabilność zatrudnienia twierdziła, że w ciągu ostatniego roku nie było zwolnień pracowników w ich firmie (69,5%). Równocześnie około 1/3 (27,6%) pracodawców w ostatnim roku zwolniło pracowników.

Tabela 12. P.13 Czy w ciągu ostatniego roku w przedsiębiorstwie byli zatrudniani nowi pracownicy?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi ważnych	% odpowiedzi
Tak	178	46,35%	47,59%
Nie	195	50,79%	52,14%
Trudno powiedzieć	1	0,26%	0,27%
Brak odpowiedzi	10	2,60%	100,00%
Razem	384	100,00%	

N=389

Źródło: Badania własne

Nowe zatrudnienia miały miejsce w 178 przedsiębiorstwach (46,3%) na 384 przebadanych firm. Ilość zakładów w których zatrudniano pracowników- nieco mniej niż 50% ogółu- znacznie przewyższa liczbę przedsiębiorstw w których miały miejsce zwolnienia- około 28% próby.

Tabela 13. P.16 Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w ciągu najbliższego roku w Pana/Pani przedsiębiorstwie?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% respondentów wskazujących na określoną odpowiedź	% odpowiedzi
Nie przewiduje się zmian w zatrudnieniu w ciągu najbliższego roku	176	45,83%	44,34
Przewiduje się przyjęcie nowych pracowników w ciągu najbliższego roku	159	41,40%	40,05%
Przewiduje się zwolnienia w ciągu najbliższego roku	18	4,68%	4,53%
Trudno powiedzieć	17	4,42%	4,28
Brak odpowiedzi	27	7,03%	6,80
Razem	397 ★	103,36% ★	100,00%

N=384

Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź i z tego powodu liczba odpowiedzi przewyższa ilość respondentów a procenty w drugiej kolumnie nie sumują się do 100.

Źródło: Badania własne

Kolejne pytania dotyczyły planów związanych z zatrudnieniami w najbliższym roku i w ciągu dwóch lat. W 45,8% badanych przedsiębiorstwach nie planuje się żadnych zmian zatrudnienia w najbliższym roku. Mniej więcej tyle samo firm – 41,4% deklaruje chęć zatrudnienia nowych pracowników. Zwolnienia dotyczą zaledwie 4,7% zakładów, z czego większość - 72,2% spośród tych, które będą redukować zatrudnienie będzie jednocześnie zatrudniać nowych pracowników. Spośród ankietowanych 4,4% przedsiębiorców nie było w stanie przewidzieć, jaka będzie w ich firmie prowadzona w najbliższym roku polityka kadrowa.

W najbliższym roku przyjęcia do pracy są planowane w nieco mniejszej liczbie przedsiębiorstw niż to miało miejsce w poprzednim roku. (por. dane z tabeli 11 i 12). Do optymizmu w ocenie sytuacji na rynku pracy skłania fakt, że w porównaniu do zeszłego roku, znacznie zmniejszyła się liczba planowanych zwolnień. W ostatnich 12 miesiącach zwalniano pracowników w 28% badanych firm a w najbliższym roku takie zmiany planuje około 4,7% przedsiębiorstw, czyli niemal sześciokrotnie mniej.

Tabela 14.P. 18. Jakie są przyczyny planowanego zwiększenia zatrudnienia w najbliższym roku?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi	% respondentów wskazujących na daną odpowiedź
rozwój firmy	98	53,27	62,02
zwiększenie zapotrzebowania na oferowane produkty bądź usługi	25	13,57	15,82
rotacja pracowników	16	8,70	10,12
konieczność obsadzenia wolnych etatów	12	6,52	7,59
dużo obowiązków, nadmiar pracy	10	5,43	6,33
sezonowe zwiększenie zatrudnienia	6	3,26	3,80
zmiany organizacji na stanowisku pracy	5	2,73	3,16
inne	12	6,52	7,59
Razem	184★	100%	116,43%★

N=158

★Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź i z tego powodu liczba odpowiedzi przewyższa ilość respondentów a procenty w trzeciej kolumnie nie sumują się do 100.

Źródło: Badania własne

Przyczynami prowadzącymi do wzrostu zatrudnienia w badanych firmach jest przede wszystkim ogólnie zdefiniowany przez badanych rozwój firmy- 62% wskazań. Dodatkowo ponad 15% (15,8%) pracodawców wskazało na zwiększenie zapotrzebowania na oferowane produkty bądź usługi jako na

czynniki zwiększenia liczby miejsc pracy. Łącznie więc, prawie 70% nowych stanowisk powstanie dzięki poprawie sytuacji przedsiębiorstw na rynku.

Następnymi pod względem liczby wskazań przyczynami przyrostu miejsc pracy są: rotacja pracowników (8,7%) , konieczność obsadzenia wakatów (6,5%) i nadmiar pracy do wykonania (5,43%). W ponad 3% firm przyrost zatrudnienia jest powodowany przez sezonowość wykonywanej pracy a w ponad 2% zmianami w organizacji pracy.

W ponad 40% badanych przedsiębiorstw są plany przyjęcia nowych pracowników a tylko niewielki procent pracodawców będzie redukować zatrudnienie. Istotne jest, że mamy do czynienia z przyrostem nowych miejsc pracy wynikającym z rozwoju przedsiębiorstw. Na problemy ekonomiczne jako na przyczynę zwolnień i likwidację firmy wskazuje znikomy odsetek badanych. Pozwala to mieć nadzieję, że sytuacja podlaskich firm stopniowo zaczęła się poprawiać i w przypadku utrzymania tego korzystnego trendu będzie zatrudnianych coraz więcej osób.

Tabela 15. P.21. Jakie są przyczyny planowanego zmniejszenia zatrudnienia najbliższym roku?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% respondentów wskazujących na daną odpowiedź
Problemy ekonomiczne firmy	3	16,67
Sezonowość branży	4	22,22
Restrukturyzacja, zmiany organizacyjne	3	16,67
Przejsie pracownika na emeryturę	3	16,67
Likwidacja zakładu	2	11,11
Inne	3	16,67
Razem	18	100

N=18 W tabeli pominięto braki odpowiedzi

Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Badania własne

O ile zaledwie 4,4% przedsiębiorców nie było w stanie określić, co będzie się działo z zatrudnieniem w ich firmie w ciągu najbliższego roku, to

plany na dwa kolejne lata sprawiają problem już prawie 1/3 spośród ankietowanych przedsiębiorców. W co trzecim przedsiębiorstwie trudno określić, jak będzie wyglądało zatrudnienie w latach 2006-2007.

Tabela 16. P 22. Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w najbliższych dwóch latach w Pana/Pani przedsiębiorstwie?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi ważnych	% odpowiedzi
Nie przewiduje się zmian w zatrudnieniu w ciągu najbliższych dwóch lat	103	26,83%	28,53%
Przewiduje się przyjęcie nowych pracowników	131	34,11%	36,29%
Przewiduje się zwolnienia	6	1,56%	1,66%
Trudno powiedzieć	121	31,51%	33,52%
Brak odpowiedzi	23	5,99%	100,00%
Razem	361	100,00%	

N=384

Źródło: Badania własne

Przedsiębiorcy wykazują znaczną ostrożność w prognozowaniu zmian zatrudnienia w najbliższych dwóch latach. W ciągu najbliższego roku zmiany w zatrudnieniu przewidywała większość badanych, ponad 40 %, a w perspektywie dwóch lat tylko 35 %. Można wnioskować, że pracodawcy z ostrożnym optymizmem oceniają sytuację gospodarczą i że zakładają rozwój swoich firm, jednak w planowaniu zatrudnienia wolą ograniczać się do krótszego horyzontu czasowego. Świadczyć to może także o tym, że w swoich odpowiedziach respondenci częściej opierali się na realiach i bieżącej sytuacji firmy niż na bardziej dalekosiężnych planach pozbawionych solidnej kalkulacji.

3. Charakterystyka popytu na pracę

Przedsiębiorców, którzy zadeklarowali chęć zatrudnienia nowych pracowników poproszono o wymienienie, jakie zawody powinni mieć kandydaci do pracy. Respondenci wymienili przeszło 40 poszukiwanych zawodów Rozkład odpowiedzi został zamieszczony w tabeli poniżej.

Tabela 17.P 17 Proszę powiedzieć jaki zawód powinni posiadać i jakiego rodzaju cechami powinni się charakteryzować pracownicy, których planujecie państwo przyjąć w ciągu najbliższego roku?

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	% odpowiedzi*	% odpowiedzi**
Robotnicy niewykwalifikowani			
robotnik niewykwalifikowany	27		81,82
robotnik rolny	6		18,18
Razem:	33	5,20%	100%
Robotnicy wykwalifikowani			
spawacz	83		24,63
ślusarz	73		21,66
kierowca	39		11,57
tokarz	30		8,90
stolarz	28		8,31
robotnik wykwalifikowany	20		5,93
robotnik drogowy	18		5,34
brukarz	18		5,34
mechanik	11		3,26
budowlaniec	7		2,08
oper. maszyn ciężkich	4		1,19
lakiernik/blacharz	4		1,19
wulkanizator	1		0,3
monter	1		0,3
Razem:	337	53,15%	100%
Pracownicy handlu i usług			
sprzedawca	45		35,71
kucharz, piekarz, gastronom	24		19,05

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	% odpowiedzi *	% odpowiedzi **
krawiec	19		15,06
kelner	12		9,53
fryzjer	9		7,15
handlowiec	8		6,35
barman	4		3,17
agent ubezpieczeniowy	3		2,39
pośrednik obrotu. nieruchomościami	2		1,59
Razem:	126	19,87%	100%
Technicy i personel średniego szczebla			
technik mechanik	5		13,51
zootechnik	5		13,51
prac. biurowy	5		13,51
fizykoterapeuta	4		10,82
ogrodnik, florysta	4		10,82
księgowa	3		8,12
technik farmacji	2		5,41
technik	1		2,70
referent	1		2,70
laborant	1		2,70
pielęgniarka	1		2,70
drukarz	1		2,70
leśnik	1		2,70
poligraf	1		2,70
egzaminator	1		2,70
magazynier	1		2,70
Razem:	37	5,84%	100%
Specjaliści z wyższym wykształceniem technicznym			
konstruktor	20		43,48
inżynier elektryk	14		30,43
informatyk	6		13,04
inżynier automatyk	2		4,35
inżynier budownictwa	2		4,35
inżynier	2		4,35
Razem:	46	7,26%	100%

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	% odpowiedzi *	% odpowiedzi **
Specjaliści z wyższym wykształceniem innym niż techniczne			
prawnik	15		28,3
nauczyciel	13		24,53
handlowiec, dziennikarz/ firma publikator	5		9,43
lekarz	4		7,54
ekonomista	4		7,54
mgr farmacji	3		5,66
grafik	3		5,66
specjalista ds. marketingu	1		1,89
specjalista ds. logistyki	1		1,89
spec. ds. projektów	1		1,89
biolog	1		1,89
socjolog	1		1,89
instruktor sportu	1		1,89
Razem:	53	8,36	100%
Kadra kierownicza			
menager	2		100%
Razem:	2	0,32	100%
Ogółem	634	100%	-

N=634

* 100% stanowi liczba ogółu odpowiedzi na pytanie

** 100% stanowi liczba odpowiedzi mieszczących się w poszczególnych kategoriach zawodowych

Źródło: badania własne

Największe zapotrzebowanie pracodawcy zgłaszają na robotników wykwalifikowanych-ponad połowa (53,2%) planowanych zatrudnień dotyczy pracowników z tej kategorii. Wśród robotników wykwalifikowanych największe szanse na zatrudnienie mają spawacze (24,6%), ślusarze (21,7%) i kierowcy (11,6%). Następną w kolejności kategorią pracowników poszukiwaną przez pracodawców to pracownicy handlu i usług- stanowią oni prawie 20% kandydatów do zatrudnienia przez badanych. Nasze badania potwierdzają, że relatywnie łatwo jest otrzymać pracę specjalistom z wyższym wykształceniem

(technicznym i innym). Choć w polskim społeczeństwie osoby z wyższym wykształceniem stanowią ok. 8% to wśród pożądaných pracowników stanowią oni aż 16% (15,7%), czyli są niemal dwukrotnie nadreprezentowani w stosunku do populacji generalnej. Spośród poszukiwanych pracowników specjaliści z wyższym wykształceniem technicznym stanowią 7,3% a z wykształceniem innym niż techniczne 8,4%. Po ponad 5% wśród kandydatów do zatrudnienia w najbliższym roku stanowią technicy i inny personel średniego szczebla (5,8%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (5,2%).

W badanych przedsiębiorstwach zwolnienia obejmą w największym stopniu robotników niewykwalifikowanych (33,7%) i wykwalifikowanych (30,4%). Łącznie te dwie kategorie stanowią prawie 2/3 ogółu pracowników w których zwolnienia są planowane na następny rok.

Tabela 18. P.20. Jeżeli będą zwalniani pracownicy to proszę powiedzieć ilu i jakich pracowników obejmą zwolnienia?

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	% odpowiedzi*	% odpowiedzi**
Robotnicy niewykwalifikowani			
robotnicy niewykwalifikowani	20		64,52
pomocnik młeczarza	10		32,26
pakowacz	1		3,22
Razem:	31	33,70%	100%
Robotnicy wykwalifikowani			
robotnicy drogowi	15		53,57
kierowca	8		28,58
mechanik	2		7,14
zbrojarz	2		7,14
elektromonter	1		3,57
Razem:	28	30,43%	100%
Pracownicy handlu i usług			
sprzedawca	9		100,00
Razem:	9	9,78%	100%

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	% odpowiedzi *	% odpowiedzi **
Technicy i personel średniego szczebla			
magazynier	5		50,00
egzaminator	2		20,00
pracownik biurowy	1		10,00
leśnik	1		10,00
prac. serwisu sam.	1		10,00
Razem:	10	10,87%	100%
Specjaliści z wyższym wykształceniem technicznym			
Razem:	0	0	
Specjaliści z wyższym wykształceniem innym niż techniczne			
ekonomista	9		81,82
nauczyciel	2		18,18
Razem:	11	11,96%	100%
Kadra kierownicza			
prezes	1		50,00
kierownik	1		50,00
Razem:	2	2,17%	100%
Inne zawody			
stażystka	1		100,00
Razem:	1	1,09%	100%
Ogółem	92	100%	

N=92

*100% stanowi liczba ogółu odpowiedzi na pytanie

**100% stanowi liczba odpowiedzi mieszczących się w poszczególnych kategoriach zawodowych

Źródło: badania własne

W celu oszacowania przyrostu miejsc pracy w każdej z kategorii zawodowych została obliczona różnica między procentem planowanych przyjęć do pracy i liczbą planowanych zwolnień w każdej z kategorii zawodowych.

Tabela 19. Różnica między planowanymi zatrudnieniami a zwolnieniami

Kategoria zawodowa	Różnica między planowanymi zatrudnieniami a zwolnieniami w % *
Robotnicy niewykwalifikowani	6%
Robotnicy wykwalifikowani	91,69%
Pracownicy handlu i usług	92,86
Technicy i personel średniego szczebla	72,97%
Specjaliści z wyższym wykształceniem technicznym	100%
Specjaliści z wyższym wykształceniem innym niż techniczne	79,25%
Kadra kierownicza	0%

*Za 100% przyjęto liczbę osób planowanych do zatrudnienia w danej kategorii zawodowej.
Źródło: Badania własne

W każdej kategorii zawodowej liczba planowanych przyjęć do pracy przewyższa liczbę planowanych zwolnień. Pozwala to mieć nadzieję na stopniowe zmniejszanie się bezrobocia w województwie podlaskim we wszystkich grupach pracowników. Największy przyrost miejsc pracy został odnotowany w kategoriach: specjalistów z wykształceniem technicznym, pracowników handlu i usług oraz robotników wykwalifikowanych i następnie specjalistów z wykształceniem nietechnicznym oraz techników i personelu średniego szczebla. Na podstawie danych można oszacować, że najniższy wzrost liczby miejsc pracy będzie w najbliższym czasie dotyczył robotników niewykwalifikowanych a więc ludzi o najniższych kwalifikacjach zawodowych. Wyniki badań wskazują także, że w podlaskich firmach nie wzrośnie liczba miejsc pracy dla menadżerów. Jednak w tym przypadku zlecona jest ostrożność we wnioskowaniu. W naszych badaniach menadżerowie stanowią tylko 0,32 % wszystkich pracowników planowanych do zatrudnienia w ciągu najbliższego roku i szacowanie zmian w zatrudnieniu na podstawie tak niskiej liczebności

jest szczególnie ryzykowne. Ponadto wiadomo, że stanowisk menadżerskich jest zawsze w zakładach pracy relatywnie niewiele i że rekrutacja na stanowiska kierownicze odbywa się przeważnie wewnątrz organizacji, na drodze awansu a nie poprzez proces rekrutacji na zewnątrz firmy i pracodawcy często w ogóle nie zgłaszają zapotrzebowania na kierowników na rynku pracy.

4. SPOSOBY POSZUKIWANIA PRACOWNIKÓW I BARIERY W ZATRUDNIENIU

Przedstawicielom badanych firm zadano pytanie odnośnie najlepszych sposobów poszukiwania nowych pracowników. Najwięcej, ponad 40% (41,4%) respondentów wskazało na korzystanie z powiatowych urzędów pracy, a 28,4% na pośrednictwo znajomych i rodziny. Trzecia pod względem kolejności wskazań metoda poszukiwania nowych pracowników to zdaniem badanych zamieszczanie ogłoszeń prasowych.

Tabela 20.P.36. Jakie są według pana/pani najlepsze sposoby poszukiwania nowych pracowników?

Odpowiedzi	liczba odpowiedzi	% odpowiedzi
Poprzez powiatowy urząd pracy	214	41,39%
Przez znajomych, rodzinę	147	28,43%
Przy współpracy z innymi zakładami	32	6,19%
Poprzez ogłoszenia prasowe	70	13,54%
Poprzez ogłoszenia w radio lub tv	6	1,16%
Poprzez firmy doradztwa personalnego	6	1,16%
Inne	24	4,64%
Trudno powiedzieć	18	3,48%
	517	100,00%

N=517

Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Badania własne

Respondentów zapytano czy mają jakieś trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników. Na tak postawione pytanie negatywnie odpowiedziało 75,2%. Ponad połowa respondentów (51,8%) nie ma takich problemów, gdyż nie zatrudnia nowych osób, a prawie 1/4 (23,4%) pomimo tego, że zwiększa zatrudnienie. Na występowanie obecnie bądź w przeszłości trudności ze znalezieniem pracowników wskazało 12,7% badanych.

Tabela 21. P.23. Czy mają Państwo trudności ze znalezieniem pracowników?

Odpowiedzi	% odpowiedzi
Nie mamy trudności ponieważ nie zatrudniamy nowych pracowników	51,79%
Nie mamy trudności choć zatrudniamy nowych pracowników	23,42%
Były takie trudności.	12,12%
Są, takie trudności	6,89%
Trudno powiedzieć	5,79%
Razem	100,00%

N= 384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi
Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź.
Źródło: Badania własne

Podstawowym problemem wskazywanym przez respondentów jest trudność znalezienia pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Na taką odpowiedź wskazało 31,9% badanych. W dalszej kolejności respondenci zwracali uwagę na brak motywacji i chęci do pracy (23,2%) oraz nieuczciwość i nieodpowiedzialność potencjalnych pracowników (10,14%). Pracodawcy wskazywali również na wysokie koszty pracy, które za istotne utrudnienie uznało 13% badanych.

Tabela 22. P.25. Jakiego rodzaju były lub są to problemy?

Odpowiedzi	liczba odpowiedzi	% odpowiedzi
brak odpowiednich kwalifikacji	22	31,88
brak chęci, motywacji do pracy, nie szanowanie pracy	16	23,19
wysokie koszty pracy	9	13,04
nieuczciwość, nieodpowiedzialność	7	10,14
brak innych poszukiwanych cech charakteru i predyspozycji do pracy	6	8,69
brak doświadczenia	6	8,69
wysokie wymagania ze strony poszukujących pracy	3	4,35
brak chętnych	3	4,35
problemy finansowe	2	2,9
inne	5	7,25
Razem	79	114,48

N=69 Respondent mógł wybrać więcej niż jedną odpowiedź i z tego powodu liczba odpowiedzi przewyższa ilość respondentów a procenty w trzeciej kolumnie nie sumują się do 100.
Źródło: Badania własne

Pracodawców zapytano również o to, czy zatrudniliby osobę, która pozostaje bezrobotna przez okres dłuższy niż rok. Zdecydowana większość uznała, że zatrudniłaby taką osobę – twierdzi tak 81,8% ankietowanych pracodawców. Natomiast 13% zapytanych nie podjęłaby decyzji o zatrudnieniu długotrwale bezrobotnego.

Tabela 23 P.26.Czy zatrudniłby/aby Pan/Pani osobę która jest bezrobotna od ponad roku?

	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Tak	314	81,78
Nie	50	13,02
Trudno powiedzieć	20	5,20
Razem	384	100,00%

N=384

Źródło: Badania własne

Największa liczba respondentów, którzy odpowiedzieli, że nie zatrudniliby osoby bezrobotnej od ponad roku, motywowało swe stanowisko tym, iż nie ma takiej potrzeby i nie planuje obecnie zwiększenia zatrudnienia w firmie. Bezpośrednio do cech osób bezrobotnych jako potencjalnych pracowników odniosło się 12 osób. Pracodawcy wskazywali najczęściej na to, że osoby bezrobotne nie są na bieżąco ze zmianami zachodzącymi w branży oraz brakuje im motywacji i chęci do pracy.

5. ZATRUDNIENIE SUBSYDIOWANE

Po omówieniu zagadnień związanych z planami zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach w tej części opracowania uwaga zostanie skoncentrowana na kwestiach zatrudnienia subsydiowanego, szczególnie w odniesieniu do prac interwencyjnych, robót publicznych, stażów (w tym absolwenckich), przyjęć w ramach przygotowania do wykonywania zawodu oraz zatrudniania w celu refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy. W analizie pominięto inne rodzaje zatrudnienia, ponieważ wskazywane one były sporadycznie (maksymalnie w 5 przypadkach).

Celem organizowania prac interwencyjnych jest pomoc bezrobotnym w podjęciu pracy, jak również stworzenie pracodawcom korzystnych warunków do zatrudnienia pracowników. Pracodawca, na podstawie umowy zawartej ze starostą (powiatowym urzędem pracy), zatrudnia w swoim zakładzie pracy na okres 6 lub 12 miesięcy skierowanych bezrobotnych w zamian za refundację części kosztów tego zatrudnienia (wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenie społeczne). Jeśli pracodawca bezpośrednio po zakończeniu prac interwencyjnych, trwających co najmniej 6 miesięcy zatrudnił skierowanego do nich bezrobotnego przez kolejne 6 miesięcy, zawierając po upływie tego okresu umowę o pracę na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy, to może mu zostać przyznana jednorazowa refundacja wynagrodzenia do wysokości 150% przeciętnego wynagrodzenia.¹¹

Na podstawie danych, jakie otrzymano w wyniku badania można stwierdzić, że o ile 88,4% przedsiębiorstw w przeszłości nie zatrudniało pracowników w ramach prac interwencyjnych, o tyle aktualnie 91,0%

---

¹¹ Analiza aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w woj. podlaskim w latach 2001-2003. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. Oddział Analiz i Statystyki. Białystok 2004, s. 21

przedsiębiorstw nie planuje zatrudnienia w takiej formie. Obserwuje się nieznaczny wzrost przedsiębiorstw nie będących zainteresowanymi ofertą tego rodzaju.

Podobnym rodzajem oferty, mającej zachęcić przedsiębiorców do zatrudniania bezrobotnych są roboty publiczne. Bezrobotni są kierowani do robót publicznych, podobnie jak w przypadku prac interwencyjnych, w razie braku propozycji odpowiedniego zatrudnienia. Zatrudnienie przy robotach publicznych ma więc duże znaczenie, zwłaszcza dla osób długotrwale bezrobotnych, nie posiadających prawa do zasiłku oraz legitymujących się niskimi kwalifikacjami na tych lokalnych rynkach pracy, gdzie szansa znalezienia pracy stałej jest mała. Organizator robót publicznych, który zatrudniał skierowanych bezrobotnych przez okres do 6 miesięcy, może otrzymać z Funduszu Pracy zwrot części kosztów poniesionych na ich wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenie społeczne. Jeśli roboty publiczne trwają do 12 miesięcy, starosta może zrefundować pracodawcy koszty w wysokości uprzednio uzgodnionej, nie przekraczającej przeciętnego wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne od refundowanego wynagrodzenia za każdego bezrobotnego, z tym, że za co drugi miesiąc ich zatrudnienia.¹²

Podobnie, jak i w przypadku prac interwencyjnych mamy do czynienia z podobnym zjawiskiem. W przeszłości więcej przedsiębiorstw zatrudniało bezrobotnych w ramach robót publicznych, aniżeli obecnie to planuje. I tak w okresie minionym 95,8% nie zatrudniało bezrobotnych w ramach robót publicznych, a aktualnie nie zamierza z tej formy zatrudnienia korzystać 96,2% badanych przedsiębiorstw. Pozostałe formy zatrudnienia subsydiowanego cieszą

---

¹² tamże, s. 25

się większą popularnością wśród przedsiębiorców. Przynajmniej w tych przypadkach ma miejsce odwrócenie sytuacji w porównaniu z wcześniejszymi.

Zatrudnianie w ramach stażu jest najczęstszą formą zatrudnienia subsydiowanego. Z tej formy zatrudnienia dotychczas nie korzystało 83,0% badanych przedsiębiorstw, a w przyszłości nie zamierza korzystać mniej bo tylko 77,4%.

Zbliżoną do wyżej opisaną formą zatrudnienia kierowaną głównie do bezrobotnych niemających wyuczonego zawodu jest przyjęcie do pracy celem przygotowania do wykonywania zawodu. Takiej możliwości nie wykorzystywało 91% przedsiębiorstw i nie zamierza z niej korzystać w najbliższej przyszłości 87%.

Ostatnią formą zatrudnienia subsydiowanego jest zatrudnienie umożliwiające refundację kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy. Z tej formy nie korzystało dotychczas 98,6% badanych przedsiębiorstw, natomiast nie zamierza jej wykorzystać 81,6%.

Z przedstawionych danych rysuje się dość pesymistyczny obraz. Przedsiębiorcy nie są globalnie zainteresowani zatrudnianiem osób bezrobotnych nawet wówczas, gdy państwo ponosi część kosztów ich pracy. W najlepszej sytuacji nie jest zainteresowanych zatrudnianiem tej kategorii 77,4%, a w najgorszej 96,2%. Najmniej popularnymi są roboty publiczne i prace interwencyjne. Przyrost stanowisk pracy w stosunku do wielkości populacji bezrobotnych także jest niewielki i waha się w granicach od średnio 2,0 do 4,5. Odpowiednie dane prezentowane są w dwóch kolejnych tabelach.

Tabela 24. P 28.Czy Pan/Pani firma będzie korzystała z jakichś form zatrudnienia subsydiowanego w najbliższej przyszłości?

Odpowiedzi	% odpowiedzi
Prace interwencyjne	
Nie	91,0
Tak	8,1
Trudno powiedzieć	0,9
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	4,4
Roboty publiczne	
Nie	96,2
Tak	3,2
Trudno powiedzieć	0,6
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	2,0
Przyjęcie bezrobotnego na staż	
Nie	77,4
Tak	20,2
Trudno powiedzieć	2,3
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	4,5
Zatrudnianie bezrobotnych na staż w celu przygotowania do wykonywania pracy	
Nie	87,1
Tak	11,1
Trudno powiedzieć	1,8
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	2,2
Zatrudnianie bezrobotnych na staż w celu przygotowania do wykonywania pracy	
Nie	81,6
Tak	15,1
Trudno powiedzieć	3,3
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	2,4
W innej formie	
Nie	96,3
Tak	0,9
Trudno powiedzieć	2,8
Razem	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	1,1

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Tabela 25. P 29.Czy Pan/Pani firma kiedykolwiek korzystała z niżej wymienionych form zatrudnienia subsydiowanego?

Odpowiedzi		% odpowiedzi
Prace interwencyjne		
Nie	321	88,4
Tak	42	11,6
Trudno powiedzieć	0	0,0
Razem	363	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	3,9	3,9
Roboty publiczne		
Nie	345	95,8
Tak	15	4,2
Trudno powiedzieć	0	0,0
Razem	360	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	3,5	3,5
Przyjęcie bezrobotnego na staż		
Nie	303	83,0
Tak	62	17,0
Trudno powiedzieć	0	0,0
Razem	365	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	2,4	2,4
Zatrudnianie bezrobotnych na staż w celu przygotowania do wykonywania pracy		
Nie	330	90,9
Tak	32	8,8
Trudno powiedzieć	1	0,3
Razem	363	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	3,8	3,8
Zatrudnianie bezrobotnych na staż w celu przygotowania do wykonywania pracy		
Nie	354	98,6
Tak	5	1,4
Trudno powiedzieć	0	0,0
Razem	359	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	2,9	2,9
W innej formie		
Nie	354	98,6
Tak	5	1,4
Trudno powiedzieć	0	0,0
Razem	359	100,0
Średnia ilość miejsc pracy	3,0	3,0

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Na stopień zainteresowania zatrudnianiem bezrobotnych przez przedsiębiorstwa może wskazywać kolejna informacja uzyskana na podstawie badania. Otóż 60,4% przedsiębiorstw nie miało okazji zaznajomienia się z ofertą subsydiowania.

Tabela26.P. 30. Czy miał Pan/Pani okazję zaznajomienia się z ofertą subsydiowania zatrudnienia bezrobotnych przez urzędy pracy?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Tak	145	39,6
Nie	221	60,4
Razem	366	100,0

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Również ponad 2/3 firm nie oczekuje żadnej pomocy ze strony powiatowych urzędów pracy.

Tabela27. P.31. Czy Pan/Pani firma oczekuje jakiejś pomocy od powiatowego urzędu pracy?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Tak	102	27,1
Nie	256	67,9
Trudno powiedzieć	19	5,0
Razem	377	100,0

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Z ostatnich dwóch informacji można wnioskować, że przedsiębiorstwa dążą do zachowania pełnej autonomii w swoim funkcjonowaniu, traktując zatrudnianie pracowników, jako własną domenę, zwłaszcza w sytuacji, kiedy oferowana pomoc finansowa nie jest zbyt atrakcyjna, a wiąże się z koniecznością dostosowania do procedur biurokratycznych, związanych z zatrudnieniem subsydiowanym.

O dystansie dzielącym przedsiębiorstwa i urzędy pracy również może świadczyć i to, że w zdecydowanej większości przedsiębiorstw (86,9%) nie były zatrudniane osoby po uprzednim przeszkoleniu, finansowanym ze środków zewnętrznych (przykładowo urzędów pracy), co obrazują poniższe dane.

Tabela 28. P.33 Czy w Pana/Pani przedsiębiorstwie byli zatrudniani pracownicy po uprzednim przeszkoleniu finansowanym ze środków zewnętrznych (np. urzędów pracy)?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Tak	41	10,9
Nie	326	86,9
Trudno powiedzieć	8	2,1
Razem	375	100,0

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Tym niemniej pracodawcy są zainteresowani pozyskiwaniem nowych pracowników po uprzednim przeszkoleniu zawodowym, finansowanym ze środków zewnętrznych. Taką opinię wyraziło 47% badanych. Jest to informacja pocieszająca, o ile oczywiście nie jest tylko deklaracją werbalną.

Tabela 29. P. 34. Czy Pana/Pani firma jest zainteresowana pozyskiwaniem nowych pracowników po uprzednim przeszkoleniu zawodowym finansowanym ze środków zewnętrznych (np. powiatowych urzędów pracy)?

Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	% odpowiedzi
Tak, w bieżącym roku	118	32,1
Tak w dalszej przyszłości	55	14,9
Nie, gdyż na rynku znajduje się wystarczająca liczba kandydatów spełniających kryteria kwalifikacji zawodowych	92	25,0
Nie, gdyż nie są planowane przyjęcia nowych pracowników	76	20,6
Trudno powiedzieć	27	7,3
Razem	368	100,0

N=384 W tabeli pominięto braki odpowiedzi.

Źródło: Badania własne

Dokonując podsumowania tej części opracowania można jednoznacznie stwierdzić, że pracodawcy nie są zainteresowani zatrudnianiem bezrobotnych mimo możliwości, jakie otwiera zatrudnianie subsydiowane. Możliwość refundacji, przynajmniej częściowej, nakładów, jakie pociąga za sobą zatrudnienie każdego nowego pracownika nie jest na tyle atrakcyjna, żeby zainteresować przedsiębiorców. Można sądzić, że stereotyp bezrobotnego w znacznej mierze rozpropagowany medialnie, skutecznie zniechęca przed zatrudnianiem przedstawicieli tej kategorii społecznej. Możliwe jest także inne podejście, opierające się na założeniu, że informacja o możliwościach przynajmniej częściowej refundacji nakładów związanych z zatrudnieniem nowego pracownika nie dociera w pełni do właściwego adresata.

6. PODSUMOWANIE

Liczba planowanych przyjęć do pracy w badanych przedsiębiorstwach w najbliższym roku jest nieco niższa niż ilość osób zatrudnionych w ciągu ostatnich 12 miesięcy i oscyluje wokół 40%. Istotne jest, że mamy do czynienia z przyrostem nowych miejsc pracy wynikającym z rozwoju przedsiębiorstw. Prawie 70% planowanych stanowisk powstanie dzięki poprawie sytuacji przedsiębiorstw na rynku. Jednocześnie, w porównaniu do roku ubiegłego, sześciokrotnie mniej przedsiębiorstw zamierza zwolnić w najbliższym roku pracowników. Liczba takich firm spadła z prawie 30% do niecałych 5%.

Największe zapotrzebowanie pracodawcy zgłaszają na robotników wykwalifikowanych-ponad połowa (53,2%) planowanych zatrudnień dotyczy pracowników z tej kategorii. Następną w kolejności kategorią pracowników poszukiwaną przez pracodawców to pracownicy handlu i usług- stanowią oni prawie 20% kandydatów do zatrudnienia. Nasze badania potwierdzają, że relatywnie łatwo jest otrzymać pracę specjalistom z wyższym wykształceniem (technicznym i innym). Choć w polskim społeczeństwie osoby z wyższym wykształceniem stanowią ok. 8% to wśród pożądanых pracowników stanowią oni aż 16%, czyli są niemal dwukrotnie nadreprezentowani w stosunku do populacji generalnej.

W każdej z wyróżnionych kategorii zawodowych liczba planowanych przyjęć do pracy przewyższa liczbę planowanych zwolnień. Pozwala to mieć nadzieję na stopniowe zmniejszanie się bezrobocia w województwie podlaskim we wszystkich grupach pracowników. Największy przyrost miejsc pracy został odnotowany w kategoriach: specjalistów z wykształceniem technicznym, pracowników handlu i usług oraz robotników wykwalifikowanych., następnie wśród specjalistów z wykształceniem nietechnicznym oraz techników i personelu średniego szczebla. Najniższy wzrost liczby miejsc pracy będzie w

najbliższym czasie dotyczył robotników niewykwalifikowanych, a więc ludzi o najniższych kwalifikacjach zawodowych.

Podlascy pracodawcy w przeważającej większości przypadków- $\frac{3}{4}$ badanych firm, nie mają trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników. Na występowanie obecnie bądź w przeszłości trudności ze znalezieniem pracowników wskazało około 13% badanych. Podstawowym problemem wskazywanym przez respondentów jest trudność znalezienia pracowników o odpowiednich kwalifikacjach.

Pomimo tego, że ponad 80% pracodawców zadeklarowało, że byłoby gotowych przyjąć do pracy osobę długotrwale bezrobotną to przedsiębiorcy nie są globalnie zainteresowani zatrudnianiem osób bezrobotnych nawet wówczas, gdy państwo ponosi część kosztów ich pracy. Możliwość refundacji, przynajmniej częściowej, nakładów, jakie pociąga za sobą zatrudnienie każdego nowego pracownika nie jest na tyle atrakcyjna, żeby zainteresować przedsiębiorców. Można sądzić, że w części odpowiada za to stereotyp bezrobotnego funkcjonujący w społeczeństwie. Możliwe jest także to, że informacja o możliwościach subsydiowania nakładów związanych z zatrudnieniem nowego pracownika nie dociera w pełni do właściwego adresata.

SPIS TABEL

Część I

Tabela 1. Próba badawcza.....	11
Tabela 2. Odpowiedzi na P.2. Czym przede wszystkim w Pana/ Pani przekonaniu jest praca?	14
Tabela 3. P.1. Z którym, z poniższych twierdzeń zgadza się P. w większym stopniu?.....	15
Tabela 4. P.3. Jak Pan/Pani ocenia możliwość znalezienia pracy w miejscu swojego zamieszkania?.....	16
Tabela 5. P.4. Jak Pan/Pani sobie wyobrażą swoją sytuację za rok?.....	16
Tabela 6. P.5. Czy kiedykolwiek wykonywał/a Pan/ Pani pracę przynoszącą dochód?.....	17
Tabela 7. P.6. Kiedy ostatni raz Pan/Pani pracował/a za wynagrodzeniem pieniężnym?.....	17
Tabela 8. P.7. Jakie były przyczyny zaprzestania pracy?.....	18
Tabela 9. P.9. Jaka była główna przyczyna (osobista) zaprzestania pracy?.....	18
Tabela 10. P.9. Jaki rodzaj działalności gospodarczej przede wszystkim prowadził ostatni pracodawca (lub działalność własnej firmy, jeżeli była prowadzona)?.....	19
Tabela 11. P.12. Jaki był Pana/Pani status zatrudnienia gdy Pan/Pani ostatnio pracował/a?.....	20
Tabela 12. P.13. Jaki rodzaj umowy o pracę posiadał/a Pan/Pani kiedy Pan/Pani ostatnio pracował/a?.....	21
Tabela 13. P. 18. Czy podejmuje Pan/Pani starania w celu uzyskania pracy?...21	
Tabela 14. P. 19. W jaki sposób stara się Pan/Pani zmienić swoją sytuację? Proszę wymienić do trzech sposobów.....	22

Tabela.15. P.20. W jaki sposób poszukiwał Pan/Pani pracy w ciągu ostatnich 3 miesięcy? Proszę wymienić trzy sposoby, z których korzystał/a Pan/Pani najczęściej.....	23
Tabela. 16. P 22. Proszę powiedzieć co utrudnia Panu/ Pani podjęcie pracy.	24
Tabela.17. P. 24. W jakiej formie chciała/a/by Pan/Pani pracować.....	25
Tabela.18. P.27. Jakie formy pomocy zaoferował Panu/Pani urząd pracy w okresie ostatnich sześciu miesięcy?.....	26
Tabela 19. Chęć podjęcia pracy w specyficznych warunkach.....	32
Tabela 20. Lepsze czasy dla przeciętnych obywateli.....	34
Tabela 21. Odpowiedzialni za bezrobocie.....	35
Tabela 22. Instytucje i osoby udzielające bezrobotnym pomocy.....	36
Tabela 23. Kto powinien udzielać pomocy bezrobotnym?.....	36
Tabela 24.Wysokość zasiłku dla bezrobotnych.....	38
Tabela 25. Pierwszeństwo bezrobotnych w zatrudnieniu.....	40
Tabela 26. Cechy typowego bezrobotnego.....	40
Tabela 27. Kwalifikacje zawodowe kobiet	46
Tabela 28. Wykształcenie kobiet.....	47
Tabela 29. Wyrównanie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.....	51
Tabela.30. P. 63. Na ogół ludzie różnią się między sobą stopniem zaufania do innych.	53
Tabela.31. P. 64. A jak Pan/Pani ocenia swój stopień zaufania wobec niżej wymienionych grup osób?.....	54
Tabela.32. P. 70. Czy zgadza się Pan/Pani z następującymi poglądami, opiniami?.....	55

Tabela.33. P. 67. Które z poniższych stwierdzeń najbardziej odpowiada Pana/Pani sytuacji?.....57

Tabela.34. P. 68. Jak często spotyka się Pan/Pani ze swoimi znajomymi?.....58

Tabela .35. P. 69. Czy osoby, z którymi się Pan/ Pani najczęściej spotyka?....59

Tabela 36. P. 71. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest ktoś, na kogo mógł(a)by Pan/ Pani liczyć w następujących sytuacjach? 60

Tabela 37. P. 72. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest:.....62

Część II

Tabela 1. P. 9. Proszę podać liczbę aktualnie zatrudnionych pracowników w przedsiębiorstwie łącznie z właścicielem/współwłaścicielami.....65

Tabela 2. P.10. Jaka jest struktura zatrudnienia w Pana/Pani firmie. Proszę podać liczbę pracowników w każdej kategorii.....66

Tabela 3. P.1. Jak długo Pana/Pani firma działa na rynku?.....66

Tabela 4. P. 2. Jaka jest forma własności (sektor) przedsiębiorstwa? 67

Tabela 5 P.3.Jak jest forma organizacyjno- prawna zakładu?..... 68

Tabela 6. P.4. Jaki rodzaj działalności gospodarczej dostarcza firmie najwięcej przychodów? 68

Tabela 7. P.5. Jaki jest drugorzędny rodzaj działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.....69

Tabela 8. P.6 W jakiej branży głównie działa przedsiębiorstwo.....69

Tabela 9. P .7 Jakie rynki obejmuje działalność przedsiębiorstwa? Proszę określić w % 70

Tabela 10. P.8. Jak Pan/Pani sądzi czy przedsiębiorstwo w najbliższym roku:...71

Tabela 11. P.11. Czy w ciągu ostatniego roku w Pan/Pani przedsiębiorstwie były zwolnienia pracowników?	72
Tabela 12. P.13 Czy w ciągu ostatniego roku w przedsiębiorstwie byli zatrudniani nowi pracownicy?.....	72
Tabela 13. P.16 Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w ciągu najbliższego roku w Pana/Pani przedsiębiorstwie?	73
Tabela 14.P. 18. Jakie są przyczyny planowanego zwiększenia zatrudnienia w najbliższym roku?	74
Tabela 15. P.21. Jakie są przyczyny planowanego zmniejszenia zatrudnienia najbliższym roku?.....	75
Tabela 16. P 22. Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w najbliższych dwóch latach w Pana/Pani przedsiębiorstwie?.....	75
Tabela 17.P 17 Proszę powiedzieć jaki zawód powinni posiadać i jakiego rodzaju cechami powinni się charakteryzować pracownicy, których planujecie państwo przyjąć w ciągu najbliższego roku?.....	77
Tabela 18. P.20. Jeżeli będą zwalniani pracownicy to proszę powiedzieć ilu i jakich pracowników obejmą zwolnienia?.....	79
Tabela 19. Różnica między planowanymi zatrudnieniami a zwolnieniami.....	81
Tabela 20.P.36. Jakie są według pana/pani najlepsze sposoby poszukiwania nowych pracowników?.....	83
Tabela 21. P.23. Czy mają Państwo trudności ze znalezieniem pracowników?.....	84
Tabela 22. P.25.Jakiego rodzaju były lub są to problemy?.....	84
Tabela 23 P.26.Czy zatrudniłby/aby Pan/Pani osobę która jest bezrobotna od ponad roku?.....	85
Tabela 24. P 28.Czy Pan/Pani firma będzie korzystała z jakichś form zatrudnienia subsydiowanego w najbliższej przyszłości?.....	88
Tabela 25. P 29.Czy Pan/Pani firma kiedykolwiek korzystała z niżej wymienionych form zatrudnienia subsydiowanego?.....	89

Tabela 26. P. 30. Czy miał Pan/Pani okazję zaznajomienia się z ofertą subsydiowania zatrudnienia bezrobotnych przez urzędy pracy?.....90

Tabela 27. P.31. Czy Pan/Pani firma oczekuje jakiejś pomocy od powiatowego urzędu pracy?.....91

Tabela 28. P.33 Czy w Pana/Pani przedsiębiorstwie byli zatrudniani pracownicy po uprzednim przeszkoleniu finansowanym ze środków zewnętrznych (np. urzędów pracy)?.....91

Tabela 29. P. 34. Czy Pana/Pani firma jest zainteresowana pozyskiwaniem nowych pracowników po uprzednim przeszkoleniu zawodowym finansowym ze środków zewnętrznych (np. powiatowych urzędów pracy)? 92

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. „Czy uczestniczył(a) Pan/Pani w jakimś szkoleniu dla bezrobotnych?.....	28
Wykres 2. „Jeżeli otrzymał(a)by Pan/Pani ofertę pracy, która wymagałaby przeszkolenia, to czy gotowy(a) jest Pan/Pani przejść odpowiednie szkolenie za niewielką opłatą?.....	29
Wykres 3. „Ile czasu jest Pan/Pani jest gotowy(a) przeznaczyć na szkolenie?.....	29
Wykres 4. „Sytuacja życiowa bezrobotnego”.....	33
Wykres 5. „Dopuszczalność bezrobocia w Polsce”.....	34
Wykres 6. „Czy wszystkie osoby korzystają słusznie z pomocy?.....	37
Wykres 7. „Ocena wysokości zasiłku dla bezrobotnych”.....	39
Wykres 8. „Kobietom trudniej jest znaleźć prace”.....	42
Wykres 9. „Wyższe zarobki kobiet”.....	43
Wykres 10. „Szanse awansu zawodowego kobiet”.....	44
Wykres 11. „Kobietom łatwiej utrzymać pracę”.....	45
Wykres 12. „Kobietom łatwiej stracić pracę”.....	45
Wykres 13. „Obowiązki domowe kobiet”.....	48
Wykres 14. „Wpływ obowiązków domowych na pracę zawodową”.....	48
Wykres 15. „Kobiety w „męskich zawodach”.....	50

KWESTIONARIUSZE WYWIADÓW

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

P.1. Z którym z poniższych twierdzeń zgadza się Pan/Pani w większym stopniu?

1. każda praca jest dobra niezależnie od warunków, w jakich jest wykonywana i wysokości płacy
2. praca powinna być wykonywana wyłącznie w bezpiecznych warunkach i za odpowiednie wynagrodzenie

P.2. Czym przede wszystkim w Pana/ Pani przekonaniu jest praca? Proszę wyrazić dwie opinie na ten temat.

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzieli odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii.

1. możliwością samorealizacji (wykorzystania własnych umiejętności, talentów itp.)
  2. możliwością kontaktów z innymi ludźmi
  3. możliwością zdobycia nowych doświadczeń i umiejętności
  4. możliwością uzyskania środków finansowych na życie
  5. urozmaiceniem dnia codziennego
  6. pożytecznym spędzeniem czasu
  7. czymś innym, czym.....
- .....

P.3. Jak Pan/Pani ocenia możliwość znalezienia pracy w miejscu swojego zamieszkania?

1. bardzo łatwo jest znaleźć pracę
2. łatwo jest znaleźć pracę
3. raczej trudno
4. bardzo trudno
5. trudno powiedzieć

P.4. Jak Pan/Pani sobie wyobrażą swoją sytuację za rok?

1. sytuacja zmieni się na lepsze- będę miał/a pracę stałą
2. sytuacja zmieni się na lepsze- będę miał/a pracę dorywczą
3. sytuacja się nie zmieni- nadal będę bez pracy
4. trudno powiedzieć

P.5. Czy kiedykolwiek wykonywał/a Pan/ Pani pracę przynoszącą dochód?

1. tak
2. nie ☞ Proszę przejść do P.16.

P.6. Kiedy ostatni raz Pan/Pani pracował/a za wynagrodzeniem pieniężnym?

- .....tygodni temu
.....miesiący temu
.....lat temu

P.7. Jaka była przyczyna zaprzestania pracy?

1. utrata pracy w związku z likwidacją (reorganizacją) zakładu pracy lub stanowiska pracy☞ Proszę przejść do P. 9
2. utrata pracy w ramach zwolnień grupowych☞ Proszę przejść do P. 9.
3. zwolnienie przez pracodawcę z innych przyczyn niż wymienione☞ Proszę przejść do P. 9.
4. zbankrutowała firma, którą prowadziłem/am☞ Proszę przejść do P. 9.
5. zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej☞ Proszę przejść do P. 9.
6. zakończenie pracy na czas określony☞ Proszę przejść do P. 9.
7. zwolnienie z pracy po powrocie z urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego☞ Proszę przejść do P. 9.
8. odejście na rentę☞ Proszę przejść do P. 9.
9. sam zrezygnowałem/am z pracy z przyczyn osobistych
10. z innych przyczyn. Jakich?..... ☞ Proszę przejść do P. 9.

P.8. Jaka była główna przyczyna?

1. trudne warunki pracy,
2. uciążliwe dojazdy
3. niskie płace,
4. niedogodne godziny pracy,
5. konflikty z przełożonymi lub współpracownikami,
6. brak możliwości awansu lub podnoszenia kwalifikacji
7. niewypłacanie wynagrodzenia na czas
8. sytuacja rodzinna
9. własna choroba lub niepełnosprawność
10. inna. Jaka .....

P.9. Jaki rodzaj działalności gospodarczej przede wszystkim prowadził ostatni pracodawca (lub działalność własnej firmy jeżeli była prowadzona)?

1. handel
2. usługi
3. produkcja

P.10. W jakiej branży głównie działał ostatni pracodawca (lub branża własnej firmy jeżeli była prowadzona)?

.....
.....

P.11 Jaki zawód ostatnio Pan/Pani wykonywał/a? (Jeżeli respondent nie wie jak określić zawód powinien opisać wykonywane w pracy czynności)

.....
.....

P.12. Jaki był Pana/Pani status zatrudnienia gdy Pan/Pani ostatnio pracował/a?

6. pracownik najemny
7. pracodawca
8. pracujący na własny rachunek
9. praca w rodzinnym gospodarstwie rolnym
10. wspomagający członek rodziny
5. inny. Jaki?.....
97. Trudno powiedzieć

P.13. Jaki rodzaj umowy o pracę posiadał/a Pan/Pani kiedy Pan/Pani ostatnio pracował/a?

1. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w pełnym wymiarze
  2. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w niepełnym wymiarze
  3. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony pełnym wymiarze
  4. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony niepełnym wymiarze
  5. zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej (umowa o dzieło, zlecenia)
  6. zatrudnienie bez żadnej umowy formalnej
  7. samozatrudnienie (własną działalność gospodarczą lub praca dla jednego pracodawcy rozliczana na podstawie faktury/rachunku)
  8. inny. Jaki.....
97. *Trudno powiedzieć*

P.14. Ile Pan/Pani przepracował/a w ostatnim miejscu pracy?

..... miesięcy
 ..... lat

P.15. Proszę powiedzieć gdzie Pan/Pani pracował/a w ciągu ostatnich 5 lat?

1. nigdzie

2. Zakład pracy (miejsce pracy)	Czas pracy		Stanowisko	Przyczyna zaprzestania pracy
	od (miesiąc i rok)	do (miesiąc i rok)		

98. *Odmowa odpowiedzi*

P.16. Jak długo pozostaje Pan/Pani bez pracy? Proszę podać czas pozostawania bez pracy z dokładnością do 1 miesiąca.

.....

P.17. Ile razy rejestrował/a się Pan/Pani jako bezrobotny?

.....razy

P. 18. Czy podejmuje Pan/Pani starania w celu uzyskania pracy?

5. tak
6. nie☞Przejdź do P. 22.

P. 19. W jaki sposób stara się Pan/Pani zmienić swoją sytuację? Proszę wymienić do trzech sposobów.

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzielił odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii.

10. poszukuję pracy w swoim zawodzie
11. poszukuję jakiegokolwiek pracy
12. staram się zorganizować własne miejsce pracy
13. podejmuję różne prace dorywcze (na zlecenie, umowa o dzieło)
14. podniosłem kwalifikacje w swoim zawodzie
15. staram się zdobyć nowe kwalifikacje
16. próbuję zmienić zawód
17. planuję wyjazd do innej miejscowości
18. planuję zarobkowy wyjazd za granicę. Proszę powiedzieć do jakiego kraju.....
10. podejmuję różne prace dorywcze w oparciu o umowę ustną
11. w inny sposób. Jaki?.....

P.20. W jaki sposób poszukiwał Pan/Pani pracy w ciągu ostatnich 3 miesięcy? Proszę wymienić trzy sposoby z których korzystał/a Pan/Pani najczęściej.

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzielił odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii.

1. korzystam z oferty powiatowego urzędu pracy
2. poprzez prywatne biuro pośrednictwa pracy
3. śledzę ogłoszenia w prasie
4. zamieściłem/am ogłoszenie w prasie
5. szukam pracy z pomocą krewnych i znajomych
6. zgłaszam się bezpośrednio do zakładów pracy
7. wysyłam listy (telefonuję) do różnych zakładów pracy
8. podjąłem starania o zorganizowanie własnego warsztatu pracy
9. korzystam z giełdy pracy
10. przez internet
11. śledząc oferty pracy w programach telewizji
12. w inny sposób, jaki?.....
13. nie podejmuję żadnych starań☞ Proszę przejść do P. 22.

P.21. Proszę dokładnie opisać w jaki sposób poszukiwał/a Pan/Pani ostatnio pracy ?

.....

.....

.....

.....

.....

P. 22. Proszę powiedzieć co utrudnia Panu/ Pani podjęcie pracy. Następnie proszę ocenić na skali od 1 do 5 jak bardzo wymienione przez Pana/Panią utrudnienie/a przeszkadza w znalezieniu pracy. Na skali 1 oznacza że określona przyczyna utrudnia podjęcie pracy w niskim stopniu a 5 w wysokim.

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzielił odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii

Utrudnienie	Ocena stopnia w jakim przyczyna utrudnia podjęcie pracy
1. brak jakichkolwiek ofert pracy w miejscu zamieszkania	1 2 3 4 5
2. brak ofert pracy w zawodzie	1 2 3 4 5
3. brak umiejętności poszukiwania pracy	1 2 3 4 5
4. nie mam znajomości, „układów”	1 2 3 4 5
5. brak doświadczenia zawodowego (praktyki w swoim zawodzie)	1 2 3 4 5
6. brak kursów dających możliwość przeszkoleni a się	1 2 3 4 5
7. nie stać mnie na opłacenie kursu przekwalifikującego	1 2 3 4 5
8. nie mam środków na podjęcie pracy na własny rachunek	1 2 3 4 5
9. niechęć pracodawców do zatrudniania bezrobotnych	1 2 3 4 5
10. sytuacja rodzinna utrudnia mi znalezienie pracy	1 2 3 4 5
11. niska osobista aktywność w poszukiwaniu pracy	1 2 3 4 5
12. zbyt niskie zarobki oferowane przez pracodawców	1 2 3 4 5
13. z powodu wieku (pracodawcy wolą zatrudniać młode osoby)	1 2 3 4 5
14. z powodu płci	1 2 3 4 5
15. z powodu małej dyspozycyjności	1 2 3 4 5
16. z powodu cech charakteru, jakich.....	1 2 3 4 5
17. z powodu uprzedzeń pracodawców do ludzi takich jak ja	1 2 3 4 5
18. z powodu złego stanu zdrowia	1 2 3 4 5
19. niskie kwalifikacje	1 2 3 4 5
20. inne, jakie.....	1 2 3 4 5

P. 23. W jakim zawodzie chciał/a/by Pan/Pani pracować?

.....

P. 24. W jakiej formie chciała/a/by Pan/Pani pracować?

1. w miejscu w którym będę miał pewność zatrudnienia
2. praca dorywcza (w niepełnym wymiarze czasu)
3. praca na własny rachunek
5. w każdej formie
6. w innej formie. Jakiej.....

P.25. Ile godzin tygodniowo byłby Pan/Pani w stanie pracować?

..... godzin.

P.26. Jakie są Pana/Pani oczekiwania co do wynagrodzenia miesięcznego netto (bez podatku, „na rękę”) jeżeli miałby/ałaby Pan/Pani podjąć pracę?

..... złotych

P.27. Jakie formy pomocy zaoferował Panu/Pani urząd pracy w okresie ostatnich sześciu miesięcy?

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzielił odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii.

1. przedstawiono ofertę (oferty) pracy
2. przedstawiono ofertę pracy subsydiowanej (roboty publiczne, prace interwencyjne)
3. skierowano na staż u pracodawcy

4. skierowano na przygotowanie zawodowe w miejscu pracy
5. zaproponowano przeszkolenie
6. zaproponowano dotację na podjęcie własnej działalności
7. wypłacano zasiłek
8. zaproponowano refundację kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7
9. korzystałem/am z porad doradcy zawodowego
10. udzielono mi informacji, otrzymałem/am materiały informacyjne
11. inne. Jakie.....
12. nie zaoferowano mi żadnej pomocy ☞ Proszę przejść do P.29

P. 28. Jeżeli otrzymał/a Pan/Pani ofertę (oferty) zatrudnienia, to czy skorzystał/a Pan/Pani z tej oferty?

Uwaga do ankietera! Proszę zadać to pytanie tylko jeżeli w odpowiedzi na poprzednie pytanie respondent odpowiedziała że otrzymał ofertę pracy.

1. tak, ale pracy nie podjąłem/podjęłam. Proszę powiedzieć dlaczego?
.....
2. tak, ale nie zostałem/am zatrudniony/a. Proszę powiedzieć dlaczego?
.....
3. nie skorzystałem/ ałam

P.29. Czy uczestniczył/a Pan/Pani w jakimś szkoleniu dla bezrobotnych?

1. tak
2. nie ☞ Proszę przejść do P.33.

P.30. Proszę powiedzieć jakie to było szkolenie/a

.....
.....

P.31. Czy szkolenie które Pan/Pani przeszedł/ła zwiększyło Pana /Pani szanse na otrzymanie pracy?

1. tak
  2. nie ☞ Proszę przejść do P.33
97. Trudno powiedzieć ☞ Proszę przejść do P.33

P.32. Proszę powiedzieć w % o ile wzrosła Pana /Pani szansa na otrzymanie pracy po przeszkoleniu?

..... %

P.33. Jeżeli otrzymał/a/by Pan/i ofertę pracy, która wymagałaby przeszkolenia, to czy gotowy/a jest Pan/i przejść odpowiednie przeszkolenie za niewielką opłatą?

1. tak
2. nie

P.34. Czy sam/a na własną rękę (poza ofertą Powiatowego Urzędu Pracy) szukał/a Pan/Pani kursów dla siebie?

1. tak
2. nie

P.35. Ile czasu jest Pan/Pani gotowa poświęcić na szkolenie?

1. 40 godzin tygodniowo niezależnie od czasu trwania
2. 40 godzin tygodniowo przez najwyżej jeden miesiąc
3. 40 godzin przez tydzień
4. w mniejszym wymiarze niż 40 godzin w tygodniu

P.36. Czy byłby/aby Pan/Pani gotowy/a uczestniczyć w kursie, który:

1. tylko podnosi już posiadane kwalifikacje
  2. prowadzi do nabycia nowych, odmiennych od dotychczas posiadanych kwalifikacji ☞ Proszę przejść do P.39.
  3. w obydwu wyżej wymienionych rodzajach kursów ☞ Proszę przejść do P.39.
  4. w żadnym ☞ Proszę przejść do P.39.
97. trudno powiedzieć

P.37. Czy gdyby nabycie całkiem nowych kwalifikacji prowadziło do uzyskania pracy to czy wyraziłby/aby Pan/Pani zgodę na takie przeszkolenie?

1. Tak
2. Nie

P.39. Czy w obecnej sytuacji podjął/ęła/by Pan /Pani pracę na następujących warunkach:

	tak	nie	trudno powiedzieć
1. wymagającą uciążliwych dojazdów			
2. pracy w systemie zmianowym			
3. w warunkach szkodliwych dla zdrowia			
4. wymagających częstych wyjazdów służbowych			
5. wymagających pozostawiania pracy po godzinach			
6. wymagających rezygnacji z życia rodzinnego			

P.40. Czy byłby Pan/ byłaby Pani gotów/a zmienić miejsce zamieszkania gdyby znalazł/a Pan /Pani pracę poza obecnym miejscem zamieszkania np. na Śląsku?

1. tak
  2. nie
97. trudno powiedzieć

P.41. Jaka minimalna miesięczna płaca netto skłoniłaby Pana/Panią do zmiany miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy?

1. ....złotych
  2. każda
  3. żadna
97. trudno powiedzieć

P.42. Jak Pan/Pani ocenia sytuację życiową swojej rodziny? Jest ona:

1. tragiczna
  2. bardzo zła
  3. zła
  4. taka sobie
  5. dobra
  6. bardzo dobra
97. trudno powiedzieć

P.43. Czy Pana/Pani zdaniem bezrobocie jest dopuszczalne w naszym kraju?

1. zdecydowanie tak
  2. raczej tak
  3. raczej nie
  4. zdecydowanie nie
97. trudno powiedzieć

P.44. Kiedy Pana/Pani zdaniem Pana/Pani w Polsce było lepiej dla przeciętnego obywatela?

1. w okresie Polski Ludowej
  2. w okresie po 1990 roku
  3. zarówno w jednym, jak i drugim okresie było tak samo
97. trudno powiedzieć

P.45. Jaka jest Pana/Pani zdaniem główna przyczyna bezrobocia w Pana/Pani miejscu zamieszkania?

.....
.....
.....

P.46. Kto ponosi winę za bezrobocie w miejscu Pana/Pani zamieszkania? Proszę podać nie więcej niż trzy odpowiedzi, zaczynając od najważniejszego czynnika, a kończąc na najmniej ważnym.

1. władze centralne (rząd)
2. parlament (Sejm i Senat)
3. władze lokalne (samorząd terytorialny)
4. kierownicy zakładów pracy
5. ludzie sami są sobie winni
6. ktoś inny, kto?.....

P.47. Czy będąc bezrobotnym otrzymał/a Pan/Pani w ostatnim roku jakąś pomoc?

1. tak
2. nie☞ Proszę przejść do P. 51.

P.48. Jaka to była pomoc?

.....
.....
.....

P.49. Kto udzielił Panu/Pani tej pomocy? Proszę zaznaczyć wszystkie możliwe odpowiedzi.

1. władze lokalne
2. Wojewódzki Urząd Pracy
3. Powiatowy Urząd Pracy
4. instytucje pomocy społecznej
5. organizacje charytatywne
6. Kościół
7. rodzina
8. osoby prywatne
9. ktoś inny, kto? .....
- .....

P.50. W jakim okresie ten (te) rodzaj(-e) pomocy był(-y) udzielany(-e)?

1. była to pomoc jednorazowa
2. była to pomoc ciągła w okresie od. .... do .....

P.51. Kto Pana/Pani zdaniem powinien udzielać pomocy ludziom takim jak Pan /Pani? Proszę podać nie więcej niż trzy odpowiedzi.

1. władze centralne przez wydawanie odpowiednich przepisów prawnych
2. władze lokalne (wojewódzkie, powiatowe, gminne)
3. instytucje pomocy społecznej
4. organizacje charytatywne
5. inne organizacje pozarządowe
6. Kościół
7. rodzina
8. osoby prywatne
9. ktoś inny, kto?.....
10. nie potrzebuję od nikogo pomocy

P.52. Czy Pana/Pani zdaniem wszystkie osoby bezrobotne korzystające z pomocy, słusznie ją otrzymują?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
97. trudno powiedzieć

P.53. Czy otrzymywał (otrzymuje) P. zasiłek dla bezrobotnych?

1. tak, otrzymywałem w okresie .....
2. tak, otrzymuję aktualnie od .....
3. nie, nie miałem zasiłku dla bezrobotnych ☞ Proszę przejść do P.56.

P.54. Jaka jest (była) jego wysokość w ostatnim czasie?

.....zł
97. trudno powiedzieć

P.55. Jak można określić wysokość zasiłku, który Pan/Pani otrzymuje (otrzymywał)?

1. to nie są żadne pieniądze
2. zdecydowanie za niski
3. zbyt niski
4. jest taki, jaki powinien być
5. zbyt wysoki
97. trudno powiedzieć

P.56. Jaka w P. przekonaniu powinna być wysokość zasiłku dla bezrobotnych, biorąc pod uwagę sytuację w kraju?

.....zł
97. trudno powiedzieć

P.57. Gdyby w Pana/Pani miejscu zamieszkania pojawiły się nowe możliwości pracy, to którzy bezrobotni powinni być w pierwszej kolejności zatrudniani? Proszę wybrać tylko jedną odpowiedź.

1. najdłużej pozostający bez pracy
2. najmłodszy (absolwenci)
3. mający najtrudniejszą sytuację życiową
4. posiadający odpowiednie kwalifikacje
5. kobiety samotnie wychowujące dzieci
6. starsi, powyżej 50 roku życia, którym brakuje lat pracy do emerytury
7. inni, jacy?.....

P.58. Jakie są typowe cechy przeciętnego bezrobotnego?

Uwaga do ankietera! Pytanie prekategoryzowane. Proszę nie czytać odpowiedzi lecz pozwolić respondentowi na swobodną wypowiedź i następnie zaznaczyć odpowiadającą kategorię lub kategorie. Jeżeli respondent nie udzielił odpowiedzi to proszę przeczytać wszystkie kategorie z kafeterii.

1. zrezygnowany, załamany
2. nerwowy, agresywny w stosunku do otoczenia
3. biedny, mający trudną sytuację życiową
4. bezradny, zagubiony
5. poszukujący zarobku
6. apatyczny
7. mający poczucie opuszczenia przez wszystkich
8. żyjący w poczuciu zagrożenia
9. inne,
jakie?.....
.....

P. 59. Na jakie codzienne zajęcia poświęcił(a) Pan/Pani wczoraj czas?

godz.

7.00 – 8.00 - .....
 godz. 8.00 – 9.00 - .....
 godz. 9.00 – 10.00- .....
 godz. 10.00 – 11.00 - .....
 godz. 11.00 – 12.00 - .....
 godz. 12.00 – 13.00 - .....
 godz. 13.00 – 14.00 - .....
 godz. 14.00 – 15.00 - .....
 godz. 15.00 – 16.00 - .....
 godz. 16.00 – 17.00 - .....

P. 60. Jak ocenia Pan/Pani sytuację kobiet na rynku pracy? Proszę o wybranie jednej odpowiedzi dla każdego stwierdzenia:

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
a. Trudniej jest im znaleźć pracę					
b. Mają większe szanse uzyskania większych zarobków					
c. Mają mniejsze szanse awansu zawodowego					
d. Łatwiej jest im utrzymać pracę					
e. Łatwo mogą stracić pracę					

P.61. W jakim stopniu zgadza się Pan/Pani z poniższymi twierdzeniami? Proszę o wybranie jednej odpowiedzi dla każdego stwierdzenia:

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
a. Kobiety mają wyższe kwalifikacje zawodowe					
b. Kobiety są w większym stopniu obciążone obowiązkami domowymi					
c. Ilość obowiązków domowych nie wpływa na wykonywanie pracy zawodowej					
d. Kobiety są lepiej wykształcone					
e. Istnieje ogólne przekonanie, że to mężczyzna powinien pracować, a kobieta zajmować się domem					
f. Kobietom jest trudniej założyć własną firmę					
g. Utrzymuje się pogląd, że kobiety nie mogą wykonywać tzw. „męskich” zawodów					
h. Pracodawcy zgłaszają większe zapotrzebowanie na pracę kobiet.					

P. 62. Co Pana/Pani zdaniem może przyczynić się do wyrównania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy? Proszę o wybranie jednej odpowiedzi dla każdego stwierdzenia

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
a. Wprowadzenie specjalnych ułatwień dla kobiet chcących założyć własną firmę					
b. Zwiększenie możliwości podjęcia pracy w elastycznym czasie lub formie pracy np. w niepełnym wymiarze czasu pracy					
c. większa dostępność placówek opiekuńczo-wychowawczych (żłobków, przedszkoli) wspomagających oboje rodziców w opiece nad małym dzieckiem lub osobami starszymi					
d. inne, jakie.....					

P. 63. Na ogół ludzie różnią się między sobą stopniem zaufania do innych. Proszę teraz spróbować ocenić siebie pod tym względem. Odpowiedź prosimy umieścić na skali gdzie 1 oznacza bardzo niski stopień zaufania a 5 bardzo wysoki stopień zaufania do innych

1-----2-----3-----4-----5

97 Trudno powiedzieć

P. 64. A jak Pan/Pani ocenia swój stopień zaufania wobec niżej wymienionych grup osób? Każdą grupę proszę ocenić na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo małe zaufanie a 5 bardzo duże.

	1 Bardzo małe zaufanie	2 Małe zaufanie	3 Ani małe ani duże	4 Duże zaufanie	5 Bardzo duże zaufanie
1. Rodziny	1	2	3	4	5
2. Przyjaciół	1	2	3	4	5
3. Znajomych	1	2	3	4	5
4. Sąsiadów	1	2	3	4	5
5. Kolegów/koleżanek z bylej pracy	1	2	3	4	5
6. Mieszkańców twojej miejscowości	1	2	3	4	5
7. Wyznawców tej samej religii	1	2	3	4	5
8. Wyznawców innej niż Pana/Pani religii	1	2	3	4	5
9. Osób wykształconych	1	2	3	4	5
10. Osób starszych	1	2	3	4	5
11. Ludzi swojego narodu	1	2	3	4	5
12. Ludzi innego narodu	1	2	3	4	5
13. Władz lokalnych	1	2	3	4	5

P. 65. Czy jest Pan/Pani członkiem (lub uczestnikiem) jakiejś organizacji, stowarzyszenia, partii, ruchu, komitetu (np. rodzicielskiego, wyborczego) fundacji?

1. tak, jakiej.....
2. nie

P. 66. Czy w ostatnich kilku latach próbował(a) Pan/Pani włączyć się w jakieś działania na rzecz swego środowiska, coś zrobić, np. na rzecz bloku, osiedla, parafii, miasta?

1. tak, jakiego rodzaju to była działalność
.....
.....
2. nie

P. 67. Które z poniższych stwierdzeń najbardziej odpowiada Pana/Pani sytuacji?

1. mam dużo znajomych
2. mam niewielką grupę znajomych
3. mam jednego, dwóch znajomych
4. nie mam znajomych ☞ Proszę przejść do P. 69.
5. inna sytuacja, jaka.....

P. 68. Jak często spotyka się Pan/Pani ze swoimi znajomymi?

1. kilka razy w tygodniu
2. raz na tydzień
3. raz, dwa razy w miesiącu
4. rzadziej niż 1 raz na miesiąc

P. 69. Czy osoby, z którymi się Pan/ Pani najczęściej spotyka:

	1 Tak	2 Nie
1. są członkami Pani /Pana rodziny		
2. są osobami bezrobotnymi		
3. są znajomymi z ostatniego miejsca pracy		
4. są tego samego wyznania		
5. są tej samej narodowości		
6. są tej samej płci		
7. posiadają podobny zawód		
8. posiadają podobne wykształcenie		
9. mają podobne poglądy polityczne		

P. 70. Czy zgadza się Pan/Pani z następującymi poglądami, opiniami?

	Tak	Raczej tak	Ani tak ani nie	Raczej nie	Nie
1. W życiu należy być głównie oddanym rodzinie	5	4	3	2	1
2. Człowiek bardzo uczciwy na ogół kończy marnie	5	4	3	2	1
3. Każdy myśli tylko o sobie, dba tylko o własne dobro	5	4	3	2	1
4. W razie problemów można liczyć na pomoc innych	5	4	3	2	1
5. Większość, gdyby miała okazję, próbowałaby osiągnąć cele kosztem innych	5	4	3	2	1

P. 71. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest ktoś, na kogo mógł(a)by Pan/Pani liczyć w następujących sytuacjach?

		1. wśród członków rodziny			2. wśród przyjaciół i bliskich znajomych			3. wśród dalszych znajomych		
		1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem
a)	Gdyby szukał(a) Pan/i pomocy w znalezieniu pracy									
b)	Potrzebował(a) Pan/i pożyczki, aby założyć własny interes									
c)	Zachorował(a) i potrzebował(a) opieki									
d)	Znalazł(a) się w trudnej sytuacji materialnej i potrzebował(a) pieniędzy									
e)	Szukał(a) wsparcia w razie problemów osobistych, rodzinnych etc									
f)	Potrzebował(a) wyjaśnienia jakichś skomplikowanych spraw urzędowych									
g)	Chciał(a) spędzić z kimś czas									
h)	Potrzebował(a) pomocy przy remoncie domu, mieszkania									

P. 72. Czy wśród Pana/Pani znajomych, przyjaciół, członków rodziny jest:

	1. wśród członków rodziny			2. wśród przyjaciół i bliskich znajomych			3. wśród dalszych znajomych		
	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem	1. Tak	2. Nie	3. Nie wiem
a. ktoś zarabiający powyżej 5 tys. zł miesięcznie									
b. właściciel firmy, przedsiębiorstwa									
c. ktoś mający wykształcenie wyższe									
d. prezes, członek zarządu, dyrektor lub inny menadżer wyższego szczebla firmy lub instytucji									
e. osoba znana w regionie lub poza nim									
f. ktoś wykonujący zawód wymagający dużej wiedzy i wysokich kwalifikacji									
g. ktoś kto z racji wykonywanego zawodu obdarzony jest dużym szacunkiem społecznym									

Metryczka

M1. Płeć respondenta

1. mężczyzna
2. kobieta

M2. Proszę podać swój rok urodzenia .....

M3. Jaki jest Pana/Pani stan cywilny

1. kawaler/panna
2. żonaty/zamężna/ konkubent/konkubina
3. rozwiedziony(a)/ w separacji
4. wdowiec wdowa

M4. Jakie jest Pana/pani wykształcenie (jaka szkołę ukończył/a Pan/pani jako ostatnią?)

1. niepełne podstawowe
2. podstawowe
3. gimnazjum
4. zasadnicze zawodowe, kierunek .....
5. średnie (liceum/technikum), kierunek .....
6. pomaturalne/policealne, kierunek .....
7. licencjackie, kierunek .....

8. niepełne wyższe, kierunek .....

9. wyższe magisterskie, kierunek .....

M 5. Czy ma Pan/Pani jakieś dodatkowe kwalifikacje zawodowe poświadczone odpowiednimi dokumentami (świadectwo, certyfikat itp.)?

.....
 .....

M.6. Czy posiada Pan/Pani umiejętność w zakresie:

1. obsługi komputera
2. znajomości języków obcych, jakich.....
3. prowadzenia samochodu, prawo jazdy kategorii.....
4. w innym zakresie, jakim.....

M. 7. Ile osób łącznie z Panem/Panią liczy Pana/Pani gospodarstwo domowe (Jeżeli gospodarstwo domowe liczy tylko 1 osobę proszę przejść do pyt.8)

.....

M 8. Proszę wymienić wszystkich członków Pana/Pani gospodarstwa domowego według stopnia pokrewieństwa (mąż, żona, matka, ojciec itp.) i określić jakie jest ich główne zajęcie lub źródło utrzymania (pracuje, nie pracuje, uczy się/studiuje, nie pracuje i pobiera rentę i emeryturę)

Stopień pokrewieństwa Proszę wpisać	pracuje	nie pracuje	uczy się/studiuje	nie pracuje i pobiera rentę lub emeryturę	inne zajęcie. Proszę wpisać jakie?

M 9. Czy ma Pan/Pani działkę pracowniczą?

1. tak
2. nie

M. 10. Czy pracuje Pan/Pani lub pomaga rodzinie w prowadzeniu gospodarstwa rolnego?

1. tak
2. nie

M 11. W którym przedziale mieszczą się Pana/Pani przeciętne miesięczne dochody netto (na rękę). (Proszę uwzględnić wszystkie dochody z różnych źródeł takich jak dodatki zasiłki, alimenty, dochody z dzierżawy wynajmu i inne)

1. poniżej 229 zł
2. 300-499 zł
3. 500-699 zł
4. 700-899 zł
5. 900- 1099 zł
6. 1100-1299 zł
7. 1300-1499 zł
8. 1500- 1699 zł
9. 1700- 1899 zł
10. 1900-2099 zł
11. 2100- 2299 zł
12. 2300- 2499 zł
13. 2500- 2999zł
14. 3000- 4999 zł
15. powyżej 5 tys. zł

M 12. W którym przedziale mieszczą się łączne dochody netto wszystkich członków Pana/Pani gospodarstwa domowego? (Proszę uwzględnić wszystkie dochody z różnych źródeł takich jak: praca stała i dorywcza, praca dodatkowa, renty, emerytury, stypendia, dodatki zasiłki, alimenty, dochody z dzierżawy wynajmu i inne)

1. poniżej 229 zł
2. 300-499 zł
3. 500-699 zł
4. 700-899 zł
5. 900- 1099 zł
6. 1100-1299 zł
7. 1300-1499 zł
8. 1500- 1699 zł
9. 1700- 1899 zł
10. 1900-2099 zł
11. 2100- 2299 zł
12. 2300- 2499 zł
13. 2500- 2999zł
14. 3000- 4999 zł
15. powyżej 5 tys. zł

Uwagi ankietera

Data przeprowadzenia wywiadu.....

Godzina zakończenia wywiadu.....

Instytut Socjologii
Uniwersytet w Białymstoku
Tel. (085) 745 71 04

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Godzina rozpoczęcia wywiadu

--	--

Data przeprowadzenia wywiadu

--	--	--

Numer ankietera

--	--	--

Numer respondenta

--	--	--

Popyt na pracę w województwie podlaskim

Szanowny Panie! Szanowna Pani!

Instytut Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku we współpracy z Urzędem Marszałkowskim województwa podlaskiego prowadzi badania, których celem jest zdiagnozowanie regionalnego rynku pracy. Badania te obejmują m.in. wywiady przeprowadzane z losowo wybranymi pracodawcami działającymi na obszarze naszego województwa, które mają służyć poszerzeniu wiedzy na temat wielkości popytu na pracę i jego charakteru. Uzyskana wiedza ma stanowić podstawę do podejmowania w przyszłości odpowiednich działań przez instytucje samorządowe.

Zwracamy się do Pana/Pani z uprzejmą prośbą o udział w badaniu i o udzielanie w miarę możliwości wyczerpujących wypowiedzi. Pragniemy zapewnić, że podane przez Pana/Panią dane osobowe i dane firmy nie będą ujawnione osobom postronnym, spoza zespołu badawczego, a Pana/Pani odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu będą wykorzystane tylko w zbiorczych zestawieniach statystycznych.

Dziękujemy za zgodę na przeprowadzenie wywiadu i współpracę.

W imieniu zespołu badawczego
Dyrektor Instytutu Socjologii UwB
Prof. dr hab. Andrzej Sadowski

Filtr

F1. Czy w przedsiębiorstwie, oprócz właściciela są zatrudnieni jacyś pracownicy?

1. Tak
2. Nie

F2. Czy w przedsiębiorstwie będą w najbliższym czasie zatrudniani jacyś pracownicy?

1. Tak
2. Nie ☞ Proszę zakończyć wywiad

F2. Ile osób jest zatrudnionych w przedsiębiorstwie (bez względu na formę zatrudnienia)?

..... osób

P1. Jak długo Pana/Pani firma działa na rynku?

..... lat

P.2. Jaka jest forma własności przedsiębiorstwa (sektor):

1. sektor publiczny
2. sektor prywatny
3. sektor spółdzielczy
4. własność komunalna
5. organizacja pozarządowa

P.3. Jaka jest forma organizacyjno- prawna zakładu:

1. indywidualna działalność gospodarcza (osoba fizyczna)
2. spółka cywilna
3. spółka jawna
4. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
5. spółka akcyjna
6. spółka komandytowa
7. spółka komandytowo – akcyjna
8. spółka partnerska
9. jednostka budżetowa
10. spółka joint-venture
11. inna, jaka.....

P.4. Jaki rodzaj działalności gospodarczej dostarcza firmie najwięcej przychodów?

1. handel
2. usługi
3. produkcja

P.5. Jaki jest drugorzędny rodzaj działalności gospodarczej ?

1. handel
2. usługi
3. produkcja
4. brak

P.6. W jakiej branży głównie działa przedsiębiorstwo?

.....
.....

P.7. Jakie rynki obejmuje działalność przedsiębiorstwa? Proszę określić w %.

1. rynek lokalny	.....%
2. rynek regionalny	.....%
3. rynek krajowy	.....%
4. rynek międzynarodowy	.....%
Razem	100%

P.8. Jak Pan/Pani sądzi czy przedsiębiorstwo w najbliższym roku:

1. utrzyma swoją kondycję
  2. będzie się dynamicznie rozwijać
  3. następować będzie powolny rozwój
  4. będzie ograniczać działalność
  5. nastąpi likwidacja
  6. inna możliwość, jaka? .....
- 97 trudno powiedzieć

P. 9. Proszę podać liczbę aktualnie zatrudnionych pracowników w przedsiębiorstwie łącznie z właścicielem/współwłaścicielami wynosi (stan w momencie przeprowadzenia wywiadu):

1. ....
2. w tym kobiet.....
3. w tym ilość właścicieli i członków ich rodzin zatrudnionych w firmie.....

P.10. Jaka jest struktura zatrudnienia w Pana/Pani firmie. Proszę podać liczbę pracowników w każdej kategorii

właściciele, współwłaściciele	.....osób
wspomagający członkowie rodziny bez formalnej umowy o pracę	.....osób
inne osoby bez formalnej umowy o pracę	.....osób
zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze	.....osób
zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w niepełnym wymiarze\	.....osób
zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony pełnym wymiarze	.....osób
zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony niepełnym wymiarze	.....osób
zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej(umowa o dzieło, zlecenia)	.....osób
samozatrudnieni *	.....osób
97 trudno powiedzieć	
98. odmowa odpowiedzi	

*mają własną działalność gospodarczą ale pracują dla jednego pracodawcy rozliczając się z nim na podstawie faktury/rachunku

P.11. Czy w ciągu ostatniego roku w Pan/Pani przedsiębiorstwie były zwolnienia pracowników?

1. tak
2. nie☞ Proszę przejść do P 13.
- 97 trudno powiedzieć☞ Proszę przejść do P 13.

P.12. Czym spowodowane był zwolnienia, ile osób objęły i jakich zawodów dotyczyły?

Przyczyna zwolnienia	Zawód wykonywany przez zwolnionego pracownika	Liczba zwolnionych pracowników

P.13. Czy w ciągu ostatniego roku w przedsiębiorstwie byli zatrudniani nowi pracownicy?

1. tak
2. nie☞ Proszę przejść do P 16.
- 97 trudno powiedzieć Proszę przejść do P 16.

P.14. Proszę powiedzieć ilu pracowników i w jakich zawodach zostało przyjętych do pracy w ciągu ostatniego roku.

Zawód wykonywany przez zatrudnioną osobę	Liczba zatrudnionych

P. 15. Co spowodowało konieczność zatrudnienia nowych pracowników?

.....
 .....
 .....

P.16. Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w ciągu najbliższego roku w Pana/Pani przedsiębiorstwie? Uwaga respondent może wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie przewiduje się zmian w zatrudnieniu w ciągu najbliższego roku☞ Proszę przejść do P 22.
2. Przewiduje się przyjęcie nowych pracowników w ciągu najbliższego roku
3. Przewiduje się zwolnienia w ciągu najbliższego roku☞ *Uwaga! Proszę przejść do P 20. ale tylko wtedy gdy nie są planowane przyjęcia nowych pracowników.*
97 trudno powiedzieć☞ Proszę przejść do P 22.

P. 17 Proszę powiedzieć jaki zawód powinni posiadać i jakiego rodzaju cechami powinni się charakteryzować pracownicy, których planujecie państwo przyjąć w ciągu najbliższego roku?

1.zawód	2. wykształcenie 1.podstawowe 2. zawodowe 3. średnie 4. licencjackie 5. wyższe	3.kierunek wykształcenia/specjalizacja zawodowa/uprawnienia zawodowe	4. wiek 1. do lat.... 2. bez znaczenia	5.płeć 1.mężczyzna 2. kobieta 3. bez znaczenia	6. stan cywilny 1. wolny 2. żonaty/zamężna 3. bez znaczenia	7.doświadczenie zawodowe 1.bezwzględnie wymagane 2. wymagane choć istnieje możliwość zatrudnienia osoby bez doświadczenia 3. nie wymagane	8.inne ważne cechy (prawo jazdy, znajomość języków obcych, dyspozycyjność i inne)	9. liczba osób planowanych do przyjęcia w danym zawodzie

P. 18. Jakie są przyczyny planowanego zwiększenia zatrudnienia?

- 1.....
 .....
- 2.....
 .....
- 3.....
 .....

P.19. W jakiej formie będą zatrudnieni nowi pracownicy?

Jeżeli respondent nie wie dokładnie ilu będzie zatrudnionych pracowników w drugiej kolumnie proszę wstawić kod 97.(Trudno powiedzieć))

Forma zatrudnienia	Liczba pracowników
1. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w pełnym wymiarze	.....osób
2. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas określony w niepełnym wymiarze	.....osób
3. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w pełnym wymiarze	.....osób
4. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w niepełnym wymiarze	.....osób
5. zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej (umowa o dzieło, zlecenia)	.....osób
6. zatrudnienie bez żadnej umowy formalnej	.....osób
7. samozatrudnienie (własną działalność gospodarczą ale praca dla jednego pracodawcy rozliczana na podstawie faktury/rachunku)	.....osób
8. inna forma. Jaka.....	.....osób
97. Trudno powiedzieć	

P.20. Jeżeli będą zwalniani pracownicy to proszę powiedzieć ilu i jakich pracowników obejmą zwolnienia?

1.zawód	2. wykształcenie 1. podstawowe 2. zawodowe 3. średnie 4. licencjackie 5. wyższe	3.kierunek wykształcenia/ specjalizacja zawodowa/ uprawnienia zawodowa	4.wiek 1. do lat 2. bez znaczenia	5.płeć 1.mężczyzna 2. kobieta 3. bez znaczenia	6.liczba osób planowanych do zwolnienia w danym zawodzie

7. nie będą zwalniani pracownicy ☞ Proszę przejść do P 22.

P. 21. Jakie są przyczyny planowanego zmniejszenia zatrudnienia?

1. ....
2. ....
3. ....

P 22. Jakie zmiany zatrudnienia przewidywane są w najbliższych dwóch latach w Pana/Pani przedsiębiorstwie?

1. Nie przewiduje się zmian w zatrudnieniu w ciągu najbliższych dwóch lat
  2. Przewiduje się przyjęcie nowych pracowników
  3. Przewiduje się zwolnienia
- 97 trudno powiedzieć

P.23. Czy mają Państwo trudności ze znalezieniem pracowników?

Uwaga ankier! Respondent może wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

1. nie mamy trudności ponieważ nie zatrudniamy nowych pracowników
2. nie mamy trudności choć zatrudniamy nowych pracowników
3. były takie trudności.

Proszę powiedzieć w jakich zawodach .....

4. są, takie trudności Proszę powiedzieć w jakich zawodach .....

97 trudno powiedzieć

P 24. Czy są jakieś inne problemy związane z naborem nowych pracowników do pracy, inne niż trudności ze znalezieniem pracowników?

1. są takie problemy
2. były takie problemy
3. nie ma takich problemów☞ Proszę przejść do P. 26

P. 25. Jakiego rodzaju były lub są to problemy ?

.....

.....

.....

P. 26. Czy zatrudniłby/aby Pan/Pani osobę która jest bezrobotna od ponad roku?

1. tak☞ Proszę przejść do P 28.
2. nie

P. 27 Proszę powiedzieć dlaczego nie przyjąłby Pan/ nie przyjęłaby Pani takiej osoby do pracy?

.....

.....

P 28.Czy Pan/Pani firma będzie korzystała z jakichś form zatrudnienia subsydiowanego w najbliższej przyszłości?

	Nie	Tak	Ilość miejsc pracy	97 Trudno powiedzieć
1. prace interwencyjne				
2. roboty publiczne				
3.przyjęcie bezrobotnego na staż				
4. przyjęcie bezrobotnego do odbycia przygotowania do wykonywania zawodu				
5. zatrudnienie bezrobotnego w ramach refundacji kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy				
6. w innej formie. Proszę powiedzieć jakiej?				

P 29.Czy Pan/Pani firma kiedykolwiek korzystała z niżej wymienionych form zatrudnienia subsydiowanego?

	Nie	Tak	Ilość miejsc pracy	97 Trudno powiedzieć
1. prace interwencyjne				
2. roboty publiczne				
3.przyjęcie bezrobotnego absolwenta na staż				
4. zatrudnienie absolwenta w ramach refundacji wynagrodzenia				
5. otrzymanie pożyczki na zorganizowanie dodatkowych miejsc pracy dla bezrobotnych				
6. przyjęcie bezrobotnego do odbycia przygotowania do wykonywania zawodu				
7. zatrudnienie bezrobotnego w ramach refundacji kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy				
6. w innej formie. Proszę powiedzieć jakiej?				

P. 30. Czy miał Pan/Pani okazję zaznajomienia się z ofertą subsydiowania zatrudnienia bezrobotnych przez urzędy pracy?

1. tak
2. nie

P.31. Czy Pan/Pani firma oczekuje jakiejś pomocy od powiatowego urzędu pracy?

1. tak
2. nie☞ Proszę przejść do P 33.
97 trudno powiedzieć Proszę przejść do P 33.

P.32. Jakiego rodzaju pomocy Pana/Pani firma oczekuje?

.....
.....

P 33. Czy w Pana/Pani przedsiębiorstwie byli zatrudniani pracownicy po uprzednim przeszkoleniu finansowanym ze środków zewnętrznych (np. urzędów pracy)?

1. tak
2. nie
97. trudno powiedzieć

P. 34. Czy Pana/Pani firma jest zainteresowana pozyskiwaniem nowych pracowników po uprzednim przeszkoleniu zawodowym finansowym ze środków zewnętrznych (np. powiatowych urzędów pracy)?*Uwaga ankietar! Respondent może wybrać więcej niż jedną odpowiedź.*

1. tak, w bieżącym roku
2. tak w dalszej przyszłości
3. nie, gdyż na rynku znajduje się wystarczająca liczba kandydatów spełniających kryteria kwalifikacji zawodowych ☞ Proszę przejść do P.36
4. nie, gdyż nie są planowane przyjęcia nowych pracowników planuje☞ Proszę przejść do P.36
- 97. trudno powiedzieć☞ Proszę przejść do P.36*

P. 35. W jakich zawodach lub specjalnościach powinni być szkoleni kandydaci do pracy w Pana/Pani przedsiębiorstwie?

.....
.....

P. 36. Jakie są według Pana/Pani najlepsze sposoby poszukiwania nowych pracowników? *Uwaga ankietar! Respondent może wybrać więcej niż jedną odpowiedź*

1. poprzez powiatowy urząd pracy
2. przez znajomych, rodzinę
3. przy współpracy z innymi zakładami
4. poprzez ogłoszenia prasowe
5. poprzez ogłoszenia w radiu lub telewizji
6. firmy doradztwa personalnego
7. Inne, jakie.....
- 97. trudno powiedzieć*

P. 37. Czy słyszał/a Pan/Pani o organizacjach zrzeszających przedsiębiorców lub pracodawców?

1. tak
2. nie☞ Proszę zakończyć wywiad
97 trudno powiedzieć ☞ Proszę zakończyć wywiad

P. 38. Proszę powiedzieć o jakich organizacjach Pan/ Pani słyszał/a?

.....
.....
.....

P. 39. Jak Pan/Pani sądzi jakie korzyści może przynosić przynależność do organizacji zrzeszających pracodawców i przedsiębiorców dla takich firm jak Pana/Pani?

.....
.....
.....

P.40. Czy Pana/Pani firma należy do którejś z organizacji zrzeszających pracodawców i przedsiębiorców?

1. tak, proszę powiedzieć do jakich

.....
.....

2. nie, proszę powiedzieć

dla czego.....

.....

Metryczka

M 1.Nazwa przedsiębiorstwa:.....

M 2.Adres.....

M 3. Nr telefonu.....

M 4. Stanowisko respondenta.....

M 5.Imię i nazwisko respondenta: .....

Dziękujemy za wywiad!

Godzina zakończenia wywiadu

--	--

Uwagi ankietera: .....

.....

.....